

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
2025 YILININ NİSAN AYINDA ÜLKEMİZDE GERÇEKLEŞEN ZİRAİ
DON OLAYININ SONUÇLARININ ARAŞTIRILMASI, ÜRETİCİLERİN
VE TARIMSAL ÜRÜNLERİN UĞRADIĞI ZARARLARIN TESPİTİ VE
GELECEKTE YAŞANABİLECEK BENZER OLAYLARIN ETKİLERİNİN
EN AZA İNDİRİLMESİ İÇİN ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN
BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI
KOMİSYONU
(10/2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613)
ADANA VE MERSİN ÇALIŞMA ZİYARETİ TUTANAKLARI

-----0-----

1 Haziran 2025 Pazar

-----0-----

- Adana Valiliği İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Sunumu ve İstişare Toplantısı
- Mersin Valiliği İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Sunumu ve İstişare Toplantısı

1 Haziran 2025 Pazar
BİRİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 10.06
BAŞKAN: Adem KORKMAZ (Burdur)
BAŞKAN VEKİLİ: Bülent TUFENKİ (Malatya)
SÖZCÜ: Nilgün ÖK (Denizli)
KÂTİP: Mehmet Celal FENDOĞLU (Malatya)
----- 0 -----

(Adana Valiliği İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Sunumu ve İstişare Toplantısı)

ADANA VALİSİ YAVUZ SELİM KÖŞGER - Sayın milletvekillerim, çok kıymetli sektör temsilcisi çiftçilerimiz, Odalarımız, Borsalarımız, çok kıymetli bürokrat arkadaşlarım; öncelikle hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Tarım Komisyonumuza, donla ilgili araştırma yapmak üzere teşekkür etmiş Komisyonumuza ve onun Sayın Başkanına tarımın Türkiye'deki en önemli şehirlerinden Adana'ya hoş geldiniz diyorum. Burada yapacakları çalışmaların hem bu sene hem de önümüzdeki yıllarda Türk tarımına önemli katkılar sağlayacağına inanıyorum. Çalışmalarında başarılar diliyorum, kolaylıklar diliyorum.

Şimdi, arkadaşlarımız teknik sunumlar yapacaklar; sonrasında da zannediyorum, Sayın Başkanımız toplantıyı idare edecek ve sektörün sorunları dinlenecek.

Ben hepinize tekrar hoş geldiniz diyorum. (Alkışlar)

Sözü arkadaşlarımıza bırakıyoruz.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Sayın Valim, çok Kıymetli Komisyon üyesi arkadaşlarım, Adana, Osmaniye ve Hatay'dan katılan çok değerli il bürokratlarımız, sivil toplum örgütlerimiz ve üreticilerimiz; ben de sizleri saygıyla, sevgiyle selamlıyorum.

Malumunuz, ülkemizde şubat, mart ve en son da nisan aylarında 3 defa zirai don olayı gerçekleşti. Tabii, zirai don hadisesinin etkileri sadece yaşanan yılla da sınırlı kalmıyor ya da sadece üreticileri etkilemiyor; birçok ilimizdeki ürünler o bölgenin ekonomisini derinden etkiliyor. Bu bağlamda, bizler de Türkiye Büyük Millet Meclisinde kurulan Zirai Don Olayını Araştırma Komisyonu olarak, zirai donun etkili şekilde yaşandığı bölgelerde, illerde, ilçelerde hem sahadaki vatandaşlarımızla, sivil toplum örgütlerimizle ve müdürlerimizle görüşüyoruz hem de örnek sayılabilecek bahçeleri görerek, buralardaki etkiyi çıplak gözle de gözlemlemeye çalışarak, konuyu bütün detaylarıyla hem Hükümetimize hem de Meclisimize sunmak üzere bir rapor hazırlayarak süreci yöneteceğiz. Bugün de inşallah buradayız.

Ben, öncelikle, bu bölgede yaşanmış olan ve bütün ülkemizi derinden etkileyen 6 Şubat depremi sebebiyle de bölgemize ve vatandaşlarımıza geçmiş olsun dileklerini tekrar iletiyorum. Rabb'im böyle acılarla bizleri tekrar sınamasın. İnşallah, devletimizin büyüklüğüyle ve milletimiz omuz omuza vererek bu acıları, bu sıkıntıları aşıyoruz. Çok güçlü irade; geçtiğimiz bölgelerde neredeyse yeni köyler, yeni şehirler kurulmuş; bu anlamda, Sayın Cumhurbaşkanımızın o güçlü iradesiyle, Hükümetimizin çalışmalarıyla ve milletimizin destekleriyle ülkemizin neleri başarabileceği konusunda da güçlü bir gözlemimiz oldu. İnşallah -bu zirai don da böyle- yaşanan bu hadiselerin etkisini en iyi şekilde ortadan kaldıracak önlemler alınacaktır.

Şimdi, toplantı usulü hakkında -salonumuz oldukça geniş ve katılım oldukça yüksek- toplantıyı daha etkili yürütmek bakımından, İl Müdürlerimizin sunumlarını dinledikten sonra soru-cevap ya da izahlar, açıklamalar şeklinde; soru-cevap şeklinden ziyade sizlerin açıklamalarını not ederek, biz daha çok gözlemci statüsüyle, sizlerin söylediklerini ciddi bir şekilde değerlendirerek çalışmamızı bitireceğiz inşallah.

Hepinize katılımlarınızdan dolayı teşekkür ediyorum.

Tarım İl Müdürlerimizden herhâlde şu anda Adana İl Müdürlüğünün sunumu olacak.

Buyurun Sayın Müdürüm.

ADANA TARIM VE ORMAN İL MÜDÜRÜ MEHMET NURİ KÖKÇÜOĞLU - Sayın Valim, Sayın Komisyon Başkanım, Komisyonumuzun değerli milletvekilleri, siyasi parti başkanlarımız, sektörümüzün değerli temsilcileri, değerli meslektaşlarım; öncelikle, ilimize teşrif edip ilimizdeki bu don hadisesini yerelde incelemek isteğinizden dolayı ben şükranlarımı arz ediyorum efendim.

Müsaadenizle, sunumuma geçiyorum.

Ben sunumuma, efendim, Adana'yı şöyle kısaca, bir iki slaytla tanıtarak geçmek istiyorum.

İlimiz yaklaşık 1 milyon 403 bin hektar alana sahip, bunun 501.995 hektarı ekilebilir alan, bunun da yüzde 76'sı hâlihazırda sulanan bir alan.

İlimizde Çiftçi Kayıt Sistemi'ne kayıtlı 34.570 çiftçimiz var. İlimizdeki arazilerin yaklaşık yüzde 80,58'i Çiftçi Kayıt Sistemi'mize kayıtlı.

Büyükbaş bakımından da 250 bin büyükbaş, yaklaşık 1 milyon adet küçükbaş hayvan varlığına sahibiz.

Su ürünleri üretimi yönünden de ilimiz oldukça şanslı bir il; hem kıyı şeridi hem de bulunan lagünler ve baraj göletlerinde de sulama ve iç sularda avcılık dâhil balıkçılık yapıyoruz.

Adana'mız, bitkisel üretim açısından düşüncecek olursak da, tarla bitkilerinde soya, yer fıstığı, dane mısır, karpuz, kavun, göbekli marul gibi ürünlerde Türkiye 1'incisi; meyvecilik açısından da portakal, limon, mandalina, greyturta yine Türkiye 1'inciliği ve Türkiye 2'nciliği olan bir il. Trabzon hurmasında da yine Türkiye 1'incisiyiz, muzda Türkiye 3'üncüsüyüz. Kesme çiçekçilikte de yine kesme gül, vesaire dâhil tümünde Türkiye 2'nciliği ve 3'üncülüğü olan bir iliz.

Ben çok vakit almamak açısından şeyi kesiyorum efendim.

2024 yılı içerisinde ilimizde devletimizin yaklaşık 1 milyar 253 milyon TL'lik tarımsal desteklemesi var.

Yaş meyve-sebze açısından da yine ilimiz başarılı bir il. Narenciyede tüm Türkiye'de payı yüzde 12; bu 2024 rakamıydı, 2025 yılındaki rakam da narenciyede yüzde 12. Türkiye'deki tüm yaş meyve ve yaş sebze dâhil toplamda yaklaşık yüzde 6'lık tüm işlemleri ilimizden yürütüyoruz.

Efendim, ilimizde zirai don hadisesi, aslına bakarsanız, tüm Türkiye'de olduğu gibi nisan ayında değil de şubat ayının 21'i ile 26'sı arasında kapsayan zaman dilimi içerisinde, her gece aralıksız bir şekilde devam etti. Bu alanlarda yaklaşık 440 bin dekarlık bir alanda yüzde 10 ile yüzde 100'e varan oranlarda bir zarar meydana geldi; bu zararlar da, genelde, ilimizdeki en yaygın olan başta nektarin, şeftali, erik, kayısı, narenciye alanlarında ve açıkta sebze yetiştirilen alanlarda meydana geldi.

İlimizin üretim anlayışı diğer illerden farklı; genelde biz turfanda üretim yapıyoruz, turfanda üretim yaptığımız için de bu şubat ayındaki hadiseyle, açıkçası, sahada çok ciddi bir şekilde zarar olarak, maalesef, yüzleşmek zorunda kaldık.

Zirai don olayından sonra hem Bakanlığımız hem Valiliğimiz hem de yerel dinamikle birlikte çok hızlı bir şekilde aksiyon aldık. Don esnasında, don devam ederken sahada çiftçilerimizin yanındaydık, geceleri de; çiftçilerimize o anda, anlık donla nasıl mücadele edebilecekleriyle ilgili destekler sunmaya çalıştık. Don sonrasında da yine 400 kişilik bir ekip kurduk, kurduğumuz bu ekiple de yaklaşık 500 bin dekar alanı çok kısa sürede tarayarak ön tespitlerimizi tamamladık; ön tespitlerin sonucunda da elde ettiğimiz verileri parsel bazlı, kişi bazlı tespitler hâline getirdik ve yaptığımız bu tespitleri de sisteme işleyerek Bakanlığımıza iletmiş olduk.

Tüm Türkiye'yi kapsayan nisan ayındaki don hadisesi de kuzey ilçelerimiz olan Aladağ, Feke, Kozan, Pozantı, Saimbeyli ve Tufanbeyli ilçelerimizde, maalesef, etkili oldu; bu alanlarda da özellikle kayısı, çilek, armut, ayva, elma, üzüm, badem, kiraz gibi sert çekirdeklielerde etkili olurken incir, kivi, nar gibi ürünlerimiz de maalesef etkilendi. Buralarda da zarar oranımız yüzde 50 ile yüzde 100'e yakın miktarlarda. Yaklaşık 62 bin dekarlık bir alanda kuzey ilçelerimiz de nisan ayındaki bu dondan etkilendiler. Yine burada da bu etkilenmeden sonra teknik ekiplerimiz çok hızlı bir şekilde sahaya girdi, sahada Sayın Valimizin de talimatlarıyla birlikte bütün tespitlerimizi tamamladık, yaptığımız tespitleri de yine sistemlere girdik.

Burada aslında hem ilçelerimizde yapılan faaliyetleri hem de donun zararlarını o anda gösteren fotoğrafları görüyorsunuz.

Bizim, dondan sonra özellikle tüm ilçelerimize, tüm köylerimize bakış açımız şu oldu: Zirai don sonrası bilgilendirme toplantıları yaptık çünkü vatandaşlarımızın yanlış uygulamaları ya da ehil olmayan kişiler tarafından verilen tavsiyeler, donun zararını hafifletmek yerine tam tersi, artıracak yanlış uygulamalar vardı; bu uygulamaların da önüne geçebilmek için direkt sahada çiftçilerimizle buluştuk, bu buluşmalarımız hâlâ devam ediyor. Şu anda her cuma günü -özellikle cuma günleri- namaz sonrası bile "Cuma Buluşması" adı altında her ilçemizde, 5 köyde, 3 köyde -duruma göre- toplantılarımıza istisnasız, aralıksız devam ediyoruz.

Çiftçi Kayıt Sistemi'ne kayıtlı alanlarda, yaklaşık 15 ilçemizde, 495 köyde 6.805 üreticimiz etkilendi. Bunda da yaklaşık 410 bin dekarlık bir alanda donun farklı oranlarda zarar verdiğini tespit ettik ve Bakanlığımıza bunu; kişisel, kişi bazlı, parsel bazlı tespitlerimizi iletтік.

Bu, ilçe bazında hangi ürünlerde, ne kadar zarar olduğunu gösteriyor. İşte, ilk başta dediğim gibi, ilçelerimizde yüzde 5 ile yüzde 100'e varan farklı oranlarda, farklı ürün desenlerinde zarar mevcut. Bu zararları telafi etme adına da ilimizde bu yıl yaklaşık 100 milyon liralık bir bütçeyle Kırsal Dezavantajlı Alanlar Kalkınma Projesi'ni yürüteceğiz. Yürüttüğümüz bu Proje'nin tümünde bu dondan zarar gören alanlarda çiftçilerimize çeşitli makine, ekipman desteği ve teknik anlamda da üretimlerini devam ettirebilecekleri -işte, Trabzon hurmasını ev tipi kurutma sistemi gibi, sulama sistemlerindeki destekler gibi- destekleri Bakanlığımızın bütçesinden direkt vatandaşlarımızın kullanımına 2025 yılı içerisinde sunacağız.

Yine, tohum dağıtım projemiz var, bu proje kapsamında da tohumlarımızı dağıttık, dağıtırken de özellikle dondan zarar gören çiftçilerimizi öncelikledik. Bu yıl için yaklaşık olarak -2025 yılı içerisinde- 92.500 dekar alanda üretici katkısıyla birlikte 61 milyon lira civarında desteği, tohumu -temin ederek- 2.900 üreticimizle, çiftçimizle buluşturduk.

TARSİM Bölge Müdürlüğümüz tarafından da çok hızlı bir şekilde aksiyon alındı. Sahada çiftçilerimizin zarar gören alanlarla ilgili ihbarları yerinde tespit edildi; bu tespitler sonucunda şubat ayında 915, mart ayında 65, nisan ayında 103, mayıs ayında 1; toplam 1.084 ihbara karşılık olarak şu ana kadar 1 milyar 150 milyon 793 bin TL'lik sigorta bedeli karşılığında 185 milyon 423 bin liralık tazminat ödemesini gerçekleştirdik. Yine, toplam ürün bazında da -nektarinde 379, şeftalide 222 gibi- mandalina, limon, portakal; bunlar TARSİM'de daha öncelikli sigorta yaptırılan alanlar.

Sayın Başkanım, Sayın Valim; arz ederim efendim.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - TARSİM'den faydalanan çiftçi sayısı yüzde kaç?

ADANA TARIM VE ORMAN İL MÜDÜRÜ MEHMET NURİ KÖKÇÜOĞLU - Efendim, Bölge Müdürümüz...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, şimdi sunumları bir dinleyelim, ondan sonra şey yapalım.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Bir oran versin Sayın Başkan. TARSİM'de ödeme yapılmış, yüzde kaç giriyor çiftçimiz?

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - TARSİM Bölge Müdürümüz...

TARSİM ADANA BÖLGE MÜDÜRÜ ABDULVAHAP KALAYCIOĞLU - Yüzde 21 oranında Adana'da.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, tamam Müdürüm.

Hatay Tarım İl Müdürümüz Sayın Abdurrahman Türkmen Bey'den Hatay'ın durumunu bir dinleyelim.

Abdurrahman Bey, buyurun.

HATAY TARIM VE ORMAN İL MÜDÜRÜ ABDURRAHMAN TÜRKMEN - Sayın Valim, sayın vekillerim, kıymetli hazırun; hepiniz hoş geldiniz. Hatay adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

İlimizde tarım arazisi olarak 275 bin hektar alanda üretim yapılmaktadır.

Ben, kısaca, don zararı olan yere geçmek istiyorum.

İlimizde meyve alanımız olarak 1 milyon dekar alanda üretim yapılmakta.

Don zararından sonra ilimizde 79.252 dekar alanda 2.810 çiftçimiz zarar gördü. TARSİM'li 838 çiftçi bulunmaktadır.

İlimize baktığımız zaman, bademde 5, cevizde 24, elmada 9, erikte 233, kayısıda 6.479, kirazda 10, limonda 2.833, mandalinada 47.785, nektarında 4.724, portakalda 12.362, şeftalide 4.516, üzümde 250 dekar; toplamda 79 bin dekar alanda zarar meydana geldi.

"TARSİM neden az?" dedi sayın vekilimiz. Daha önceden çiçeklenme dönemine denk gelmediği için ilimizdeki 838 çiftçi TARSİM'li, bunun 44'ü TARSİM'den faydalandı yani yaklaşık 48 milyon lira bir destekleme sağlandı.

İlimizdeki görseller, baktığımız zaman, bu şekilde.

Arz ederim efendim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, teşekkür ediyoruz Müdürüm, sorularla daha sonra şey yaparız.

Osmaniye İl Müdürümüz Erdem Kolabaş, buyurun.

OSMANİYE TARIM VE ORMAN İL MÜDÜRÜ ERDEM KOLABAŞ - Sayın Valim, Sayın Komisyon Başkanım, değerli Komisyon üyelerimiz, kıymetli hazırun; hepinizi Osmaniye adına saygıyla selamlıyorum.

Osmaniye ilimiz 1 milyon 275 bin 577 dekar tarım arazisine sahip olup bunun 1 milyon 228 bini tarım alanı, 40 bin dönümü mera, ve diğer nadas, süs bitkilerinden oluşmaktadır. Osmaniye ilimizin genel tarımsal üretim yapısı: 968 bin dekarlık alanı tarla; 223 bin dönümlük alanda meyve ve 36 bin dönümlük alanda da sebze üretimi yapılmaktadır.

İlimizin önemli meyve alanlarının yüzde 92'sini zeytincilik oluşturmaktadır, bunun yüzde 3'lük kısmını narenciye ve diğer bağ ve bahçe oluşturmaktadır. Sebze alanlarımızın dağılımında da önemli bir oranı Osmaniye turpumuz oluşturmaktadır, yüzde 54'lük oranda. Yüzde 6'luk karpuz ve diğer sebze üretimimiz olmaktadır. Tarla üretiminde de buğday, mısır, Osmaniye yer fıstığı ve diğer ürünlerin üretimi gerçekleşmektedir.

Bu, ilçelere ve ürün desenine göre tablomuz. Sebze bitkilerinde, meyve bitkileri ürünlerinde de yine tablomuz bu şekildedir.

İlimizdeki önemli tarım ürünlerimiz: 1'inci sırada Osmaniye turpu; yine, bamya, Osmaniye yer fıstığı, pırasa, soya, mandalina, susam ve zeytin önemli tarım ürünlerimizi oluşturmaktadır.

Büyükbaş hayvan varlığımız 66.777'dir, küçükbaş hayvan varlığımız 219.532. Son zamanlarda broiler kümes sayımız da artış göstermektedir, şu an broilere sahip 838 bin adet kümesimiz bulunmaktadır.

Yıllar itibarıyla tarımsal desteklemeler giderek artmaktadır. 2002 yılında 7,5 milyon TL ödeme yapılmış iken 2014'te 45 milyon TL'lik, 2024 yılında da 205 milyon TL'lik bir tarımsal ödeme yapılmıştır; çiftçimize toplam 1 milyar 249 bin TL'lik bir tarımsal ödeme gerçekleşmiştir.

Yıllara ait ödeme miktarları ve ürün desenlerimiz; buraları hızlı geçiyorum.

2024 yılında 10 milyon dolarlık bir ihracat gerçekleşmiştir ilimizden.

TARSİM sigortalılık bilgilerimiz: Arı kovanına sahip çiftçilerimizden 44 kişi, büyükbaş yetiştiricilerimizden 1.138 kişi; toplam 22 bin hayvan. Bitkisel ürünlerde de 2.880 çiftçimiz 22 bin dönümlük bir alanı sigortalatmıştır. Yine, 4 kümesimiz, 392 küçükbaş yetiştiricimiz, 2 sera üreticimiz de sigorta yaptırmıştır 2024 yılı itibarıyla.

İlimizde gerçekleşen zirai donla ilgili olarak; 2025 yılında Şubat ve Nisan aylarında ilimizde meydana gelen zirai don afeti nedeniyle, ürün çeşitlerimizden ilimizde bulunan portakal, mandalina, limon, kiraz, ceviz ve badem gibi ürünlerle ilgili ilimiz genelinde yapılan tespitler sonucunda 66 köyde 1.395 çiftçimize ait toplam 12.561 dekar alanlık tarım arazisinde yüzde 60 oranında bir zirai don olduğu tespit edilmiştir. Yapılan saha çalışmaları, tespitler Tarım Bilgi Sistemi'nde bulunan Doğal Afet Zarar Ziyarı Modülü'ne girilerek veri girişleri tamamlanmıştır.

İlimiz -yine, Merkez, Sumbas, Kadırlı, Toprakkale ve Düziçi- ağırlıklı olarak şubat ayında, 24-25-26 şubatta yaşanan zirai dondan en büyük ölçüde etkilenmiştir. Ayrıca, nisan ayında daha yüksek rakımlı ilçelerimiz de zirai dondan etkilenmiş olup 2025 yılı itibarıyla toplam 66 köyümüzde 1.395 çiftçimizin 12.561 dekarlık alanda zirai donu oluşmuştur maalesef. İlçelere göre hasar oranı yüzde 50 ila yüzde 80 arasında değişmekte olup ortalama il genelinde yüzde 60'lık bir hasar meydana gelmiştir.

Yine, yıl boyunca kuraklık da ilimizde mevcuttu. Özellikle Sumbas ve Düziçi ilçemiz ocak ayından itibaren kurak bir yıl geçirmiş olup bunun üstüne şubatta ve nisanda don afeti meydana gelmiştir. Ayrıca, ilimizde yapılan tespitlerde, yetiştiricilik yapan 53 çiftçimize ait 1 milyon 280 dekar zeytin bahçesi ile 182 üreticimize ait 932 dekar buğday ekim alanında da don zararı tespit edilmiştir.

Ayrıca, bu don ve kuraklık olayından sonra 6, 8 ve 15 Mayıs tarihlerinde de yine ilimizde aşırı yağış ve dolu nedenleriyle hasar meydana gelmiştir. Toplam 84 köyde 1.258 üreticimiz 18.800 dekarlık alanda yine dolu afetine maruz kalmıştır, yüzde 42 oranında bir hasar meydana gelmiştir.

Bunlar da ilimizdeki örnek bahçelerden, yapılan çalışmalardan resimler; hasar oranını gösteren fotoğraflarımız.

Arz ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum Sayın Müdürüm.

Herhâlde artık yapılacak başka bir sunum yok, biraz söz vererek ilerleyelim.

Adana Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkanı Şahin Bilgiç, buyurun.

ADANA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI ŞAHİN BİLGİÇ - Sayın Valim, çok Değerli Komisyon Başkanı ve Komisyon üyelerimiz, tarımın paydaşları; ben de hepinizi Adana Ticaret Borsası adına saygıyla selamlıyorum.

Çok kıymetli bir toplantı hem Adana için hem bölgemiz için çünkü bölgemiz doğal afetten, dondan ve kuraklıktan çok ciddi manada etkilendi. Bununla ilgili, Cumhurbaşkanlığı Yardımcımız Cevdet Yılmaz Başkanlığında geçen haftalarda, TOBB'da yapılan ve Bakanlarımızın katıldığı toplantıda da ifade ettiğim gibi, şu anda bununla ilgili bir acil eylem planının üreticinin ayakta kalması ve sürdürülebilir olabilmesi için başlaması lazım. Bunun için de sizlerin burada bulunması, bu Komisyonun Adana'da ve bölgedeki üreticilerle, tarım paydaşlarıyla olması bizim için çok önemli; ben öncelikle bunun için sizlere teşekkür ediyorum.

Adana Ticaret Borsası olarak bizim bilhassa don ve kuraklıkla ilgili önerilerimiz olacak.

Şimdi, bu tespitler yapılmış, resmî tespitler belki biraz daha üstünde çıkabilir; onun için, biz tarımda hep sürdürülebilirlikten bahsediyoruz, eğer bunu sağlayabileceksek bunun tespitlerini çok hızlı yapıp bir an önce üreticinin elinden

tutacak, onu ayakta tutabilecek, onu tekrar üretimde tutabilecek hâlde olunması lazım. İnşallah, buradaki çıkan raporlar bir an önce sonuçlanıp üreticiye de yani bundan etkilenen üreticilerimize de hızlı bir şekilde fayda sağlayacak tarzda işlemi yapılır diye düşünüyorum ben.

Tabii, burada Adana Ticaret Borsası olarak üzerinde çalıştığımız bir şey var. Şimdi, TARSİM'e baktığımız zaman - TARSİM'in yetkilileri burada ama- bundan faydalanan üretici çok az; sayılarını gördük sunumlarda. Benim şu noktada bir önerim var: Şimdi, bu TARSİM havuzu... Bu don veya doğal afetler her zaman olan şeyler değil. Burada trafik sigortası nasıl mecburi ise TARSİM'in de bu hâlde getirilmesi lazım. Yani, ne olur bu? Yüzde 80'e 20; yani devlet bunun yüzde 80'ini karşılar, yüzde 20'si üretici bazında olur ve bütün hepsini mecburen bu havuzun içerisine almak zorundayız. Burada birikir, her yıl bu afetler yaşanmıyor ama yaşandığı dönemde de üreticimizin en azından ayakta kalması, üretebilmesi, ülkeyi besleyebilmesi için böyle bir öneride bulunmak istiyoruz.

Bir de bu 2025 yılında üretici desteklerinin hızlı ödenmesi lazım çünkü eğer bunu sağlayamazsak biz üreticilerin tekrar ekimini, dikimini sağlayamayız. Şimdi, bölge önemli bir tarım bölgesi; eğer buna üretemezse Türkiye'nin diğer yerlerinde bu sıkıntıyı daha çok yaşarsınız çünkü bizim tarımsal ihracatımız genel ihracatımız içerisinde diğer taraflara göre 2 kat fazla; o açıdan, bizim Adana olsun, Osmaniye olsun, Hatay olsun, bu bölgelerle alakalı tarımsal ihracatımıza destek sağlama açısından da bunu önemsiyorum ve bu desteklerin bu seneye has olmak üzere çok hızlı vaziyette üreticilerin eline geçmesinin sağlanmasını diliyorum. O açıdan, altını tekrar çizerek söylediğim: TARSİM sigortasını da bütün üreticimize yani ÇKS'ye kayıtlı bütün üreticilere mecbur hâlde getirip ama bunun çok büyük desteğinin devlet tarafından... Çünkü bu havuz büyük bir havuz olacak; diyelim ki bir sene, iki sene bu sıkıntılar yaşanmadığı takdirde bu havuzun içerisinde, bu havuzda biriken parayı çok rahat kullanabiliriz. Bir de bunun sınırlarını iyi koymamız lazım, istismara açık olmayacak tarzda çünkü bunun istismar edilmeyecek hâlde olması lazım diye düşünüyorum ben.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Adana Çiftçiler Birliği Başkanı Mutlu Doğru, buyurun.

ADANA ÇİFTÇİLER BİRLİĞİ BAŞKANI MUTLU DOĞRU - Sayın Valim, çok değerli milletvekillerimiz; öncelikle, Adana dışından gelen sayın vekillerimize Adana'ya hoş geldiniz diyorum.

Gerçekten büyük bir felaket yaşadık don felaketinde, özellikle sert çekirdekli meyveler ile narenciyede Adana çiftçisi çok büyük zararlar gördü ve şubat ayında olduğu için de birçok ürünümüz, özellikle sert çekirdekli meyveler çiçek zamanında yakalandı ve şu anda birçoğu boş. Zaten piyasada oluşan market fiyatlarından da tahmin edebiliyorsunuz zararın ne boyutta olduğunu.

Sayın Başkan az önce TARSİM'den bahsetti. Ben öncelikle TARSİM'den başlayayım.

Şimdi, burada "Çiftçi eğitimsiz; çiftçi, işte, bu konulara çok fazla eğilmiyor." falan deyip hep çiftçi eleştiriliyor ama 1 milyonluk arabasını kasko yaptıran çiftçi niçin 10, 20, 30 milyon liralık ürününü sigorta yaptırmıyor, bunu da bir düşünmek lazım. Demek ki bazı yanlış giden şeyler mi var acaba, özellikle ekspertiz konusunda? TARSİM her sene, gerçekten, kendi kendini geliştiriyor, sigorta olanaklarını arttırıyor, sübvansiyon oranı artıyor ama çiftçi eğer Ziraat Bankası mecbur kılmassa... Sayın Müdürüm, bakın, koskoca Hatay'da poliçe sayısı sanırım 848 taneydi; Hatay'da 848 poliçe çok düşük bence. Bu nedenle de bunun Ziraat Bankası mecburiyeti olmasa, buyurun siz düşünün, ne kadara düşecek? Sadece çiftçi bilinçsizliği değil, bence bunu... Rakam belki yanlış olabilir ama yine de düşük rakam.

HATAY TARIM VE ORMAN İL MÜDÜRÜ ABDURRAHMAN TÜRKMEN - Bir konuya açıklık getirmek isterim efendim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Müdürüm, bunları sonra şey yapalım, tamam. Şimdi, bu şeye döner; sonra söz alırsınız, düzeltirsiniz, tamam mı?

HATAY TARIM VE ORMAN İL MÜDÜRÜ ABDURRAHMAN TÜRKMEN - Komisyona önemli bir konuda bilgi vermek için söylüyorum yani burada yanlış geçmesin diye efendim.

Efendim, narenciyede çiçek açtıktan sonra TARSİM yapılabilir. O dönemde, bizim bölgemiz için, TARSİM çiçeklenmeyle ilgili daha poliçeye başlamamıştı, o yüzden...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Onu biliyoruz.

ADANA ÇİFTÇİLER BİRLİĞİ BAŞKANI MUTLU DOĞRU - Konu her ne olursa olsun, TARSİM'e karşı çiftçilerimizin bir isteksizliği var; bunun başında da çiftçilerimizin bize ilettikleri, ekspertiz konusundaki "Ekspertizler çok aşağıdan alıyor, zararımı tam tazmin etmiyor." filan gibi sorunlar. Ki bu sene TARSİM poliçe bitiş tarihini beklemeden ödedi, bu da çok güzel bir adım aslında, poliçe bitiş tarihi beklemeden zararları tazmin ediyor ama yine de çiftçimizin bazı mutsuzlukları var. Bu konuyu, aslında çiftçinin TARSİM'e neden yönelmediğini de başka bir başlıkta bence araştırmak lazım. Bu kadar desteğe, bu kadar sübvansiyona, TARSİM'in bu kadar genişlemesine rağmen çiftçi neden bu kadar az ilgili davranıyor? 1 milyonluk aracını kasko yaptırmıyor; 15, 20, 30 milyonluk, hatta 50 milyonluk bahçesini, tarlasını kasko yaptırmıyor. Niçin sigorta yaptırmıyor, bunu araştırmak lazım.

Şimdi, Sayın Cumhurbaşkanımız çok güzel bir destek açıkladı; gerçekten, düşündüğünüz zaman, evet "Zarar gören çiftçi zararı nispetinde ne masraf yaptıysa açıklansın ve bu ödensin." dendi, çok güzel ama bunu nasıl yapacağız? Yani, evet, bazen bu gibi açıklamalar bizlerin hoşuna gidiyor, güzel ama sahaya inince, bürokratin önüne gelince, işte, deniyor ki: "Şu zorluklar var." Haklı olarak.

Şimdi, mesela, söylüyorum ben: Adana'da benim kendi bahçemde dâhi 1 parselime yaptığım maliyet ile diğer yaptığım maliyet aynı değil; bir, bu nasıl tespit edilecek? Adanalı narenciyeci ile Malatyalı kayısıcının maliyetleri -mesela il bazında ortalama maliyet yapılacak diyelim- il bazında ortalama maliyet yapıp bunun zarar tespit raporuna göre oranında maliyetler ödenecekse - "TARSİM yapılsın, yapılmasın." denmişti açıklamada, hatırlarsanız- Malatya'daki çiftçiye daha fazla ödenirse, Adana'daki narenciyeciye -diyelim ki gideri daha az- daha az ödenir Manisa'daki üzümde ortalama bir şey ödenirse bu sefer buna siyaset ne cevap verecek? Adanalı, Manisalı, Malatyalı milletvekillerine o zaman denecek ki: "Hiç çalışmamışsınız; bak, Malatyalı daha çok çalışmış." Siyaseten de bir zararı olacak. Onun için, ortalama en sonunda söylenecek, benim tahminim. Hazineye gidecek bu.

"Kaç dekar zarar var?" "Şu kadar dekar zarar olmuş." "Zarar ne?" "Bu." "Al sana bir bütçe." Böl dekar; 200, 300, 500 lira -neyse- herkese bir destek verilecek gibi geliyor bana; bu da hiç kimsenin yarasına merhem olmayacak.

Bize iletilen -çiftçinin söylediği- en çok söylenen şey Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatifleri aracılığıyla verilen kredilerin baremlerinin artırılıp üst limitlerinin artırılması. Bakın, 2025-2027 yılı için üç yıllık bir kararname açıklandı ve çok güzeldi yani "Zirai giderler oranında bu kredi limitlerini artıracamız." dendi, biz de buna göre yatırım yaptık, işletmemizi ona göre ayarladık ama bir kararname daha çıktı, "2025 yılı bundan muaftır." dendi. Bunun olduğu böyle bir yılda bu artış muafiyetinin olması neden? Bunun biz kaldırılmasını istiyoruz. Yani 2025 yılında zirai kredilerdeki o baremler, üst limitlerin artışları bu senede yapılsın; aslında tam yapılmasının senesi bence bu sene çünkü her taraf kan ağlıyor yani dondan dolayı, doludan dolayı ihtiyaç var. Piyasaya giderse çiftçi 55-60'la borçlanacak. Ziraat Bankasının kredileri gerçekten şu anda tarımın çarklarının dönmesindeki en önemli güç; bu nedenle, çiftçinin buna çok büyük ihtiyacı var sayın vekillerim. Bu kredi sübvansiyon bütçesinin Hazine tarafından 2025 yılı içinde artırılmasını, üst limitlerinin de artırılmasını rica ediyoruz. Üst limitlerin artırılması derken, Ziraat Bankası bazen "Ya, işte, Hazine şöyle diyor, böyle diyor." diyor ama üst limite takılan kredi miktarı toplam yüzde 3; yani artırılrsa... Takılanların da hepsi yüzde 3 zaten, bunlar da takılmasın bu üst limite. Bu nedenle, özellikle çiftçimizin sizlerden beklediği, zirai kredilerin baremlerinin ve üst limitlerinin artırılmasıdır; bunun bir an önce yapılması yalnız. İlk yayınlanan karnameye uyalım yani.

Bunun yanında şöyle bir problem var bu sene sayın vekillerim: TARSİM, biliyorsunuz, mecburi tutuluyor zirai kredilerde. Bu sene adamın meyvesi az, TARSİM'e ona göre bildirim yapmış. Diyelim 1 milyon kredi almış, yatırıyor bu sene 1 milyonunu ama TARSİM mecburiyetinden dolayı 600-700 bin liralık bir poliçe kesiyor. Ziraat Bankası o zaman diyor ki: "Senin teminat tutarın 600-700 bin lira; 1 milyon geri yatırdın, sana 600-700 veririm çünkü karname böyle." Yani "Kredi tutarın teminat tutarın kadar olacak, ondan daha fazla olamaz." diyor. O zaman, çiftçiye yine bir finansman açığı çıkıyor. Bu senelik de bu kararı yani çekilen kredi kadar poliçe teminat tutarı olması mecburiyetini Ziraat Bankasının biraz gevşetmesini özellikle rica ediyoruz.

Bir konu daha var ki maliyetler. Çiftçinin bu sene bazı... Tabii, bu masada gördüğüm herkes bu işleri çok yakından bilen kişilerimiz; ziraat mühendislerimiz var vekillerimiz arasında. Boş ağaca bile biz masraf yapacağız yani ağaç, kayısı ağacı bomboş olsa da onun için zirai mücadele yapacağız, gübresini atacağız; narenciyede budamasını yapacağız, hepsi yapılacak, masrafımız var ama "Bu masraf kalemlerinden zirai ilaca biraz destek verin, gübreyle şöyle yapın." Bunu istemeyiz ama mesela sulama var. Sulama ücretleri iki sene önce Sayın Cumhurbaşkanının çıkardığı bir karnameyle yüzde 50 desteklendi ama sonra kalktı, şu anda destek yok. İşte, böyle bir senede sulama bedellerinde yine ya yüzde 50 ya da don olan bölgelerde zarar tespit raporunun oranı miktarında indirimi yapalım, çiftçiye bir kolaylık. Devlet Su İşleri zaten bunun başında; bu nedenle, bunu da kolaylıkla kamu bütçesinden karşılayabiliriz, yapabiliriz.

Benim şu anda aklıma gelenler, söyleyeceklerim bu kadar; diğer arkadaşlara da vakit ayırmak açısından.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ederim.

Turunçgil Üreticileri Birliği Başkanı Burak Karabucak Bey burada mı?

Ziraat Mühendisleri Odasından kimse var mı, Ahencan Tayakısı?

Evet, şimdi, bundan sonra artık söz isteyenlere söz verelim.

YÜREĞİR ZİRAAT ODASI BAŞKANI MEHMET AKIN DOĞAN - Sayın Başkan, söz alabilir miyim?

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Buyurun Başkanım.

YÜREĞİR ZİRAAT ODASI BAŞKANI MEHMET AKIN DOĞAN - Sayın Valim, milletvekillerim, değerli katılımcılar; hepinizi selamlıyorum.

Çukurova Türkiye'nin en önemli tarım bölgelerinden biri olarak bilinir. Bu bölge geniş tarım alanlarıyla hem yerel hem ulusal düzeyde hem gıda üretimine hem gıda güvenliğine çok önemli katkıda bulunur ancak son yıllarda artan iklim değişikliği etkileri tarımsal faaliyetlerimizi tehdit eder duruma geldi. Hepiniz tarafından biliniyor; dünyada küresel ısınmanın etkilerinin daha fazla hissedildiği, temiz tatlı su kaynaklarının azaldığı bilinmekte. Son dört yıldır Adana'da, 2022'de bir don, poyraz oldu ve 2025'te de çok kuvvetli bir don yaşadık.

22-25 Şubat'ta Adana başta olmak üzere Mersin ve Hatay'ı kapsayan alanda meteorolojiden aldığımız verilere göre eksi 1 ila eksi 3 bekliyorduk, eksi 5 ila eksi 8'leri buldu; başta narenciye olmak üzere patates, şeftali, nektarin ve tarla ürünlerinin çoğu zarar gördü. Burada, aslında, bu gibi felaketleri biz, üstü açık fabrikada yaptığımız için devamlı yaşayacağız; bunun için tedbir almak gerekiyor ama bizim tedbirimiz sınırlı. Biz sadece narenciye bahçelerinde rüzgâr pervanesi ve yer altı sularını çalıştırmaktan başka bir şey yapamıyoruz. Çiftçimiz lastik, sap yakıyor ama bu tam da faydalı falan değil çünkü yer altı suları 14 derece olduğu için yaz kış o çalıştırılıyor ama rüzgâr pervanelerinde hibe oranlarının daha da çok artırılıp aslında bütün çiftçilere verilmesi gerekiyor.

Bizim bölge geniş tarım alanlarına sahip. Şimdi, TARSİM konusuna Başkanlarım değişti ama TARSİM'de şöyle bir eksik var: TARSİM tarla ürünlerini 1 Mart'tan sonra kapsamı içerisine alıyor. Şimdi, burada patates aralık ayında ve ocak ayında ekildiği için, yeşil aksam toprak önüne çıktığı için o soğuktan etkilendiğinde 1 Mart'tan önceki tarla ürünleri kapsama girmiyor. Bu yanıltan mutlaka vazgeçilmeli çünkü TARSİM... Tamam, yüzde 21 TARSİM yaptırma oranı var; TARSİM iyi, herkes TARSİM yaptırmalı ama bu tarla ürünleri de, sayın vekillerim, mutlaka kapsama alınmalı; aslında bu çok önemli bir konu çiftçimiz için.

Bir de sıcak zararı tam olarak karşılanmıyor, bunların da tamamen karşılanmasını istiyoruz çünkü karpuz ekiyoruz, biz sıcakta karpuzu bir haftada yok edebiliriz; bunun da kapsam içerisine alınmasını istiyoruz.

Bir de "doğal afetler" deyince aslında en büyük tehlike bizleri bekliyor. Bakınız, şu anda biz bütün Türkiye'de su krizi yaşıyoruz. Aslında su krizi geliyor ve gelmekte; sıkıntı var.

Bir de bunun dışında, bizim mevsimlik tarım işçisi sıkıntımız var. Adana'da, Türkiye'nin tamamında ürünlerimiz soğuktan etkilenmeyip bol olsaydı, eğer bu sene ürünümüz olsaydı biz bu ürünleri toplayamayacaktık. Niye? Çünkü, bakınız, bu sene patates az olmasına rağmen şu an para etmiyor, soğan bu sene para etmedi. Mesela narenciyenin yok yılı olmasına rağmen işçiyi

zor buluyoruz. Mevsimlik tarım işçisine çözüm bulmalıyız. En önemli sıkıntılarımız doğal afetler, su krizi ve mevsimlik tarım işçileri; bunlara da aslında çare bulmak zorundayız.

Mesela Çukurova dünyada en güzel 3 ovadın 1'i. Çukurova'nın kıymetini bilelim çünkü eli nasırlı çiftçilerimiz günde üç öğün sofralarımıza ürün getiriyor; bunlar şu anda zor durumda.

Başkanlarım anlattı, Ziraat Bankası kredileri var ama yetmiyor, çiftçimiz özel bankalardan yüzde 60 faizli kredi kullanmakta. Çiftçilerimiz şu an inanıyor ki zor durumda. Ben Cumhurbaşkanlığı tarafından, inşallah, çiftçilerimizin bu zararları karşılansın diye bekliyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Evet, buyurun.

KARATAŞ ZİRAAT ODASI BAŞKANI MUSTAFA YEŞİLYAPRAK - Sayın Valim, sayın milletvekillerim, Büyükşehir Belediye Başkanım ve kıymetli misafirler; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Konu afet olunca ben çok kısa ve öz bir şeyden bahsedeceğim ve başka, tarımın diğer konularına geçmeyeceğim.

Şimdi, arkadaşlarımız TARSİM'in zorunlu hâle getirilmesini söylediler. Zaten TARSİM zorunlu, TARSİM yaptırmayan hiçbir çiftçimiz yok. Ziraat Bankasından ve Tarım Kredi Kooperatifinden kredi kullanan bütün çiftçilerimiz zorunlu olarak TARSİM yaptırmak zorunda ama Sayın Bölge Müdürüm de burada alınmasın, ben 2 tane fakülte bitirdim, şimdi 3'üncü fakülteyi bitirmeye uğraşıyorum: TARSİM fakültesi. Bir zarar gördüğümüz zaman TARSİM'in uzmanları geliyor, değerlendirecek olan mühendisleri geliyor, ellerine bir toplu iğne alıyorlar, topraktan başlıyorlar karıştırmaya "Acaba nasıl bir bahane buluruz da bir kuruş para ödemeyiz?" diye. Bana bir çiftçi gösterir misiniz TARSİM'den mutlu olan, TARSİM'e sigorta yaptırıp da neticesinde para almış bir çiftçi gösterebilir misiniz? Lütfen, içinde varsa el kaldırsın. Var mı? Yok. Yani, biz TARSİM'den bir şey beklemiyoruz. Lazım değil; tek, TARSİM bizim yakamızdan düşsün, desteğini istemiyoruz. Yani, o kadar kızgınım ki 60 kilogram üzerinden mandalinamı TARSİM yaptırmışım, 5 kilogram mandalina aldım ağaç başı "Hiçbir zarar yok." dediler. Hiçbir zarar yok, maalesef yok! Yani, TARSİM'den mutlu olan bana bir çiftçi gösterin, yarın ben adımı değiştireceğim.

Saygı sunuyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, buyurun Hocam.

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ ZİRAAT FAKÜLTESİ TARIMSAL YAPILAR VE SULAMA BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BÜLENT ÖZEKİCİ - Çok teşekkür ederim.

Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Sulama Bölümündeyim ama asıl diğer işim de çiftçilik; bir üreticiyim; nesillerdir çiftçilik yapan, şimdi de narenciye çiftçiliği yapan bir çiftçiyim.

Sayın vekillerim, biz 2002 ile 2007 yılları arasında Japonlarla beş yıllık bir proje yaptık, bu projenin adı ise "İklim Değişikliğinin Tarımsal Üretimde Etkileri." Ki bu proje uluslararası ödül de aldı. Maalesef, yirmi yıl önce ne öngörüyorsak aynı basamak basamak oluyor. Somut örnek: Ben sulama mühendisiyim. Şu andaki bizim barajlarda olması gereken rezervin üçte 1'i var.

Bakın, Sayın Tarım İl Müdürümüz geçen bir toplantıda dedi ki: "Ya, ben soya tohumu dağıttım, nasıl çiftçilere 'Soya ekmeyin.' diyebilirim?" Onun üzüntüsünü yaşıyor, doğru mu Sayın Müdürüm?

ADANA TARIM VE ORMAN İL MÜDÜRÜ MEHMET NURİ KÖKÇÜOĞLU - Sonra cevap vereceğim.

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ ZİRAAT FAKÜLTESİ TARIMSAL YAPILAR VE SULAMA BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BÜLENT ÖZEKİCİ - Bakın, bu dediğimiz olaylar, ekstrem olaylar, sıcaklık, don, kuraklık, bunların sıklığı ve şiddeti giderek artacak; onun için, bizim buna bütüncül olarak bakmamız lazım. Örneğin, biz 2070 yılında bu bölge için 3,7 derecelik bir artış bekliyoruz; bu ne demek, biliyor musunuz? Bilmiyorum, hiç İran'ın Ahvaz kentine gittiniz mi? Arabanızdan çıktığınızda sanki karşınızda birisi böyle bir fön tutuyor yüzünüze ve biz bunları yaşamaya başladık; onun için, lütfen buna biz bütüncül bakmaya başlayalım.

Şimdi, bizi koruyan sistem ne olmalı? TARSİM olmalı elbette ama TARSİM, Sayın Başkanın da dediği gibi, görevini yapıyor mu? Ben size kendi örneklerimden örnek vereyim. Buradaki TARSİM Bölge Müdürü de meslektaşım, çok da severim, o ayrı bir konu. Geçen sene dolu yedim, ilk gelen eksper "Yüzde 16 zararın var." dedi; aradan bir süre geçti, ben itiraz ettim ona, bir başka eksper geldi "yüzde 8" dedi; sonra bir eksper daha geldi, o "yüzde 4" dedi. Hangisine inanmalıyız? Başka bir örnek: Mesela, ben çok daha yüksek prim vererek sıcaklık zararı aldım bir çeşit limonum için. Adana'da birdenbire poyraz esip hava sıcaklığı 36 dereceye çıkınca bazı çeşitler hemen dökmeye başladı, enterdonat limon da bunun en güzel somut örneğidir. Ağaçta 1 tane hediye edeceğim limon kalmadı. Eksperlere haber verdim, TARSİM'e; dediler ki: "Zamanını geçirmişsin." Neyin zamanını geçirmişim? "İşte, belli bir irilikten sonra... Ondan dolayı değil, ne bileyim, belki suyu doğru vermedin." E, ben sulama hocasıyım, ben suyu doğru veririm. Ondan sonra, ne bileyim "Gübreyi vermedin, onu vermedim, bunu vermedin..." Yani, neyi kapsıyor, anlamıyoruz. Yoksa TARSİM özünde, teorik olarak, kuramsal olarak çok iyi bir kurum, olması gereken bir kurum fakat TARSİM doğru iş yapmıyor, bakın, sermayemizi korumuyor. Donda ben 10 yaşındaki enterdonat ağaçlarımı kaybettim ve sökmek zorunda kaldım. TARSİM'e hep diyoruz ki: "Bir kaskoda nasıl ki arabanın sırf motorunu kasko yapmıyoruz, arabanın tümünü kasko yapıyoruz, bahçemizin de tümünü yapın." Ekstra primse, ekstra 50-60 bin lira ödemek zorunda olursam da ben o ekstra primi ödeyeyim, sermayemi de koruyayım fakat TARSİM bu konuda en ufak bir gelişme sağlamıyor, kendini iyileştirmiyor maalesef. Bunu not alırsanız sanıyorum tüm çiftçiler bundan çok mutlu olur. Yoksa iklim değişikliğinin sebebi asla tabii ki devlet değil; tüm dünya bunda suçlu, hepimiz suçluyuz. Onun için, bizi koruyacak olan bu sistemin çok iyileştirilmesi lazım, çok ciddi eğitilmesi lazım, düzeltilmesi lazım, özellikle de Sayın Başkanın dediği gibi eksperlerin. Veya da eksperler gerçekten böyle bir talimat mı alıyor? Eskiden böyle bir şüphem yoktu, artık oluşmaya başladı maalesef; maalesef, meslektaşlarımı suçlamaya başladım ve buna üzülüyorum.

Teşekkür ediyorum. Hoş geldiniz.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ederim Hocam.

Evet, buyurun Hanımefendi.

SEYHAN ZİRAAT ODASI YÖNETİM KURULU ÜYESİ MUHLİSE TÜLİN ERDEMiŞİK - Sayın milletvekilleri, önce sizleri burada, aramızda toplu bir grupla birlikte görmek beni bir üretici olarak mutlu etti.

Bu arada da biraz geciktim, bunun mahcubiyeti içerisinde sizlerden özür diliyorum.

Ben bugün biraz bir kadın üretici olarak hassasiyetlerimi de dile getirerek konuşmak istiyorum.

Şimdi, benim rahmetli babacığım bana her zaman şöyle söylerdi: "Evladım, para ile iman gizli şeydir, bununla ilgili çok fazla konuşmak karşıdaki insanı rahatsız eder." Ben üretici olduktan sonra buna mümkün olduğu kadar dikkat etmeye çalıştım fakat son zamanlarda görüyorum ki etrafımdaki bütün üretici arkadaşlarım maalesef paradan yani çektikleri mali sıkıntılardan, daha doğrusu maliyetlerden hep bahsediyor; başlıca konumuz bu oluyor.

Biz ziraat odaları olarak bir nevi... Eskiden -bilmem, bilir miydiniz- bir Gönül abla köşesi vardı, derdi olanlar oraya yazarlardı. Şimdi, bizim ziraat odaları da muamelelerini yaptırmak isteyen üreticilerimizin her gün gelip ziyaret ettikleri bir yer; biz, bu arada, bu şikâyetleri fazlasıyla dinliyoruz. Bugün sizleri de bir Gönül abla olarak kabul etmenizi rica ediyorum, onun için de sabrınız için şimdiden teşekkür ediyorum.

Şimdi, bizim üretimde üç ana, temel sıkıntımız var: Bunun birincisi, maliyet, ikincisi, dünyada son yıllarda değişen iklim şartları ve bundan etkilenen üretim; üçüncüsü de durmadan değişen dünyamızda dünyaya ayak uydurmanın zorlukları. Tabii, bu arada bütün sektörler buna ayak uydurmakta zorlanırken en çok çiftçiler zorlanıyor. "Neden?" dersanız, bunun karşısına birinci olarak maliyetler çıkıyor, ikinci olarak iklim koşulları çıkıyor, üçüncü koşul olarak da önümüze maliyetten dolayı Ziraat Bankası çıkıyor. Bakın, üstüne basa basa söylüyorum: Keşke burada Ziraat Bankasının üst düzey bir yöneticisi de olsaydı da o da bizim bu dertlerimizi dinleseydi.

Şimdi, biz birkaç sene önce az çok güzel geçinen, şikâyetimizi içimizde saklayan bir üretici grubuyduk, özellikle Adana çünkü Adana'nın çiftçisi merttir, sabırlıdır, bonkördür, yemez yedirir ama şu anda biz artık o durumda değiliz.

Bakın, benim çocuğum yok. Ben, toprağım için çalışan, yaşını başını almış bir kadın üreticiyim. Hâlâ bana diyorlar ki: "Ne işin var? Çalışma." Yok, sevgili milletvekillerim, ben buradaki bütün üreticiler gibi toprağımı seviyorum, ben geleceğe iyi bir toprak ve iyi bir tarım bırakmak istiyorum, yabancı ülkelere muhtaç olan bir ülkenin ferdini bırakmak istemiyorum ve yanımda çalışan işçilere de diyordum eskiden, şimdi birkaç senedir diyemiyorum. "Çocuklar, biz birlikte çalışacağız, birlikte üreteceğiz ve biz yani ben sizinle beraber yiyeceğim." Ama şimdi diyemiyorum. Hükümet işçilere ve asgari ücrete bir zam yapıyor, ben başlıyorum titremeye; ayıp da olsa söylüyorum. Neden? Her maliyet bana da üretimde yansıdığı için.

Şimdi, bizim bu sene yaşamış olduğumuz don tehlikesi dolayısıyla sıkıntılarımız zannetmeyin ki bir seneye mahsustur. Tarım öyle bir şey ki bu anda zarar olmamış gibi görünen... Ki çoğu ağacı gidip gezdiğinizde göreceksiniz, kuruyan o dallar yapraklarını döktü, yeşil yapraklar meydana geldi. Zannetmeyelim ki bu, meyve verecek; yok. Bu sene biz zaten biz ümitsiziz, ümidimizi kestik ama bunun gelecek senesi de var. Ben üretici olarak bu seneyi nasıl geçireceğimi düşünürken gelecek senenin hesabını yapmayı unuttum ama o benim kafamda karabasan gibi uykularımı kaçırın bir şey. "Seneye ne yapacağım?" düşüncesi var ya, o zor bir şey.

Şimdi "Ne yapmak lazım?" dersanız kısaca şunu anlatayım: Muhakkak ki Sayın Mutlu Başkanım birçok konuyu çok güzel dile getirmiştir, belki ben gecikmemden dolayı tekrar ediyorum ama Hazine ve Ticaret Bakanlığının ek bir bütçe olarak Ziraat Bankasına bir tahsis yapması ve böylelikle bizim sübvansiyonlu kredilerimizin baremlerinin yükseltilmesi, bu sene zarar gören çiftçilerin borçlarının bir yıl ertelenmesi ve düşük faizli yeni krediler açması yani faizlerin limitlerinin yükseltilmesi bizim sıkıntımızın en önemli etkeni gibi görünüyor. Bunu sizlerden özellikle her platformda dile getirmenizi rica ediyorum.

İkincisi, bu Devlet Su İşleri bizim sulama birliklerimizi aldı. Biz zaten Adana çiftçisi olarak modern tarımı benimsemiş, seven, uygulamakta bir an evvel güçlük çekmeden hayata geçiren bir üretici grubuyuz. Bunları, damlama sulama sistemini yaptık ama bunun yanında, bundan alınan sulama ücretleri yüzde 50 değil, yüzde 100 zamlı bize yansıtmaya başladı; geçen sene biz bunları ödemekte de çok zorluk çektik. Ben bunu da özellikle sizden rica ediyorum.

Bir üçüncü şey olarak, biz Adana çiftçileri olarak, biraz evvel de dediğim gibi, modern tarımı çok seviyoruz, her şeyin en güzeline sahip olmak istiyoruz; bütün maddi, manevi imkânlarımızla bunun için çalışıyoruz ama dünya gittikçe değişiyor, artık "tarım" deyince akla ilk gelen şey bu maliyetleri biraz daha azaltmak ve teknolojiyle iç içe olmak. Bu teknolojiyle ilgili kredilerde bizlere biraz daha yelpazeyi genişleterek yeni krediler açmanız da çok önem arz ediyor. Artık damlama sulama neredeyse eskimiş bir metot olarak kaldı ama biz şu anda sadece bahçelerimizde kullanıyoruz. Bize öyle bir imkân verin ki biz tarlalarımızı da sulayalım. Bugün çok çiftçi maalesef tarla ziraatından vazgeçti, sebze ve meyveye yöneldi ama bundan sonra, durum gösteriyor ki, o yönelen insanlar pişman oldular, geri dönecekler; o zaman da işte bu krediler onların işlerine yarayacak.

Beni dinlediğiniz için, sabrınız için çok teşekkür ediyorum. Sizleri burada görmekten mutlu olduğumu tekrar dile getirmek istiyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum efendim.

Turunçgil Birliği Başkan Yardımcımız buradaymış.

Buyurun.

ADANA İLİ TURUNÇGİL ÜRETİCİLERİ BİRLİĞİ BAŞKAN YARDIMCISI EFE ENER - Öncelikle, hoş geldiniz.

Adım Efe Ener, çiftçiyim, Turunçgil Üreticileri Birliği Başkan Yardımcısıyım, Burak Başkanımı da temsilen konuşuyorum.

Herkesin de çok güzel bahsettiği gibi, Ziraat Bankası çiftçinin büyük destekçilerinden bir tanesi. Aslında zaman içinde düşünürsek, Ziraat Bankası niye bizim için bu kadar kıymetli hâle geldi? Çünkü uzun zamandır yeterince para kazanamıyoruz. Maalesef, hem piyasa şartları hem de yaşadığımız doğal afetler; bu sene sırasıyla, düşünüyorum, önce bir don afeti yaşadık, kuraklık var; en son, birkaç gün önce de dolu ürünlerimizi ziyan etti. Şimdi, böyle bir ortamda enflasyon da yüksek, ürünler az olacak; o zaman da ne olacak? Meyve sebze fiyatlarında bir artış beklenecek ve şöyle bir endişe var: Acaba ihracat yasaklanır mı veya ithalat yapılır mı? Eğer böyle bir şey olursa, böyle bir şey söz konusu olursa bu çiftçi yine para kazanamayacak, yine dönüp

sizden hibe, destek ve kredi artışı isteyecek. Benim çiftçi olarak beklentim bizim önümüzü ihracatta biraz daha açmanız veya bu tip ihracat yasaklanması, ithalat olması söylentisi bizi çok rahatsız ediyor, onları size bildirmek istedim.

Onun dışında, Tarımsal Planlama Yasası geçti; yüzde 6'nın altında olan eğimli arazilerde biz artık bahçe yapamıyoruz, bahçe yapsak da yine Ziraat Bankasının desteklerinden yararlanamıyoruz. Bizim yegâne para kazandığımız alanlardan bir tanesiydi bahçecilik, bunu şimdi elimizden aldık. Bunu aldık, ne yapacağız? Tarla ziraatı yapacağız, tarla ziraatine yönlendirildik. Bu sene yağmur yağmadı ve diyoruz ki biz tarlalara su veremeyeceğiz. Burada çok kıymetli büyüğümün senelerdir kapalı sistem sulama için yapmadığı, beyan etmediği fikir yok fakat bu da bir türlü gerçekleştirilemedi. Bununla ilgili bir adım atılırsa çok mutlu olacağımı söylemek istiyorum.

Onun dışında, TARSİM'le ilgili Vahap Bey'in de bu sene ben yanına gitmiştim. Geçen senenin 10 Mayıs'ında biz de dolu yedik; ondan sonra, açıkçası, geldiler, ekspertiz yapıldı, onun karşılığında da ben, evet, bir miktar, beyan ettiğim poliçenin yüzde 10'u kadar bir şey alabildim fakat şöyle bir şey oldu: Ben 10 Mayıs 2024'te yedim bu doluyu, aldığım karşılık şöyle bir şey oldu: 2025'te 2023'ün belirtilen fiyatlarından aldım yani iki sene enflasyon altında ezilmiş bir kilogram fiyatından tazminatımı aldım, bu da hiçbir şeye yaramadı. Zaten benim hasarım yüzde 70'ti, yüzde 10'unu alabildim; o yüzde 10'un da iki sene önceki fiyatından aldım. Yani, Allah razı olsun, bir şey aldım ama benim hayatıma hiçbir şekilde fayda getirmede; yani, bu da belki düşünülmesi gereken noktalardan bir tanesi.

Son olarak da hibe ve desteklerde bu don pervanelerinde hibe düşünülüyor galiba fakat hibe alındığı zaman Toprak Koruma Kuruluna biz takılabiliyoruz çünkü oraya bir beton dökülüyor, bu da bu sefer toprakla ilgili sıkıntılar yaratıyor; onunla ilgili artık bir uygulama düşünürseniz faydalı olabileceği kanaatindeyim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ben teşekkür ederim Başkanım.

Konuyla ilgili söz almak isteyen var mı?

Buyurun Hanımefendi.

TARIM VE ORMAN GENÇLİK KONSEYİ ADANA TEMSİLCİSİ NİHAN IŞIK YÜCEL - Sayın Valim, değerli Komisyon üyelerimiz; iklim değişikliği tarımın gündemine sadece Türkiye'de değil, tüm dünyada aslında acı bir gerçeklikle gelmiş bulunmakta. Yaşadığımız don, dolu, kuraklık, aşırı sıcaklıklar gibi iklim değişiklikleri aslında bizlere tarımda iklimin ne kadar önemli olduğunu tekrardan hatırlatmış bulunmakta.

Benim naçizane fikrim: Planlı üretimle, yaşanabilecek olumsuz koşulları da göz önünde bulundurarak -bahsedilen bu tür olumsuzluklar- çiftçilerin ne kadar alanda ve ne kadar kilogramda ürün üretebileceğini tespit edip bununla alakalı ilerleyen dönemlerde planlı üretim modeline ivedi bir şekilde geçmiş olursak aslında çiftçinin üretmiş olduğu ürünlerin değerinde ve yerinde kıymet görmesine sebep olabiliriz.

Tarım Bakanlığımızın açıklamış olduğu planlı üretim modeli var, evet, şu an hazırlıkları yapılıyor, kısmen de olsa geçmiş bulunmaktayız ama yaşadığımız gün ve koşullar tarımda o kadar hızlı ilerliyor ki bir gün değil, bir saat bile bizim için artık çok önemli. İki gün önce yaşadığımız dolu felaketi bir sezon boyunca çiçek gibi baktığımız ürünlerimizi aslında darbelemiş oldu ve biz oradan çok kaliteli ürün alamamış olacağız. Yaşadığımız kuraklıklardan, don felaketlerinden zaten kıymetli büyüklerim bahsetmiş bulunmakta, onlara hiç değinmiyorum bile.

Yaşadığımız bu iklim felaketlerini, gerçekten, planlı üretim modellemesiyle birlikte çiftçilerin üreteceği miktarı belirleyerek, üretim alanlarımızı belirleyerek, toprak sağlığını koruyarak çiftçiliğe ve tarıma olan değeri de aslında kıymetli hâle getirmiş bulunmaktayız çünkü biz çiftçiler her zaman üretmeye ve tarımda çalışmaya devam edeceğiz çünkü çiftçilerin üretmekten başka hiçbir çaresi yok, hâlen toprakta üretmeye devam edecekler. Bu tarım ve üretim modellemesine ne kadar değer ve kıymet verilebilirse aslında bizler için çok daha iyi olmuş olacak.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ben teşekkür ediyorum ciddi, güzel katkılarınız için. Bir genç çiftçi olarak üretimde faaliyetiniz var mı?

TARIM VE ORMAN GENÇLİK KONSEYİ ADANA TEMSİLCİSİ NİHAN IŞIK YÜCEL - Evet. Yaşım 27, ziraat mühendisiyim, Çukurova Üniversitesi Bitki Koruma Bölümü mezunuyum. Dört kuşaktır aile işletmesinde 13 farklı ürün yetiştiriyoruz hem tarla hem bahçe ürünü olmak üzere.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Çok güzel, peki, teşekkür ediyoruz sizlere de.

Evet, buyurun Hocam.

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ ZİRAAT FAKÜLTESİ DEKANI PROF. DR. NAZAN KOLUMAN - Sayın Valim, Kıymetli Başkanım, değerli vekillerim; ben Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dekanım, aynı zamanda Çukurova'nın en büyük çiftliğinin, 6.500 dönümde tüm üretimi yapan, tüm zirai üretimi yapan bir çiftliğin de yöneticisiyim. Bizim de 6.500 dönüm arazimizde benzer sorunlarımız var, benzer sorunları biz de yaşadık. Şu an bizim hasar tespitimize göre arazimizdeki bahçe bitkilerinde özellikle don zararı yüzde 70 ama bundan daha büyük bir zararımız var. Geçen hafta biz hasat yaptık; şu anda dönüme buğdayda 300 kilo, arpada 200 kilo... Mısırdan ise henüz belli değil çünkü suyu alıp alamayacağımız belli değil, bayramdan sonra su verilmeme olasılığı var ve yaklaşık olarak 250 tane sağmal hayvanımız var, bunlarla ilgili mısır üretimimiz, silajlık mısır üretimimiz var ve bunun akıbetini de bilmiyoruz ama bizim şöyle bir sıkıntımız var, belki çiftçilerden biraz daha farklı: Biz her şeyi nizami yapmak durumundayız. Biz devletin bir çiftliğiyiz ama hiçbir şeyden yararlanamıyoruz, ne desteklerden ne don zararından ne TARSİM'den; biz burada tamamen kendi imkânlarımızla üretim yapmaya çalışıyoruz. Her ayın 15'inde benim maaşını ödediğim 176 işçim var ve bunların hiçbirisi asgari ücretten değil, hepsi sendikalı, ortalama maaşları 60 bin lira civarında bugün için; tediyele, ikramiyeleriyle birlikte altı ayda bir ödediğim çok ciddi bir işçi yüküm var; dolayısıyla, burada ben birtakım faydalardan da yararlanmak istiyorum çünkü üretim yapıyorum, aynı zamanda benim üretimim çiftçiye belki yol gösterecek, kurağa dayanıklı çeşitler ya da dona dayanıklı çeşitler ama bunları denerken bile ben başarısız oluyorum. Bu konunun altını çizmek istedim.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ben teşekkür ediyorum.

Tabii, kamuya ait iktisadi işletmelerin böyle bir problemi var Hocam.

Buyurun.

ADANA GÜÇ BİRLİĞİ VAKFI BAŞKANI İHSAN OĞUZ BEYARSLAN - Sayın Valim, değerli hazırun, Değerli Komisyon üyeleri; bugün söz alma niyetim yoktu gelirken ama konuşanların hepsinde bir numaralı mesele unutuldu diyorum kendime, onun için söz aldım. Niye söz aldığımı söylüyorum: Tarımın Romen rakamıyla I numaralı çarpanı şuraya, ortaya konmadı.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Siz koyun Hocam yani sıkıntı yok.

ADANA GÜÇ BİRLİĞİ VAKFI BAŞKANI İHSAN OĞUZ BEYARSLAN - Evet, koyacağım zaten Sayın Başkan yani ortaya koyacağım konuyu.

Beş nesildir çiftçi bir aileden geliyorum. Tarımın bir numaralı çarpanı su. Tarım Komisyonu üyelerimizden 2 kişi burada; 2'si de ziraat mühendisi, aynı zamanda çiftçi. Hocam bahseder diye bekledim, hocam da bahsetmedi. Diğer hocam verimin çok düşük olduğunu, kuraklıktan etkilendiğini falan söyledi.

Şimdi, burada Romen rakamıyla I dediğimiz suyla ilgili ben bir, iki kelime söyleyeceğim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Turunçgil Birliği Başkan Yardımcımız -hemen yanınızda- bahsetti sudan, benim notlarımda var Hocam.

ADANA GÜÇ BİRLİĞİ VAKFI BAŞKANI İHSAN OĞUZ BEYARSLAN - Tamam, çok küçük kaldı o, ben şimdi işi büyüteceğim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Biraz büyütün.

ADANA GÜÇ BİRLİĞİ VAKFI BAŞKANI İHSAN OĞUZ BEYARSLAN - Ben hazıruna diyorum ki bu dediklerinizin hepsini yaptık, TARSİM'i ihya ettik, bütün dediklerinizi yaptık ama bir kalem yok; suyu elinizden aldık. Neyi konuşacağız? Neyi tartışacağız? Neyi üreteceğiz? Su yok.

Şimdi, NASA'nın 2017 yılında onayladığı bir rapor var. 2025-2050 aralığında Akdeniz havzasında üst üste altı yedi yıl olmak üzere kuraklık öngörüsü var; zaten başlangıcı 2025-2050 diye onaylandı bu raporda Sayın Başkan; onun için diyorum. Soralım: Topraksız tarım yapılır mı? Yapılır. Yapılıyor mu sayın mühendisler? Yapılıyor. Ben içinden suyu aldığım an bütün sistem çöküyor; bunun için, suyu en entansif, en verimli şekilde kullanmanın metodu -diğer arkadaşımız da bahsetti- kapalı basınçlı modern sulama sistemi. Bunun da miladı... Bendenizin 1999 yılının Ağustos ayında devletimize, DSİ'ye, zamanın bakanına yazdığım, "Gelecekte suyu bulamayacağız. Suyu modern kapalı sulama sistemine çevirmemiz lazım çünkü su olmazsa tarım olmaz." diye raporlarımız var. Şükür, bir yerlere geldi hadise; bu sene bekliyoruz yine hazırun. Bu mutlak surette... Bir tarafının tatbikat projesi bitti bazı yerlerin. Ben de bu projeyi takip ediyorum Sayın Başkanım. İhale yapabileceğimiz bir durum var. Bu sene Çukurova çiftçisi bu ihaleyi, bu kazmayı bekliyor.

Bunun dışında bir cümle şunu söyleyeceğim, bundan da çok bahsedilmedi: Aşağı Seyhan Ovası 175 bin hektar. Bu sulanan yerleri çıkarsak Ceyhan 125-130 bin hektar. 105 bin hektarlık İmamoğlu Ovası kapalı olarak projelendirildi, yapılıyor. 400 bin hektar, bu iklimde bu kadar kaliteli toprak dünyanın hiçbir yerinde yok ama vahşi suluyoruz, topraklarımızı kirlletiyoruz, mahvediyoruz. Bunun için, bir ara karar olarak, donun dışında, kapalı basınçlı modern sulamamızın hızlandırılmasını heyetten rica ediyorum çünkü topraksız tarım olur, susuz tarım olmaz.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ben teşekkür ediyorum katkılarınız için.

Arkalarından söz isteyen var mı?

Şimdi de isterseniz, bölge milletvekillerimizden, siyasi partilerimizden ya da il başkanlarımız söz isteyen varsa onlara söz verelim.

Büyükşehir Belediye Başkanımız bir selamlama yapacak, sonra müsaade isteyecekmış.

ADANA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI ZEYDAN KARALAR - Sayın Valim, çok değerli konuklar; bence iyi düşünülmüş, herkesin bir araya geldiği, problemlerin, sorunların, pratik olarak yaşanan sorunların hepsinin dile getirildiği, güzel bir toplantı. Tabii, bunun sonuca ulaşması gerekiyor, onlar önemli.

Şimdi, bu sorunları... Bizde, hani, Adanalı olup da çiftçiliğe bulaşmayan kimse yoktur; ben de portakal bahçesi içerisinde doğmuş bir kardeşinizim ama dünyada çiftçilik yapmak, Türkiye'de çiftçilik yapmak giderek zorlaşıyor takdir edersiniz ki, bu küresel ısınma hepimizin işini zorlaştırıyor. Doğa bizim insanlık olarak doğaya çok kötü davranmamızın intikamını bizden alıyor. Daha çok, böyle, sel gibi yağmurlar, daha çok donlar, daha çok dolular olacak; bizim de buna karşı tedbir almamız lazım. Ben, hakikaten, çok üzülüyorum çünkü önemli millî değerler paraya, gelire dönüşmüyor yani bir ülkenin millî geliri, biliyorsunuz, o ülkede üretilen mal ve hizmet toplamının şeyidir. Tabii, burada, bizim önemli gelirlerimizden bir tanesi çiftçilerin ürettiği ürünler ama her yıl bir şey oluyor ve onları gelire dönüştüremiyoruz; dolayısıyla, buna karşı tedbir almak lazım.

Mesela, kapalı sistemi söylediniz; kesinlikle, behemehâl olmalı. Mesela, İmamoğlu Ovası bir an önce, hemen yetiştirilmeli; hâlâ orada sulama bitmedi, kapalı sistem yapıyorlar bildiğim kadarıyla ama biraz gecikiyor orada. Su çok ciddi problem olduğu için ve bundan sonra da daha çok problem olacağı için bunu görmek lazım yani yarın bugünden iyi olmayacak; dolayısıyla, suyu kullanma konusunda da bizim çok ciddi çalışmalar yapmamız lazım. Mesela, biz 13 Haziranda, küresel ısınmadan en çok Adana etkilendiği için "Daha İyi Bir Su Kullanımı Mümkündür" diye bir panel yapıyoruz. Çukurova Üniversitemizden 4-5 bilim adamı geliyor, İTÜ'den, ODTÜ'den geliyor; bu işi bilenleri topluyoruz ve sizleri -zaten davetiyeniz gelecek- bugünden de davet ediyorum. Şimdi, hanımefendiyle de konuşuyoruz, belki de çok fazla su üreten ürünlerden de vazgeçmek gerekir yani bizim kolayımıza geliyor bazı şeyleri, falan ekmek.

Ben fazla uzatmayacağım.

Şimdi, öteden beri Adana'da bir eksik var diyordum ben: Tarım akademisi; çiftçilere hizmet eden, toprağın testini yapan, ihtiyaç olan daha daha başka endüstriyel ürün, böyle ekonomik değeri daha fazla olan ürün yetiştirme konusunda. Hocam konuştu, onu söylemeyi unuttu. Bizim yanımızda bir bilim kurulu var, ondan faydalanamıyorduk. Şimdi, biz bir Tarım Akademisi

kuruyoruz, yer verdi bize, birlikte Tarım Akademisi kuracağız. İnşallah, Tarım AŞ'nin kurulumu bitti, Bakanlıktan biz onay aldık, hepsi bitti; sağ olsun bize destek olanlar. Çok kısa sürede inşallah -onun projesi de hazır- temelini atacağız, çiftçilerin hizmetine sunacağız diyorum.

Ben hepinize saygı ve sevgi sunuyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyoruz Sayın Başkanım.

Söz talep eden, bölge milletvekilimiz.

Buyurun.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) - Sayın Valim, Değerli Büyükşehir Belediye Başkanım, çok kıymetli milletvekillerim, sivil toplum örgütünün ve odaların değerli başkanları, değerli hocalarım, çok Değerli Komisyonun üyeleri ve Sayın Başkanım; öncelikle, kentimize hoş geldiniz, şeref veriniz.

Ben de bir jeoloji mühendisi olarak, izninizle, bu su olayına değinmek isterim. Aşağı yukarı otuz yıla yakın -kurumun adını vermekte sakınca yok- İller Bankasında su aramakla ömrümü geçirdim; dolayısıyla, bir damla suyun ne kadar önemli olduğu ortadayken iki büyük nehrin suladığı Çukurova, Adana Ovası'nda ürünler için dönüşümlü su kullanımı noktasına gelinmişse, gerçekten, buna dair bir önlem almak gerekiyor. Artık ortalığın beton yığınına dönüştüğü, su sızmasının yani yeraltına suyun sızmasının alabildiğine engellendiği ve derelerin de imar planına açıldığı bir süreçte suyun doğru kullanımı ve tarımda damlama sulamanın önemi ve aynı zamanda ürün modellemesinde de o desenlemesinde de suyu az olan ürünlerin o bölgede ekilmesi ve suya daha çok ihtiyaç olan ürünlerin ise sulak alanlarda tercih edilmesi... Bu kadar ziraat mühendisinin içerisinde ahkâm kesmek istemem ama suyun önemine bir kez daha vurgu yapmak istedim.

Tekrar hoş geldiniz, şeref veriniz. Çok önemli bir çalışma; hepinizin emeğine, yüreğine sağlık. Saygılar sunuyorum, sağ olun.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ben teşekkür ederim Sayın Vekilim.

Bölge milletvekillerimizden hem Komisyon üyelerimiz var.

Ayhan ağabey, bölge milletvekili olarak buyurun.

AYHAN BARUT (Adana) - Çok saygıdeğer Sayın Valim, Değerli Komisyon Başkanım, değerli milletvekillerimiz; ovamızın, bölgemizin sivil toplum kuruluşlarının çiftçi temsilcileri, çiftçilerimiz var aramızda, kurum temsilcilerimiz var İl Tarım Müdürlüğümüz, İlçe Tarım Müdürlüğümüz. Ben hepinize hoş geldiniz diyorum, ev sahibi bir milletvekili olarak saygılar sunuyorum.

Aslında güzel bir toplantı, iyi bir Komisyon. Bundan bir süre önce, Türkiye Büyük Millet Meclisinde en son 10, 11, 12 Nisandaki dondan sonra zirai don ilgili TBMM'ye ait, mahsus bir araştırma komisyonu kurulması yönünde görüşmeler oldu; dolayısıyla, böyle bir komisyon oluşturuldu. Dün Malatya, Adıyaman, Kahramanmaraş bölgelerini gezdik; bugün Adana'dayız, Adana ve Mersin; yarın da Niğde, Kayseri, Kahraman gibi yerleri gezeceğiz.

Burada ben bugünkü konuşan tüm konuşmacılara... Çiftçiler Birliği Başkanımız olsun, Ziraat Odası Başkanımız olsun, Borsa Başkanımız, Fakülte Dekanımız olsun -İhsan Hocam, o kapalı basınçlı sulama sistemi benim burada birinci sıradaydı; dolayısıyla, konuşacağım için- çok güzel konuştular; hepsi yerli yerince, sorunları yerinde tespit ederek bizlere bildirdiler. Zaten biz de sizin temsilcileriniz olarak Mecliste bu tarzda sorunların çözülmesi için uğraşıyoruz.

Dolayısıyla, bizim bölgede 20-25 Şubat aralığında oluşan donla birlikte 10, 11, 12 Nisanda da tüm Türkiye'de yaklaşık 64 ilde bir don felaketi oluştu. Ben geçtiğimiz günlerde Mecliste konuşurken Komisyon'da şöyle demiştim: 6 Şubat depremlerinin -maneviyatını demiyorum, Allah bir daha göstermesin böyle bir felaket ama- maddi anlamda büyüklüğünü, ikinci bir depremi biz zirai donla birlikte yaşadık yani 10, 11, 12 Nisanda 64 tane ilimizde. Bu ikinci donu da Adana kuzey ilçeleriyle birlikte yaşamış oldu. Dolayısıyla, çok büyük bir felaketin içerisindeyiz. Dün Malatya'da -Tülin ablamın da söylediği gibi- iki yıl ürün vermeyecek bahçelerin olduğunu, kayısı ağaçlarının olduğunu tespit ettik. Bugün de burada, Çukurova'da sizden biriyim, içinizden biri; çiftçilik yapıyoruz; narenciye ağaçlarımızın, özellikle limonda, mandalinaların çeşitlerinde özellikle bu sene hiç verim alınmayacak, üzeri boş olan ağaçlar olduğunu biliyoruz; dolayısıyla, çiftçilerimiz bu konuda her türlü desteği, her türlü yardımı almayı hak ediyorlar. İşin kilitlenen noktası, geçen gün Mecliste de söyledim, desteklerin ve TARSİM'in yetersizliği. TARSİM'in aslında baştan aşağı yeniden bir revizyona tabi tutulması lazım; bir sürü konuşmacı da söyledi, işte, Mustafa ağabey çok dertli olarak söyledi. Gerçekten, don olduktan sonra bunun bir tarihinin olduğunu... Örneğin, Çukurova'da 1 Marttan sonra oluşacak donda tarla ürünlerinde, sebzelerde ancak o zaman donu kapsıyor. E, 1 Marttan önce ekilmiş, bölge turfanda bölge. Şu anda buğday hasadı yapıldı, bitti, bitiyor. Dolayısıyla, burada ürün erken ekiliyor, sera altı yapılıyor, yüksek sera yapılıyor; ocakta, şubatta ürün ekimi var. O zaman, TARSİM bir takvim koymayacak; eğer TARSİM devletin bir sigortasıysa, çiftçiye yardım amaçlıysa alanını genişletecek, poliçelerini genişletecek. Donu kapsamıyor. Bundan iki yıl önce aşırı sıcak oldu, poyraz oldu, ağaçlardaki çiçekler döküldü; aşırı sıcak, kapsamadı. Dolayısıyla, şu anda en büyük sıkıntı TARSİM'de yaşanan sıkıntılardan kaynaklı; çiftçilerimiz bundan yeterince destek göremiyor, fayda göremiyor; poliçe yüksek, ekim tarihleri tutmuyor. "Çiçeklenme tam olacak." deniliyor. E, don olmasaydı çiçek olacaktı. Dolayısıyla, son iki yılın, üç yılın ortalaması alınabilir. TARSİM'in Genel Müdürü Sayın Bekir Bey'le geçen hafta Mecliste görüştüğümüzde tüm Türkiye'deki zararın 21 milyar olduğunu söyledi, TARSİM'liler için söylüyorum; 21 milyarın da 1 milyarını ödediklerini söylediler. Ya, Türkiye'de, ülkemizde dondan zarar 100 milyarların üzerinde; sadece Malatya'da 200 milyara yakın zarar olduğu söyleniyor; tabii, bunlar kesin rakamlar değil. Dolayısıyla, TARSİM'in baştan aşağı kendini yenilemesi, mevcut sistemin değişmesi gerekiyor.

Su çok önemli. Değerli arkadaşlar, Türkiye'nin su rezervi 111 milyar metreküp, kişi başına düşen su miktarı 1.300 metreküp; su zengini ülkelerin 5 bin metreküpün üzerinde, Güney Amerika ülkelerinde kişi başına 10 bin metreküp düşüyor. Normal olması için 3-5 bin metreküp aralığında olması lazım. Kişi başına düşen su rezervlerimiz bin metreküp ile 2 bin metreküp arasında olduğu zaman su fakiri oluyorsun, bin metreküpün altında olduğu zaman da su kıtlığına düşen ülkeler arasına girmiş oluyorsun. Nüfusumuz 86 milyon. Su rezervlerimiz 110-111 milyar metreküp. Çok yakın bir zamanda, nüfusumuz 100 milyonu aştığı zaman su kıtlığı çeken ülkeler arasına gireceğiz; bu, çok önemli. Bu nedenle -tarımda kullanılan suların yüzde 75-80'i vahşi

sulamayla kullanılıyor- kapalı, basınçlı modern sulama sistemine -bunu defalarca biz de Mecliste gündeme getirdik- mutlaka geçilmesi lazım.

Değerli arkadaşlar, özetle, çok fazla uzatmadan, çiftçilerimizin beklentisi... Son oluşan donlardan dolayı çok büyük felaketler yaşandı, Allah bir daha göstermesin, boş ağaçlara da bakım yapılıyor. Ziraat Bankasına, Tarım Kredi Kooperatiflerine, özel bankalara olan borçlarının en az iki yıl, üç yıl faizsiz ertelenmesi; üzerine yeni kredilerin verilmesi; tohum, fide ve fidan desteğinin verilmesi gerekiyor değerli arkadaşlar. TARSİM'in yeniden revizyona girerek çiftçinin kullanacağı bir şekilde desteklenmesi gerekiyor, yüzde 65 olan desteğin belki yüzde 80'lere çıkarılması gerekiyor. Dolayısıyla, değerli arkadaşlar, ben susuzlukla ilgili kapalı basınçlı sulama sisteminin de mutlaka hayata geçirilmesi gerekiyor diye düşünüyorum.

Tüm katılımcı arkadaşlara, dostlarımıza tekrar teşekkür ediyorum. Şimdilik söylemek istediklerim bunlar. Tekrar bir şey olursa katkı koyarız.

Sağ olun, var olun.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyoruz Ayhan Bey.

Yine Adana Milletvekilimiz Abdullah Doğru, buyurun.

ABDULLAH DOĞRU (Adana) - Sayın Valim, Değerli Başkanım, Değerli Komisyon üyesi arkadaşlarım, değerli milletvekilleri, değerli katılımcılar; hepiniz hoş geldiniz.

Biz ev sahibiyiz; bu vesileyle, bu toplantınızın hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Tabii, Zirai Don Araştırma Komisyonu olarak -bahsedildi- Malatya'dan başlayıp bugün Mersin, Kayseri, Karaman, Niğde'ye uğrayacağız inşallah. Biz bir tespit yapıyoruz. Vatandaşlarımızın bu konularda yapmış olduğu... Donun sonucunda, bir, vatandaşların taleplerini dinlemek; iki, bundan sonra bu hadiselerin yaşanmaması için devletin, kurumlarımızın, vatandaşlarımızın bu konularla ilgili alacağı tedbirleri dinliyoruz. Esasında, biz bir danışma kurulu gibi sizler adına sizlerin taleplerini derleyip toplayıp inşallah Hükûmetimize, Meclisimize, Bakanlığa bu konularla ilgili bilgilendirme yapacağız.

Adana'da yaşanan donla birlikte bizler de, biliyorsunuz, sahada birlikte gezdik; arkadaşlarımızın hemen hemen tamamıyla, bütün ilgili yerlerle hem odalarımıza hem üreticilerimize hem zarar görenlere ziyaretlerimizi yaptık. Sayın Bakanımız geldi, Sayın Bakanımızı da burada ağırladık; Bakanımız da bu konuları çiftçilerimizden dinledi, bunları konuşma imkânımız oldu. En fazla narenciye... Bahsedildi, işte, bazı tarla bitkilerini de aslında gözden geçiriyoruz. Biz Adana'da tarla bitkilerinde de çok sıkıntı yaşadık, ben hasadına da katıldım yani dönüme 20 kilo buğdayın hasat edildiği araziye gördüm; gittim, kendim oradaydım. Hâliyle, bu sıkıntıların hepsini derleyip topladık. Tarım İl Müdürlüğümüz bu konuyla ilgili tespitlerini, çalışmalarını yaptı; bunları Bakanlığımıza ilettik. Desteklerle ilgili kısımda da eksik kalan bir şey yok yani buğday, tohum destekleriyle, diğer desteklerle ilgili arkadaşlarımızın üzerlerine düşeni hızlı bir şekilde yapıyorlar.

Aslında hazırın buradayken bir iki şey söylemek isterim: Biz Adana'da sulamayla ilgili -İhsan ağabeyle, sağ olsun, sürekli, ben milletvekili olduğumdan beri bu konularda hep görüşürüz- çok kıymetli işler yaptık aslında. Sayın Pakdemirli'ye görevi bırakmadan önceki 12'nci ayın son günü son saatinde biz Adana'nın devrim niteliğindeki bir kararını imzalattık. Nedir o? Aşağı Seyhan Ovası'nın basınçlı borulu sisteme geçmesiyle ilgili proje ihalesine çıktık. Hâliyle, Adana tarihinin en büyük yatırımı, bugünkü değeriyle de 100 milyar lira. 2025 programına aldıramadık, inşallah 2026 programına alınacak ama biz -İhsan ağabey biliyor ne demek istediğimi; ben burada, huzurda söylemeyeceğim ama- "Bir şekilde Sayın Valimizle, bölge milletvekillerimizle, teşkilatımızla, Hükûmetimizle, Sayın Cumhurbaşkanımızla bu sene için bir şey yapabilir miyiz? 2 tane tünelin ödeneğini çıkarıp başlatabilir miyiz?"in uğraşı içerisindeyiz.

İmamoğlu bölgesindeki sulamayla ilgili proje devam ediyor, şu ana kadar 17 milyar para harcandı. Orada yaklaşık 400 bin dönüm arazi sulamaya açıldı, bir kısmı daha bu sene açılıyor ve inşallah, kalan kısmı da önümüzdeki sene açıldıktan sonra, biliyorsunuz, ek alanlar devreye girecek.

İşte, Kozan'da -bizim İmamoğlu bölgesi Ziraat Odası Başkanımız var, Kozan'daki arkadaşlarımız biliyor- Meletmez'de biz 15 bin dönüm arazide basınçlı boru sistemini yeni devreye aldık. Hâliyle, bu basınçlı boru sistemi Hükûmetimizin bütün projelerinde şu anda önceliği. İşte, mesela, Ceyhan'da -hem üreticimiz var, Ceyhan Ziraat Odası Başkanımız da burada- çok kıymetli iki tane yatırım yaptık; bir tanesi, Ağaçpınar bölgesinde 250 milyon bedelli, sulama ihtiyaçlarını karşılayan suyu devreye aldık on-on beş gün öncesinde; inşallah, ay sonunda da yine bizim Mercimek-Yeşilbahçe bölgesini de devreye aldığımız zaman Ceyhan'daki sulama sisteminde de... Yani, şu su kıtlığının, su krizinin olduğu dönemde -bütün samimiyetimle söylüyorum- sahada, hani, biz iktidar partisinin milletvekiliyiz, doğal olarak herkes çözümü bizden arayacak çünkü kurumları bu konularda daha fazla teşvik etme adına da ta 1'inci ayda biz arkadaşlarımızla, sulama birliği başkanlarımızla oturduk, Devlet Su İşlerindeki arkadaşlarımızla birbirimizi motive ederek, "Arkadaşlar, gece sulamalarını da teşvik edin çünkü suyun bir kısmı araya gidiyor. Su o kadar kıymetli ki gece sulamalarında da herkes sahada olsun; teşvik edin, rica edin, minnet edin, avantaj sağlayın ama suyumuz araya gitmesin." diye... Hâliyle, sulama konusunda, Adana'da bu kıtlığa rağmen bizim gerçekten arkadaşlarımızın, vatandaşlarımızın, çiftçilerimizin sorunlarını çözme noktasında ciddi gayretlerimiz var ama işin esası, TARSİM'le ilgili kısımlarda düzeltilmesi gereken bu konularla, diğer alanlarla ilgili... Don pervaneleriyle ilgili meseleyi Sayın Bakanımıza, Mutlu Bey, sizin çiftlikte söylemiştik; Sayın Bakanımız da bu konuyla ilgili zaten çözümü söylemişti. Adana'daki Toprak Kurulunda sorun yok, Bakanlıkta da sorun yok; varsa bize iletin, biz onun takibini yapalım. Don pervanelerinin desteklenmesi yani hibe desteğinin verilmesi konusu da zaten şu anda hibe kapsamında devam ediyor; bu anlamda, çözüm üretme noktasında herkes üzerine düşeni yapıyor. Ben sözü de çok uzatmayayım ama Adana'da -bölgenin en önemli merkezi- çiftçilerimizin tarımsal faaliyetlerinin geri kalmaması için herkes üzerine düşeni yapıyor.

Ben Komisyon Başkanımıza da, bu vesileyle, bizi bir araya getirdiği için teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum Abdullah ağabey yani bu toplantı böyle, dert dinlemekten ziyade, bir çalışmaya da dönüşür gibi oldu sanki; ciddi meseleler var. Burada iki konu öne çıktı -ben biraz da akademisyen kimliğimle konuyu şey yapayım-: su ve TARSİM meselesi önemli. Su konusu... Biraz, zirai donun etkisinin nasıl çözüleceğinden ziyade, sektörün temel problemleri gibi bir noktaya dönüştü; bunda hiçbir sıkıntı yok. Burada, aramızda, ekibimizde sigorta konusunda uzman bir

arkadaşımız var; Seyfettin Hoca. Hocama bir söz vereceğim izninizle; ondan sonra gene bölge vekilimiz Bilal Bey var, Bilal Bey'e söz vereceğim; sonra da bizim Komisyona diğer illerden katılan arkadaşlarımıza söz vereceğiz.

Seyfettin Bey, buyurun.

KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ DR. ÖĞR. ÜYESİ SEYFETTİN KURT - Sayın Başkanım, sevgili milletvekilleri ve sevgili hazırun; ben daha sonra gelecek linçleri engellemek için şimdiden söyleyeyim: Bir TARSİM çalışanı değilim, akademisyenim; Karatay Üniversitesi Sigortacılık ve Sosyal Güvenlik Bölümünde -dört yıllık bir fakülte- sigorta hukuku ve hasar hukuk hocasıyım; aynı zamanda da Konya adliye bölgesinde bilirkişiyim, mahkemede çok fazla TARSİM dosyası çözdük.

Burada şöyle bir algı yanılgısı var, burada böyle konuşulduğu için söylüyorum: TARSİM "Afetlerde veya sıkıntı yaşadığımızda bize neden yardım etmiyor?" diye gideceğimiz bir yardım kuruluşu değil, bir sigorta şirketi; devletin ortak olduğu, diğer 10 sigorta şirketinin ortaklaşa kurmuş oldukları, 5684 sayılı Yasa'ya, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 6'ncı, 7'nci kitaplarına bağlı ve Reasürans Yasası'ndan dolayı da uluslararası sigorta standartlarına göre çalışmak zorunda olan bir sigorta şirketi. "Anadolu Sigorta bize niye yardım etmiyor?" sorusunun "TARSİM bize niye yardım etmiyor?" sorusundan farkı yok.

Bizim, şu anda, genel anlamda TARSİM'de -ortaklaşa Varlık Fonu'nun şirketlerine de danışmanlık yapıyorum ben- şöyle bir durumumuz var: Her şeyden önce, vekillerimizin TARSİM'in baştan sona yeniden dizayn edilmesi görüşüne katılıyorum, kesinlikle baştan sona dizayn edilmeli fakat şu anki hâliyle hep birlikte, bütün ticaret odaları olarak "Şöyle şöyle olsun." desek olamaz çünkü şu anki mevzuat buna müsaade etmez. Şu an belli bir kriterde yürüyen bir yapı bu. Ortaklarından biri devlet olan bir anonim şirket ve fonlarını da kendisi yönetmiyor zaten, Türk Reasürans yönetiyor. Ziraat Bankasında poliçe kesen genç arkadaşlar çiftçilerin beyanıyla poliçe kesiyor; hiçbir ziraatçı değil, hepsi bankacılık eğitimi almış çocuklar; onun için de burada ben -benim şahsi kanaatim- Ziraat Bankalarında TARSİM poliçesi kesen insanların kesinlikle ziraat mühendisi olmasını, veteriner olmasını, hangi poliçeyi keseceklerse çiftçilere onunla alakalı "Kardeşim, bu, şu hasarlarını karşılar, şunları karşılamaz." demesini istiyorum. Değilse, biz burada karşılıklı olarak gene kendi beyanınızla... Mesela, deprem bölgesinde oldu, arkadaşlar, depremde yaşadık; yüzde 65 sigortalılık oranı vardı deprem bölgesinde fakat sonradan öğrendik ki bunun yüzde 80'i 20 metrekare kesilmiş yani hiçbir şey alamadı insanlar. Onun için de burada karşılıklı olarak ilk düğmeyi doğru iliklemezsek hiçbir doğru gitmeyecek. Karşılıklı, birbirimize beyanlarımızı düzgün bir şekilde... "Kardeşim, benim arazimin durumu bu, ağaçlarımın durumu bu, bitkilerimin durumu bu." dediğimde "Kardeşim, iyi de, bak, bunun çiçeklenme zamanını şu zaman, bunun evrilme zamanı bu zaman ve şöyle şöyle poliçe kestirmen lazım." diye bilgi verecek muhatap, adam arıyorum ben. Ziraat Bankasındaki çocuk bunu bilmediği için biz yanlış poliçe kesiyoruz, sonra da diyoruz ki: "TARSİM benim hasarımı ödemedi." TARSİM afetler esnasında devletin bir kuruluşu değil ki bize destekte bulunsun. Onun için de -burada, daha önceki dönemlerde de hocamla sürekli konuşuyoruz- TARSİM, bu vesileyle, baştan sona yeniden dizayn edilmeli. Evet, don bunun vesilelerinden biridir; çok fazla alanı kapsadı, çok büyük bir felaket, depremden sonra ikinci bir felakete dönüştü ama bilgiyle, organizasyonla ve doğru bir tasarımla TARSİM önümüzdeki dönemde bir tarım toplumu olan Türkiye'nin ihtiyacına cevap verebilecek bir hâle getirilmelidir diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Hocam, teşekkür ediyorum bu kısa bilgilendirmeniz için.

Elbette, TARSİM konusu, şu anda, çiftçi bakımından, hakikaten, çok önemli hâle geldi bu zirai don meselesiyle ve diğer yaşanan dolu, kuraklık, yağmurla birlikte. Yani, ben hiç unutmuyorum -o zaman daha TARSİM falan yaptırıyordum- hasada üç gün kala yağın bir yağmurla kiraz bahçemdeki bütün kirazlarım yarıldı. Yani, oradaki detaylar önemli.

Tabii, bir de TARSİM'e biz şöyle mi bakacağız, bir klasik sigortacılık mantığı gibi yani profesyonel aktüeryal gelir gidere dayalı bir mantıkla mı bakacağız yoksa tarımsal üretimin ülkemizdeki stratejik önemi gereği sürdürülebilirliğini sağlayan bir mekanizma olarak mı bakacağız? Yani, klasik sigortacılığın dışında bir yere mi oturtmak gerekiyor ya da TARSİM'i kendi adında ikiye bölmeye mi -yani zorunlu, çiftçinin yaşayabileceği çok acil meseleler için ayrı bir yapı; sonra da kasko mantığıyla yani gelirini daha ciddi anlamda garanti etmek için ayrı- ikili yapıya mı ihtiyaç var? İnşallah, Komisyonumuzda, ilerleyen zamanlarda, sadece sigortacılıkla ilgili bir toplantı ve çalıştay yaparak da ciddi bir çalışma yapacağız yani bu Komisyonun böyle bir çalışması da olacak inşallah.

Şimdi, bölge milletvekilimiz Bilal Bey var...

ADANA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI ZEYDAN KARALAR - Bir şey söyleyebilir miyim buna karşı?

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Başkanım, soru-cevap şeyine girmiyoruz usul olarak.

ADANA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI ZEYDAN KARALAR - Soru sormayacağım.

"Adana'da doğan herkesin bir ucu çiftçidir." dedik. Şimdi, tabii ki çok değerli konuşmalar var, TARSİM'in yetkilisi de güzel konuştu ama ben şuna karşı çıkıyorum: Çiftçiler yardım, medet istemiyor; bunu yanlış anladılar. Çiftçiler diyor ki: "Ben sigorta ettirdim, sigortadan zarar ettiğimin karşılığını ver." Bak, ne diyor? "16" diyor, "8 yaptı." diyor, diğeri "4 yaptı." diyor. "Başkanım, ürünüm mahvoldu, para alamadım." diyor. Yani "Bana himmet et, bana yardım et." filan, çiftçinin söylediği öyle bir şey yok; bu öyle anlaşıldıysa bu doğru değil, ben öyle anlamadım. "Ben sigorta ettirirsem TARSİM zararımı tanzim etsin." diyor. Öyle değil mi arkadaşlar? Bunu söylemek istedim.

Sağ olun.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Buyurun Bilal Bey.

BİLAL BİLİCİ (Adana) - Sayın Başkanım, Sayın Büyükşehir Belediye Başkanım, değerli milletvekillerimiz ve aramızda olan Adanalı hemşehrilerim; tabii, benim de çiftçi bir ailenin evladı olarak -ailemiz farklı ürünler ekıyor, yetiştiriyor narenciyeden tutun tarla ziraatına kadar- çocukluğum, tabii, portakal bahçelerinde ve pamuk tarlalarında geçti, oralarda büyüdüm.

Tabii, hepinizin ifade ettiği şeylere ben tekrar dokunmak istiyorum, üzerini çizmek istiyorum. İlk önce, çiftçilerimiz için Ziraat Bankası limitleri gerçekten yetersiz; yeni krediler açılmıyor ve artırılmıyor; bu, büyük bir eksiklik. Giderler ve maliyetler enflasyonda olduğu gibi artmakta ama krediler maalesef yetersiz; bunun durumu da ortada.

Bunun dışında ise dondan etkilenen çiftçilerin -zarar tespit raporu- kredi vadelerinin de minimum bir yıl uzatılması gerektiğini ifade etmek istiyorum. 2025 mahsulü olacak çiftçilerin ise gelir düşüklüğünden, yetersizliğinden dolayı ve gelirinin olmayışından dolayı ilave ek kredilerinin bir an önce verilmesi gerektiğini de ifade ediyorum. Tabii, bununla beraber, sayın milletvekillerimiz ifade etti, bu don olayını tıpkı bir depremi benzettiler, ben de aynı görüşe katılıyorum; gerçekten, bu felaket ciddi kayıplara neden oldu. Çiftçilerimize ciddi anlamda da aksiyon planlarının bir an önce, hızlı bir şekilde yapılması gerektiğini ifade ediyorum. Ayrıca, SGK ve vergi borçlarının da bir yıl faizsiz ertelenmesi, tarımsal su bedellerinin yüzde 50 civarında destek olarak verilmesi, pandemide olduğu gibi KGF'ye benzer bir şekilde çiftçilerimize düşük faizli kredi verilmesi; aynı zamanda, ağaçları donmuş, zarar görmüş çiftçilerimize tohum, fide yardımı yapılması ve bu TARSİM'in tekrardan, toptan bir şekilde revize edilmesi gerekiyor. Ülkemizden daha büyük tarım ülkeleri de var, daha küçük olup tarım konusunda daha iyi yerlerde olan tarım ülkeleri de var ama bakıyoruz ki bu TARSİM konusunda, tarım konusunda ülkemiz maalesef sınıfta kalıyor ve TARSİM ülkemize yakışmıyor. Bunun için de "-ecek" "-acak" değil de doğru bir zaman planlamasıyla "Şu zaman bitecek, şu zaman olacak." diye bütün çiftçi bunu duymak istiyor. Biz de sahayı geziyoruz. Çiftçilere "Hayatınızdan memnun musunuz, gelirinizden memnun musunuz?" diye sorsanız kimse "Memnunuz." diyemez.

Evet, sayın milletvekilimiz ifade etti, Mercimek Köyü'nde o su projesi devam ediyor ama şunu söylemek istiyorum: O proje mahsul sonu, sezon sonu mu bitecek yoksa bir an önce mi bitecek? O da ağır gidiyor ve bu tür şeylerin bir an önce hızlandırılması gerektiğini ifade ediyorum.

Sizlere tekrardan şükranlarımı, saygılarımı sunuyorum efendim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, teşekkür ediyorum Bilal Bey.

Artık Komisyon üyelerimizden de görüş ve fikir ileri sürmek isteyenlere söz vereceğim.

Ömer Ağabey, buyurun.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Sayın Büyükşehir Belediye Başkanım, değerli milletvekili arkadaşlarım; öncelikle, bu Komisyonla ilgili sanırım bilgilendirmede bir eksiklik var çünkü Mecliste komisyonlar kolay kolay kurulmaz. Ben 500 tane Meclis araştırmamı verdim, 2 tanesi bugüne kadar Komisyon oldu. Bu Zirai Don Komisyonu sizin bölgede yaşadıklarınızın yanında önermelerinizi de kapsayacak bir çalışma yani bu, Google'a yazdığımız zaman çıkan bilgileri derleme, tekrarlama komisyonu değil ve burada tüm siyasi parti temsilcileri var. Buraya Bakan geldiği zaman bazı bilgiler ona verilebilir ya da Tarım İl Müdürlüğü'nün sunumlarında yer alan bilgiler oraya gidebilir ama ne olmalı, ne yapılacağı konusunda herkesin fikir olarak önermesi olmalı çünkü tarım millî güvenlik kadar önemli, stratejik bir alan. Bakınız, paranız olabilir, çok güzel binalarda oturabilirsiniz, villanız da olabilir; gıda yoksa duvarı kemirerek hayatı sürdüremezsiniz. Onun için, Türkiye tarımda çok önemli bir noktada ve sorunlu bir süreçte; bunu önermelerle birlikte çözmemiz lazım.

Bu yıl hububatta 4 milyon ton kayıp bekleniyor; bu, TÜİK verisi. 28 milyon ton olan bahçe ürünleri 21 milyon tona düşüyor, 7 milyon tonluk kayıp var; bu da TÜİK'in belirlenmesi ve bilgiler Tarım ve Orman Bakanlığı'ndan gidiyor ama alanda yaptığımız çalışmalarda zararın bundan daha büyük bir etkisi var.

Şimdi, Seyhan Yönetim Kurulu Üyemiz biraz evvel söyledi, "Devlet Su İşleri sulama birliklerini aldı." dedi. Biraz oradan işneyi size, çuvaldızı yine kendimize batıralım. Ben o zaman Tarım Komisyonundaydım, birlik başkanı arkadaşların dışında odalardan doğru dürüst kimse gelmedi ve o kanun çıkarken herkes o olayın yalnızca seyircisi kaldı, mücadeleyi geliştirmedi. Siz mücadele edip söylemediğiniz bir şey kanunlaşınca uygulamada "Bu nereden çıktı?" oluyor. Devlet Su İşleri çıkarmadı onu, Meclisten kanun geçti. O dönemde gelinse, bölge milletvekilleriniz bu konuda uyarılsa belki de böyle sorunlarla karşılaşmayacaktık.

Bakınız, TARSİM yaptıran yüzde 27 çiftçi var; çiftçilerin önemli bölümü TARSİM yaptırmıyor. Öyle bir mevzuat var ki mevzuatın içinde çiftçi hem de büyük çiftçi fayda sağlamayacağını düşünüyor, sonra afet olunca içine düştüğü durum onun sıkıntısını katlıyor.

Şimdi, konuşurken yalnızca bitkiyi konuşuyoruz. Örneğin, arıcının arısına da çiçek yok, o da mağduriyet yaşıyor yani o kadar çok kapsamlı ki buna çok boyutlu bakmak lazım. Portakalda yüzde 12 saptanmış TÜİK'e göre, limonda yüzde 21 ama TÜİK "Mandalinada yok." diyor. Şimdi, buraya geldiğimiz zaman mandalina ortaya çıkıyor; işte, Komisyon bunları da vurgulamak, değerlendirmek için burada.

Değerli arkadaşlar, Tarım Kanunu var, 2006 yılında Adalet Kalkınma Partisi iktidarı döneminde çıkarılmış bir kanun. Bu Kanun'un 21'inci maddesi diyor ki: "Çiftçilere millî gelirin yüzde 1'i her yıl verilecek." 2025 yılında bu Kanun'a göre verilmesi gereken destek 615 milyar lira ama 2025 yılında Cumhurbaşkanlığı programında yer alan destek 135 milyar lira. Şimdi, bunun yanında bir şey daha söyleyeyim, enteresandır: Tarım ve Orman Bakanlığı'nın bütçesi de 438 milyar lira yani Bakanlığın bütçesi çiftçiye verilecek destekten az. Bütününü baktığınız zaman, sorun şu: Yapılması gerekenlerle ilgili bilgi sahibi olunuyor ama uygulamaya geçilmiyor.

Bu ürünlerle ilgili, pazardaki yaşanan sorunların dışında, bir örneklemeden sonra birkaç konuya daha değineceğim. Yer fıstığı geçen yıl Osmaniye'de 30 liraydı; üç harfli markete gittim, ithal yer fıstığının yarım kilosu 79 lira. Alıp basın toplantısı da yaptım. Şimdi, yarım kilosu 79 liraya satılan bir şeyi bizim çiftçimiz kilosunu 30 liradan satamadı.

Şimdi, burada şunu hepimizin görmesi lazım: "Özelleştirme" denilen kavramla tarıma destek olan kuruluşlar ortadan kaldırılırken seyrettiniz. Yem fabrikaları, gübre fabrikaları, ÇUKOBİRLİK gibi büyük kooperatifler tüketilirken herkes seyretti ve iyi bir şey olacak sanıldı. 24 Ocak kararlarıyla "Sanayide ilerleyin, turizmde ilerleyin. Siz pahalı üretiyorsunuz; ithal ürün gelsin, Türkiye onunla idare etsin." denildi, o akla uyuldu, bugünlere geldik. Burada, şimdi, hiç kimsenin suçu yok mu? Ben ÇUKOBİRLİK'te çalışırken deniyordu ki: "ÇUKOBİRLİK rekabet şartlarını olumsuz kılıyor, burayı kapatıverin." Peki, o zaman hangi fabrikalar vardı Adana'da? Sayayım size: Güney Sanayi, Akdeniz, Millî Mensucat, Paktaş, Bossa. 15 tane tekstil fabrikasından hangisi kaldı? ÇUKOBİRLİK gitti, hepsi gitti. Demek ki ÇUKOBİRLİK onların lokomotifiydi. Türkiye'de kooperatifiçiliği sahiplenmezseniz; üretim öncesini, üretim sürecini, üretim sonrasını doğru yönetmezseniz önümüzdeki süreç çok sorunlu gelecek.

Bakın, buraya geldiğimizde neler beklerdim ben sizlerden? Ben birkaç tanesini not aldığım için paylaşayım: Donun etkisiyle, ihracatçı başta olmak üzere üretenlerin sosyal ve psikolojik olarak etkilendiğini düşünüyorum. Bu don olayı böyle devam ederse, ileriki aşamada... "Ben bu işten başka işe kayayım." diyenler farklı yerlerde artmaya başladı. Bunun yanı sıra, kırsalda gelir düzeyinde ani düşmeler meydana geliyor yani bu yılki hasattan çocuğunu evlendirecek olanlar, yatırım yapacak olanlar uzak durmak durumunda kalıyor çünkü gelir yok. Bunun yanında, çiftçi ve aile tarım gelirinin yaşamını etkileyecek biçimde düşmesi eğitiminden yaşamına her alanda sorun yaratacak.

Düşük faizli kredilerin verilmesi gerekiyor. Kanun teklifi verdik. Bütün kredi borçları en az üç yıl ötelenmeli ve bu sürede ek kredi desteği sağlanmalı, faizsiz olarak çiftçi desteklenmeli çünkü ÇKS'de 2 milyon 300 bin çiftçimiz kalmış. Nüfus 85 milyon; 85 milyonda 2 milyon 300 bin ÇKS'li çiftçi var, demek ki çiftçilik bitiyor, tarım alanları daralmış. Sabah pencereyi açtım, şöyle bir baktım, arkada işçilerimiz çalışıyor. Bir zamanlar, benim gençliğimde buraların tamamı tarım alanıydı. Türkiye'nin en verimli tarım arazileri kent çevresindeydi. Gidin, bakın; kent çevresindeki bütün tarım arazilerini yok ettik. Üretimi verimin olduğu yerde, suyun doğru kullanıldığı alanda... Tarımda doğru bir planlama yapmadığımız için yaratılan sorunlar yok mu?

TARSİM'le ilgili mutlak surette yeniden bir düzenlemeye ihtiyaç var. TARSİM'i biraz evvel hocam anlattı ama TARSİM olgusu şu: TARSİM, yalnızca bir tarım sigortasından öte, tarımın geleceğinin sürdürülebilirliği için önemli bir ihtiyaç. "Niye yapılmıyor, niye olmuyor?"dan öte "Bunu nasıl geliştirebiliriz?"i tartışmamız lazım. Bu konuda değerli hocamın söylediklerine katılıyorum.

Şimdi, geçici işçiler işsiz kalacak, mevsimlik işçiler işsiz kalacak, tarım işçileri işsiz kalacak, soğuk hava deposu çalışanları işsiz kalacak, büyük işletmelerde ziraat mühendisleri, muhasebeciler işsiz kalacak; bunların yaratacağı olumsuzluklar var. Yalnızca üretim kaybıyla ilgili konuşursak diğerlerinden en azından Komisyonun raporuna girecek bilgiyi esirgemiş oluyorsunuz. Burada, bakın, Meclisimizden görevli arkadaşlarımız kayda alıyorlar, bunlar tutanaklara geçiyor; onun için, verdiğiniz bilgiler bunlarla ilgili değerlendirmeleri de içermeli. Keza, bu süreçte kadın kooperatiflerinin desteklenmesinden tutun da yeni yapılacak alanlara kadar yapılması gerekenler var. Yani, özetle şunu söyleyeyim: Biz Komisyon olarak bilineni ya da sunulanı değil, olması gerekeni de sizlerden önerme olarak alıp hem ilgili birimlere sunmak hem de bunu geleceğe not düşmek durumundayız.

Türkiye su fakiri, elli yıl sonra suda büyük sorun yaşayacağız ama iklim değişikliğiyle yalnızca Afrika'dan 143 milyon kişinin -Birleşmiş Milletler verilerine göre- göç edeceği görülüyor; göçecekleri yer Avrupa, Türkiye. Yetmedi; Çukurova dâhil Akdeniz illerinin çoğu küresel ısınmayla ortaya çıkabilecek 2 derecelik bir sıcaklıkla yaşam alanı olmaktan çıkacak. Bunların hepsini değerlendirmemiz lazım. Tamam, suyla ilgili kapalı sistem mutlaka ihtiyaç ama yeryüzüne doğal çıkan; Akdeniz'e, Karadeniz'e akan suları biz yeterli ölçüde değerlendirebildik mi? 1989'da Devlet Su İşleri Fırat'ın Karacasu kolunun Orta Anadolu'ya getirilmesi için bir proje yapmış; pahalı bulunmuş, vazgeçilmiş. Oysa, önceliğimiz bunlar olmalı.

Bu nedenle, sizlerle bir arada olmaktan duyduğum memnuniyeti ifade edip sorun yaşayanlara geçmiş olsun diyeyim ama biraz da birkaç arkadaşımız donun etkisiyle ortaya çıkabilecek problemleri değerlendirirse yararlı olur yani öbür bilgiler zaten hepimizin üç aşağı beş yukarı bildiği konular diyorum.

Hepinize teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Buyurun Sinan Bey.

SİNAN ÇİFTYÜREK (Van) - Ben bir harita göstereceğim öncelikle; o nedenle, basından ricamdır; bunu servis ederse sevinirim.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

İyi ki Adana bölümüne katıldım. Birazdan üzerinden duracağım.

Hep sonuçları konuştuk, nedenler ilk kez burada dile getirildi. Nedenlere ilişkin birkaç şey söylemek istiyorum.

Başta, şu haritanın -TÜBİTAK'ın çıkardığı Bilim ve Teknik dergisinin 689'uncu sayısı olması lazım- bütün kurumlara servis edilmesini istiyorum, basından rica ediyorum ve başta üniversitelerimiz olmak üzere bütün kurumları bu haritanın Çukurova versiyonu üzerinde araştırmaya, irdelemeye, çalışmaya davet ediyorum.

Geçmiş olsun; çok ağır bir felaket yaşandı, peş peşe yaşandı yani geçmiş yıllarda belki on yılda bir, yirmi yılda bir yaşanan megafelaketler bu yıl Çukurova'da üç ayda peş peşe yaşandı. Zaman dar, sınırlandıracağım: Eğer söz konusu megafelaket bir gömlek daha derin yaşansaydı biz bambaşka bir şeyi konuşacaktık, tartışacaktık. O nedenle, tabii ki üreticilerin bu zirai donun, megafelaketlerin sonuçları olan zararlarının bir an evvel tazmin edilmesi, ucuz kredi, var olan borçların ertelenmesi, gübre-mazot desteğinin sağlanması, bütün bunlar hayatidir, önemlidir. Bunlar geçmişte sağlanırken son derece önemliydi ama şimdi artık -benim anladığım- bunlar giderek pansumana dönüşmeye başladı; pansuman tedavisi. Niye pansumana dönüştü? Ya, dün on beş-yirmi yılda bir yaşıyordu; şimdi, gelecek yıl aynı felaketin yaşanmayacağını garantisini yok ki. Bu nedenle, Hükümetin tabii ki bir an evvel tazmin etmesi lazım bu zararları ama nedenler üzerine düşünmemiz lazım.

Bir şey daha: Vallahi, ben tarım konusunda mektepli değilim ayrıca, alaylıyım; söylediklerimin öyle algılanmasını isterim. Ne derler? İşin uzmanı değilim. Geçmişte bizim Adana'da hiç böyle bir şey duymadık yakın zamanda, "İkinci ürünü ekmeyin." diye anons duymadık. Geçen sene duyuldu, şimdi de duyuluyor, değil mi? Bu, şu demektir: Eğer nedenleri üzerinde durmazsak birkaç yıl sonra, belki on yıl, yirmi yıl sonra aynı yetkililer "Vallahi, kusura bakmayın üreticiler, su yok, ürün ekmeyin; paydos." diyebilirler. O nedenle, söz konusu harita 1970-2020 yılları arasında Dünya Koruma Vakfının ürettiği bir harita. TÜBİTAK da yayımlamış bunu; sağ olsun, teşekkür ederim kendilerine; Mecliste de gösterdim ben bu haritayı. Bu haritanın Çukurova versiyonu üzerinde çalışılması gerekiyor, bir.

Çukurova'daki su kaynakları üzerinde duruldu. "Su azaldı." deniyor, niye? Başta Seyhan, Ceyhan olmak üzere su debisi neden düşüyor? İki.

Doğadaki başta tatlı su kaynaklarında, sonra karasal, sonra Çukurova'daki -Çukurova deniz demektir aynı zamanda- canlıların popülasyonunda ne oranda azalma var? Üniversitelerimiz bunun üzerinde çalışıyorlar mı? Şimdi tartıştığımız zirai donun sonuçlarının esas nedenleri burada yatıyor, değil mi?

Ve en önemlisi, doğaya müdahale konusu. Biz elimize teknolojiyi geçirdik; Roma'dan geldi o baş belası bize yani doğaya olağanüstü şekilde, bir greyder, bir dozer eline geçiren Allah ne veriyse saldırılıyor; vallahi, doğa da tepki veriyor, "Siz bana böyle saygısızca saldırırsanız bakın ben şimdi bunu yaptım, yarın çok daha köklü olarak size tepki vereceğim." diyor. Avustralya kıta olarak az daha gidiyordu bundan birkaç yıl önce, biliyorsunuz değil mi?

Dolayısıyla, şunu diyeyim, uzatmayayım: Birincisi, Çukurova'da değişen iklime uygun olarak... İklim değişiyor ve geriye dönüşü de son derece zor. Zaman dar olduğu için üzerinde durmayacağım. En fazla tahrip olması gereken Avrupa; Avrupa'da alınan tedbirler nedeniyle yüzde 35 -sıkı durun- Güney Amerika ve Karayipler'de yüzde 95 canlı popülasyonu azalmış; harita öyle diyor, ben demiyorum. Demek istediğim: Bu iklim değişikliğinin geriye dönüşü son derece zor; imkânsız değil ama biz bu zihniyetle bu iklim değişikliğinden geriye dönüşe olan inancımı ben yitirdim, açık söyleyeyim. Yapılmaz mı? Yapılır. Dediğim gibi, Avrupa'da yüzde 35, Afrika'da yüzde 76... Aslında Avrupa'nın yüzde 80-90 tahrip olması gerekirdi çünkü Avrupadoğaya çok daha fazla müdahale ediyor. Niye? Ama Avrupa onarıma döndü. O nedenle, eğer üzerinde durmazsak tehlike büyüktür. Çağrım şudur: Bu iklim değişikliğine uygun -aynı zamanda sorularımdan bir tanesi- ürün deseninde değişikliğe gidilecek mi? Narenciye belki de söz konusu iklim değişikliğini artık kaldırmayacak, değil mi? Karpuzda zaten problem yaşanmaya başladı; biz İran karpuzunu yiyoruz maalesef, ben şimdi Diyarbakır'da İran karpuzunu yıyorum; o nedenle, sorularımdan bir tanesi bu.

İkincisi, su kaynakları üzerinde ciddi bir araştırma yapılması lazım. Su kaynakları niye azaldı, debisi niye düştü? Nedeni ne, sebebi ne, tedbir mümkün mü?

Ben söyleyeceklerimi söyledim. Hepinize saygılar sunarım; sağ olun, var olun.

Sonuçlar önemlidir ama esas itibarıyla Çukurova'nın nedenlere odaklanması lazım. Neden, neden, neden? Yoksa biz on beş-yirmi yıl sonra bambaşka bir şeyi tartışacağız. Ben Mecliste bu meseleyi dile getirecektim. Çukurova'da çok önemli bir hocamız vardı; hocaya sordum, dedim ki: Hocam, ben bu Çukurova'da yaşanan ağır felaket nedeniyle bazı şeyler söyleyeceğim ve diyeceğim ki: "Çukurova önümüzdeki otuz, kırk, elli yılı göremez." Dedi ki: "Ne diyorsun Sinan ya! Ne kırk, elli yılı ya? Çukurova önümüzdeki otuz yılı göremez." Siz benden daha iyi biliyorsunuz.

Hepinize saygılar sunarım.

ADANA ÇİFTÇİLER BİRLİĞİ BAŞKANI MUTLU DOĞRU - Sayın Başkan, küçük bir düzeltme yapabilir miyim, bir ekleme? Yanlış bir anlama olmasın diye.

Sayın Vekilime ben Çukurova tarımını yakın takibi için teşekkür ediyorum ancak "İkinci ürün yasaklandı." diye bir haber, sosyal medyada böyle bir şey dolaşıyor; bu yanlış bir haber. Devlet Su İşleri de Sulama Birliği de ikinci ürünün ekimini Adana'da yasaklamadı. Karpuz yerleri, soğan yerleri... İkinci ürün ekiliyor. Rotasyona erken başlandı. Sezon sonuna kadar suyumuzu yetirmeye çalışıyoruz. Bir yasak yok.

ADEM KORKMAZ (Burdur) - Tamam, bunu da tutanaklara bu şekilde geçelim.

Şerafettin Ağabey, buyurun.

Zaten biz Komisyon üyeleri olarak rapora en son Komisyon görüşlerimizi de yazacağız. Hani, burada bu konuda, ziraat don kapsamında kısaca değerlendirme yapabilirsek iyi olur diye düşünüyorum.

Buyurun.

ŞERAFETTİN KILIÇ (Antalya) - Değerli Başkanım, Değerli Komisyon üyelerimiz, değerli milletvekillerimiz, gıyaplarında Sayın Valim, Sayın Belediye Başkanım ve kıymetli hazırın; hepinizi saygıyla, hürmetle, muhabbetle selamlıyorum.

Efendim, burada, Cenab-ı Allah tarafından hiç beklemediğimiz bir zamanda, bir anda başımıza gelen bir felaket üzerine kurulmuş bir Komisyon olarak huzurlarınızdayız. Derdimiz nedir? Çiftçimizin başına gelen bu sıkıntıyı yerinde görmek, yerinde tespit etmek ve sonrasında da bununla ilgili çiftçimizin beklentileri nedir, bu talepleri almak. Akabinde de, inşallah, bu Komisyon en güzel raporu tanzim edecektir, Bakanlığımıza da Türkiye Büyük Millet Meclisine de sunacaktır; inşallah, bütün çiftçilerimizi de memnun edecek, yüzlerini güldürecek bir çalışmayı yapacaktır. Bu vazifeyi yapmak üzere huzurlarınızdayız zaten.

Efenim, sizleri dinledik, çiftçilerimizi dinledik, çiftçi temsilcilerimizi dinledik, hocalarımızı dinledik, akademisyenlerimizi dinledik, bu konuyla ilgili uzman kardeşlerimizi dinledik. İnşallah, bu bilgilendirmeler neticesinde, bunu 8-9 tane vilayette iki üç gün içerisinde sığdıracağız, oralarda bu çalışmaları yapacağız. Umuyorum, hem bugünün hem de yarının, belki öbür günün de yaralarını saracak tedbirleri, çözümleri alacaktır, bildirecektir bu Komisyon diye ifade ediyorum.

Sözü çok fazla uzatmayacağım, zaman da ilerliyor.

Hepinizi hürmetle, muhabbetle selamlıyorum. Ben daha çok dinlemesini severim ama heyeti de burada görmüşken bir selamlama yapmadan olmaz diye düşündüm.

Sayın Başkanımız, müsamahanıza sığınarak hürmetle, muhabbetle selamlıyorum efendim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Estağfurullah, çok teşekkür ederim.

Tekirdağ Milletvekili İlahi Özcan Aygun Bey, buyurun.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Teşekkür ederim Başkanım.

Değerli hazırın, hepinizi sevgiyle saygıyla selamlıyorum.

İlahi Özcan Aygun ben, Tekirdağ Milletvekiliyim, aynı zamanda Tarım ve Orman Komisyonu üyesiyim ve ziraat mühendisiyim yani konunun içerisinde... Yüksek lisansım ve doktoram da var, onları ayrı sayıyorum; doktoramı kuraklık üzerine yaptım. Bir de tohum şirketim var, bu ayrı bir konu.

Şimdi, bu Komisyon değerli. Ben de Araştırma Komisyonu kurulmasıyla ilgili önerge vermiştim -hem soru önergesi hem de Araştırma Komisyonu kurulmasıyla ilgili- ve bütün partilerin iş birliğiyle bu Komisyon kuruldu. Siyasi partileri, kimliğimizi kenara bırakıyoruz; derdimiz, ülkemizde karşılaşılan bu sorunu nasıl bertaraf edebiliriz ve çiftçimizin sorunlarına nasıl çare olabiliriz?

Mikrofonu aldığınız zaman konuşmak rahat ama önemli olan, mikrofonu bıraktıktan sonra ağızdan çıkan o kelimelerin vuku bulması, gerçekleşmesi; onun için mücadele ediyoruz. Katılımcılara teşekkür ediyorum, bürokratlara teşekkür ediyorum; onlar da kendine göre sunum yapmışlar ama özellikle diğer toplantılarda da sorduğum soru... Hem Osmaniye hem Hatay hem de Adana İl Müdürlerimizden beklentim şu, yazılı olarak da gönderebilirler Komisyona: Çiftçi Kayıt Sistemi dışında Adana'da ne kadar

çiftçimiz bu sorunla karşı karşıya kaldı? Yine, Osmaniye'de Çiftçi Kayıt Sistemi dışında ne kadar çiftçimiz ve ne kadar alan bu sıkıntıyla karşı karşıya kaldı? Aynı şekilde, Hatay Dörtöyl'de, Erzin'de -benim bilgim var, kayıtlarımda var- şubat ayında... Yani, bizim bu tabloyu görmemiz lazım. Bu tablonun büyüklüğü ne? Ne kadar bir sorunla karşı karşıya ülkemiz?

Sayın Vekilimiz ifade etti, TARSİM Genel Müdürümüz önceki hafta Mecliste Komisyondaydı. TARSİM'de 21 milyar liralık bir zarar gözüküyor tespit; işte, 1 milyar lirası ödenmiş ama görüyoruz ki daha büyük bir rakam var ödenmeyen. Şimdi, Osmaniye İl Müdürümüz ifade etti, TARSİM'le ilgili 44 tane ödeme yapılmış -yanlış hatırlıyorsam böyle, kayıtlarımda- yani demek ki dağ fare doğurmuş, daha yapılan bir şey yok. Çiftçi bekliyor, beklemeye devam ediyor ama bu arada da üretim devam ediyor çünkü çıkamazsınız. Sebze ekmiştir, bahçesine değişik bir ürün ekmiştir, meyve ekmiştir. "Meyve ekmiştir." deyince de yanlış anlamayın, mesela çilek; çilekte de zarar var; Mersin'e gideceğiz, Mersin'de de çileklerde büyük bir sıkıntı var.

Şimdi, burada görülmeyen bazı ürünler de var, eksik olan; Bakanlığın açıklamış olduğu listede eksik olanlar var.

Ayhan Ağabey, sona kalan ya dona kalırmış ya da parsel toplarmış; parseli toplamak bana kaldı. Şimdi, bölgeye çıktıktan sonra... Türkiye'de Trabzon hurmasında -cennet hurması veya Trabzon hurması -Adana Kozan 1'inci, Kahramanmaraş Gölbaşı da 2'nci sırada geliyor ve Trabzon hurması bu listeye dâhil edilmemiş. Yine, aynı şekilde, Isparta, Burdur... Başkanımız Burdurlu ama Isparta'nın gülü unutulmuş. İşte, bizim Komisyonun amacı, unutulmaları, görülmeyenleri ve sizden alabileceğimiz bilgileri aktarmak.

Ben, Sayın Doğru'ya teşekkür ediyorum. Evet, Ziraat Bankasının limitlerinin artırılması lazım ama benim ilk günden beri söylediğim cümle şu -"benim" deyince yanlış anlamayın, olması gereken aslında- Geçtiğimiz dönemlerde -çiftçi kuruluşlu olan arkadaşlarımız, çiftçilik yapan arkadaşlarımız bilirler- Ziraat Bankası ile özel bankalar spor kulüplerinin borçlarını yapılandırmayla ilgili bir çalışmaya girdiler, o zaman bunun yanlış olduğunu ifade ettim ama şimdi bana göre yapılması gereken, çiftçilerin diğer özel bankalara olan borçlarını Ziraat Bankası üzerinden yapılandırmak; burada Hazine ve Maliye Bakanlığı, Tarım Bakanlığı devreye girecek ve bunu da Komisyon raporunda yazacağız. Tarım Bakanlığı sübvanseli bir şekilde... Çünkü Ziraat Bankası ticari faaliyet yürütüyor, onun zararlarının hazineden karşılanması gerek. Mehmet Şimşek belki sevmeyecek ama çiftçinin üretimde kalmasının, Covid döneminde tarımsal üretimin ne kadar değerli olduğunu hep beraber gördük. Birileri sokağa çıkamadı ama Çiftçi Kayıt Sistemi'ne üye olan çiftçilerimiz üretim için sokağa çıktı ve buğdayımız yoktu, ayçiçeği sıkıntımız vardı; Rusya ve Ukrayna'dan gemiler gelirken boğazda havai fişekler attık, sevindik. Onun için "Çiftçi baş tacı." diyoruz. Ondan dolayı, bu Ziraat Bankasının bir an evvel çiftçilerimizin o özel bankalara... Çünkü, şimdi, özel banka yapılandırma yapmaz yani sıfır faizle iki yıl, üç yıl ötelemez. Burada yapılması gereken... Devletin resmî bankası Ziraat Bankası, çiftçi kuruluşu; kuruluşu amacına da uygun ve çiftçisine şu anda destek yapacak ama destek yaparken de kendi bütçesinden değil... Nasıl sübvanseli kredilerde hazine, maliye desteği varsa burada da aynı şekilde, o zararı hazine, maliye karşılayarak çiftçimizi üretimde tutacağız.

Bizler de kanun teklifi verdik, sıfır faizle borçların ötelenmesi... Evet, bazı bölgelerde en az iki yıl ürün alınamayacak; bana göre, bunların bilinerek çiftçinin borcunun sıfır faizle en az üç yıl ötelenmesi... Bir de en önemlisi, yaşam sürüyor, yaşamını yürütmesi için ve nefes alması için de acil kana ihtiyacı var. O da nedir? Nakit ihtiyacı var, limitlerin yükseltilmesi gerekiyor. Bunların ifade edilmesi gerekiyordu.

Yine, benim buradan beklediğim bir konu, geçtiğimiz dönemlerde 1 milyon tonluk mısır ithalatıyla ilgili kapılar açıldı. Ya, Çukurova'dayız, mısır şu anda aldı başını gidiyor. Burada söylenmesi gereken, hasat dönemlerinde ithalata birazcık daha dikkat edilmesi. Hasat dönemlerinde üreticilerimizin ürünlerinin para etmesi konusunda, hasat dönemlerinde ithalatın engellenmesi konusunda sizden bir fikir beklerdik.

Yine, evet, mesela en önemli sorun su. Küresel ısınma var, kuraklık var ama geldiğimiz noktada beyaz altın vardı Çukurova'da, bu beyaz altına ne oldu, merak ediyorum ben. Pamuk nerede? Pamuğa ne oldu? İthalat yapıyoruz ve GDO'lu ürünleri ülkemize getiriyoruz arkadaşlar. Şimdi, Çukurova dediğiniz zaman beyaz altınla anılıyordu. Onun için, beyaz altını bıraktık.

TARSİM'li, TARSİM'siz; zararlar nasıl ödenmeli, onlarla ilgili sevgili Cumali Başkan ifade etti. Babası benim eski dostum, daha "çeltik" deyince babanızı tanıyorum. İsmi söyleyince dedim ki: "Çeltik tohumu." Evet, o zamandan tanışıyoruz kendileriyle. Geldiğimiz noktada, bu zararların nasıl ödeneceği, neye göre ödeneceği, ne zaman ödeneceği; bunların çok önemli olduğunu...

Yine, TARSİM şu ana kadar 1 milyar lira ödemiş. Arkadaşlar, şubat ayında burada don zararı oldu, şubat ayında don zararı olmuş, hâlâ daha...

ABDULLAH DOĞRU (Adana) - Ödendi, ödendi, Adana ödendi.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Şimdi, Abdullah Ağabey, bütün olarak konuşuyorum ben; Hatay, Osmaniye olarak konuşuyorum.

ABDULLAH DOĞRU (Adana) - Yok, ödendi, ödendi.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Ödendiyse sıkıntı yok, inşallah ödenmiştir. Ben bütün olarak bakıyorum. 21 milyarlık bir zarar var, ödenen rakam 1 milyar lira. Bir an evvel çiftçiye bu zararın tanzim edilmesi lazım.

Evet, TARSİM'in revizyonu konusunda ilk günden beri söylüyoruz: TARSİM'in tekrar yapılandırılması gerekiyor, TARSİM'in tekrar bir kuruluş senaryosunun yazılması gerekiyor, o da bizim işimiz. Kanun yapımcılar biziz, Mecliste o kanunu çiftçimizin yararına olacak şekilde çıkartıp... Yani kervan yolda düzülmez arkadaşlar; bizim, kervanı öncelikle hazırlamamız lazım, yola çıkmadan önce bütün hazırlıkları yapıp ondan sonra çıkarmamız gerekiyor.

Diğer bir konu da -baremleri söyledik zaten, şeyi söyledik- yine, ihracatçılar. İşte, sevgili Turunçgil Birliği Başkan Vekilimiz buradaydı. Ben başka bir şey daha beklerdim sizden sevgili kardeşim. İhracat yapan firmaların sorunu ne olacak acaba? Bu adamlar bağlantılar yaptılar; bu ürünleri veremezlerse bu ürünlerle ilgili sıkıntı ne olacak, bunun da ifade edilmesi lazım.

Bir de başka bir sorum daha var, mücbir sebep yapılmazsa eğer o firmaların sıkıntıları.

Diğer bir konu da -dile getirdiniz- ya, sistem yürüyor, birden Ticaret Bakanlığı diyor ki: "Kardeşim, limon ihracatına ben engel getirdim." veya "Soğan ihracatına engel getirdim, patatese engel getirdim." Siz o engeli getirdiğiniz zaman o ülkeler başka yerden bu ihtiyacını karşılıyor. Dün Malatya'daydık, Malatya'daki kayısı üreticileri dile getirdiler. İşte, Özbek ve İran kayısılarıyla ilgili savaş sürüyor, o ülkedeki pazarda bunlar yer alacak. Şimdi, aynı şekilde, sizin limon ihracatınıza engel geldiğinde başka ülke,

alternatif ülke devreye giriyor ve o ülke devreye girdiği zaman bir daha sizin oraya girme şansınız yok. Arkadaşlar, bunları da sizlerin dile getirmesi lazım, biz dile getirdiğimiz zaman "Siyaset yapıyor." gibi hamaset olan kelimelerle bize yükleniyorlar. (Alkışlar) Teşekkür ediyorum. Yani dertler hepimizin derdi. Ülkemizi üretimde tutmamız lazım. Güçlü bir ülkemiz, evet ama güçlü ülkenin en önemli, temel taşı şu: Kendi insanını güvenli gıdaya kavuşturabiliyorsa, kendi kendine yetebiliyorsa işte güçlülük o. Biz onun mücadelesini sürdürüyoruz, sürdürmeye devam edeceğiz.

Sabrınıza teşekkür ediyorum. Söylenecek daha çok şey var ama zaten diğer yerlerde de ifade edeceğiz, birazdan Mersin'e geçeceğiz, Mersin'den Niğde'ye geçeceğiz, derken Kayseri'ye. Komisyon, evet, doğru iş ama amaç şu: Sizi bekledik, daha güzel şeyler gelir mi diye. Evet, gelen öneriler oldu ama dediğim gibi, çıktıktan sonra "Keşke bunu da söyleseydim." dememeniz açısından hatırlatmak istedim. Sorun hepimizin, sorun hepimizin diyorum.

Hepinize tekrar teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ben teşekkür ediyorum.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - İki dakikalık bir ekleme yapacağım Başkanım, şu konuşmaya bir ekleme yapayım.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Kısa o zaman, tabii, daha konuşacak milletvekilleri var Ömer Ağabey.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Değerli arkadaşlar, bir de şunu konuşmamız gerektiğini düşünüyorum: Poşet alıyorsunuz, 25 kuruş; 25 kuruşun belli bölümü çevreye gidiyor. Bir afet fonu kurulmalı ve bundan sonra tarımda ihracatçıdan, ithalatçıdan ve genelden belli bir oran bu fona aktarılmalı İşsizlik Fonu gibi, bu afetlerde ÇKS'si olsun olmasın küçük aile tipi işletmeler dâhil herkese bu fondan destek sağlanmalı. Bununla ilgili kendi aranızdaki değerlendirmeniz de önemli.

TARSİM'de yüzde 65 olan, donla ilgili verilen desteğin yüzde 75'e çıkarılması için de kanun teklifi verdik; bu da önemli.

Bir de bu dönem, icraların durması yanında, tarım alet edevatları, traktörü, hayvanı, tarlası -biliyorsunuz- Atatürk'ün çıkardığı kanunla haczedilemiyordu; son dönemlerde bununla ilgili hacizler de başladı. Bunlarla ilgili bölgedeki durum da eğer anlatılırsa faydası olur. Yüreğir Ziraat Odası Başkanımızla bölgede çoğu konuda -sağ olsun- haberleşip bilgileniyoruz, Cumali Başkanın da bilgilerinden faydalaniyoruz. Bunları katalım ki dediğim gibi, Komisyonunda tutanak tutuluyor; konuştuğunuz her şeyi ve bununla ilgili yapılacak çalışmada bu konulardaki düşüncelerinizi aktarırsanız oraya kayda girer, yararlı olur diyor, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyoruz.

Mersin milletvekilimiz Sayın Ali Kıratlı selamlama ve...

ALİ KIRATLI (Mersin) - Hemen selamlayıp kapatayım Başkanım.

Değerli Başkanım, sayın milletvekillerin, çok kıymetli hazırun; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Öncelikle, katılımlarınızdan ve katkılarınızdan dolayı her birinize ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Şimdi, bunu daha önce Komisyonunda da ifade etmiştim, geçtiğimiz hafta Sayın Cumhurbaşkanımıza da arz ettiğim bir konuydu TARSİM'le alakalı, ona değineceğim ama ondan önce, İlhami ağabey, Ömer ağabey; ya, siz ne kadar "Sorun bildirin." deseniz de yirmi üç yıldır, elhamdülillah, biz bu sorunların çoğunu çözdük; zorlamayla sorun bildirilmez. Şimdi, bu minvalde şunu ifade etmek istiyorum, bakın, konuşmanın içerisinde şunu söylemek istiyorum Başkanım: Hani baktık ya, pencereden bakınca "Tarım alanları binalaşmaya, yapılaşmaya dönmüş." dedik. Değerli arkadaşlar, siz ne kadar desteklerseniz destekleyin, değişen, dönüşen dünyanın önünde hiçbir engel duramaz. Eğer vatandaşın rantabl olarak gördüğü bir yapılaşmaysa bunu ne siz engelleyebilirsiniz ne devlet politikanız engelleyebilir ne de bizler engelleyebiliriz. Yalnız, konu esasında şununla alakalı: Evet, TARSİM kendi içerisinde yeniden revize edilip yeniden düzenlenmeli. Sebebi şudur: Bütün konuşmacılarımızın ifade ettiği bir cümle var; Adana, Mersin, Hatay bölgesinde şubat ayının sonunda meydana gelen zirai don afeti belki de yaklaşık son elli yılda görmediğimiz -ben de bir çiftçi olarak ifade ediyorum bunu- bir soğuk hava dalgasıydı ve çok uzun sürdü. Esasında -Abdullah ağabey burada- o çalışmalara biz sahada hep birlikte katıldık, Bakanlık nezdinde de bazen muhalefet milletvekillerimizle de bunu konuştuk; bir çalışma yaptık, uzun sürdü değerli milletvekillerim, sebebi şuydu: Gerçekten... Hatta, Ayhan ağabeyle uçakta bunun sohbetini yaptık. Neydi? Adana, Mersin, Hatay bölgesinde, çok geniş bir coğrafyada bir don afeti yaşandı; sadece Mersin'de yaklaşık 12 bin çiftçimiz etkilendi, Mersin için söylüyorum bunu. Bir hazırlanması... Özellikle sahaya indiğimizde çiftçilerimizin bizden en büyük talebi, işte, tarımsal kredilerinin faizsiz ertelenmesi; 2023 yılında çıkarmış olduğumuz yine tarımsal sulama desteğinin, yüzde 50 sübvansiyonun tekrar sağlanması; baremlerin artırılarak yeni krediler verilmesi; en büyük talep buydu. Bunun çalışmasını biz esasında 3 il bazlı yaptık, ortaya bir maliyet koyduk, kredilerin miktarını çıkardık, maliyet, hasar oranlarını çıkardık, bir noktaya getirdik yani bu, yaklaşık, hemen hemen bir-bir buçuk ay gibi bir zaman aldı, hak verirsiniz. Esasında bu 3 ille alakalı tam iradeyi ortaya koyacakken, maalesef, bütün ülkeyi kapsayan, 65 ili kapsayan bir zirai don afeti yaşadık. Yani, esasında bu 3 ilin bu kadar gecikmesinin -hani Ayhan ağabey diyor ya "üç aydır"- şubat ayındaki sürecin bu kadar gecikmesinin sebebi esasında nisan ayında ülke genelindeki yaşanan don afeti, bunu öncelikle bilmek lazım. Ama TARSİM'le alakalı şunu ifade ediyorum kendi adıma, ben Komisyonunda da bunu ifade ettim: Zorunlu trafik sigortasındaki -az önceki konuşmacılarımızdan, katılımcılarımızdan biri de bunu ifade etti- "zorunlu" ibaresini çıkarın, bu ülkenin yüzde 70'i trafik sigortası yaptırmaz; konut alırken DASK zorunluluğunu kaldırın, yüzde 90'ı DASK yaptırmaz; maalesef, üzülererek söylüyorum, belki kültürümüz böyle. Tabii, bu minvalde de tarım sigortasının TARSİM'de mutlak suretle üretim maliyeti kadar kısmını, beyan edilen üretim maliyeti kadar olan kısmını zorunlu tutularak geri kalan kısmının üreticinin iradesine bırakılması ama mutlak suretle ÇKS kaydı yaptıracak bütün çiftçilerimizin üretim maliyeti kadar kısmının zorunlu tutulması gerektiğini kendi adıma düşünüyorum çünkü önümüzdeki yıllarda özellikle küresel ısınmanın etkisiyle beraber "yeni normal" dediğimiz, sıcaklığı da en dip seviyesinde, soğukluğu da azami, zirve seviyelerinde yaşayacağımız farklı afetler yaşayacağız, işte, dolular, zirai donlar, sıcaklıklar, vesaire. Bu minvalde de önümüzdeki yıllarda bu sorunu yaşayıp, burada "A" Hükûmeti, "B" Hükûmeti şekliyle değil, mutlak suretle üreticinin... Bugün konuştuğumuz rakamlar -işte, Ayhan ağabey bazen bahsediyor; 200-300 milyar, sadece Malatya için- çok büyük rakamlar. Bu minvalde, bunun önümüzdeki yıllarda da yaşanacağını düşündüğümüzde, yaşanabileceğini varsaydığımızda mutlak suretle bununla alakalı bir fon kurulması gerektiği, burada biriken paraların da mutlak suretle üreticinin hasar oranını, eksperlerin yorum farkına bırakılmadan -özellikle TARSİM'deki en büyük şikâyetlerden bir tanesi eksperlerin yorum farkı- üretim maliyetlerinin en az bir ay, bir buçuk ay içerisinde

üreticiye ödenmesi gerektiği ve bunun da mevcut iktidar, ekonomi fark etmiyor, devletin sırtından alınarak bu fon tarafından karşılanması gerektiği düşünüyorum. Elbette ki buradaki prim rakamlara düşürülebilir, devlet desteği artırılabilir, bunlar konuşulabilir ama mutlak suretle zorunlu kılınması gerektiğini ben kendi adıma düşünüyorum.

Az önce değerli bir konuşmacımız kapalı devre sulamadan bahsetti. Aslında Abdullah ağabey ve Ayhan ağabey bildiğim kadarıyla... Adana'da ne kadar olduğunu bilmiyorum. Değerli İl Başkanımız, önceki milletvekilimiz de burada. Biz Mersin'de çok ciddi anlamda kapalı devre sulama sistemine geçtik; mesela, Anamur'un tamamını kapalı devre sulamayla buluşturduk. Pamukluk Barajı'nı yaptık, Türkiye'nin 4'üncü büyük Barajı; şu an kapalı devre sulama sistemi çalışmaları, imalat çalışmaları yerinde devam ediyor. Yüzdelik dilim veremem ama çok önemli bir konuya değinildi burada. Zirai don için toplandık, afetlerin araştırılması için toplandık ama esasında, ülkemizi bekleyen, çiftçilerimizi bekleyen en önemli sorunun kuraklık olduğunu ifade edeyim. Kuraklık için aslında çalışmamızı geleceğe dönük yapmamız lazım.

Ben, bu minvalde, katkı gösteren, medeni cesaretini ortaya koyup, söz alıp kendini ifade eden bütün katılımcılara teşekkür ediyorum.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Çok teşekkür ederim.

İBRAHİM UFUK KAYNAK (Ordu) - Başkanım bir iki kelime de ben edebilir miyim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Eyvallah.

İBRAHİM UFUK KAYNAK (Ordu) - Değerli katılımcılar, değerli arkadaşlarım; birkaç kelime de aslında ben söyleyeyim.

Ben de fındıkta bu son zirai don olayından en fazla zarar gören illerden biri olan Ordu'danım; bizim fındıkta 3'üncü sırada zarar gördü, hakikaten çok ağır. Biz genelde mayıs sürgününün beklerdik mayıs sürgününden itibaren yeniden bir canlanma olabilir diye, bu sene o da olmadı çoğunlukla.

Komisyonumuzun zaten aslında görevi de bu olayların hepsini tespit etmek, gerekli mercilere derhâl, en kısa sürede bildirip gerekli önlemlerin alınması. Devletler bir şeyi yaparken aynı zamanda imkânları ölçüsünde yaparlar. Bunun içerisinde de mesela, hani, peş peşe gelen doğal afetler var; bunlar yeni olmuş şeyler değil, dünya tarihi hep bunlarla doludur. Devasa imparatorlukların çöküşü veya Afrika'daki bütün açlıkların sebebi de aslında hep böyle olaylardan, örneğin, bir çekirge sürüsünün birkaç ülkeyi Afrika'da istilası sonucunda Etiyopya'dan Somali'ye varana kadar her yerde açlık kaldı. Ana sebep, devletlerin güçlü olmamasıydı; böylece, tarım çıktığı anda halk aç kalıyordu. Eğer devletler güçlüyse bunları sübvansede edebilecek, karşılayabilecek güce sahipti; onları karşılayabilir. Keza, Roma İmparatorluğu'nun çöküşü de benzer sebeplerle meydana geldi. Yani bir tane Vezüv Yanardağı'nın patlaması çok büyük bir alanının, Mısır'dan İspanya'ya kadar bir alanın güneşten mahrum kalmasına sebep oldu ve bütün ürünler de gitti.

Tarihî olarak şunu daima beklemek zorundayız: Bir şeye yeni olmuş gibi davranamayız; bu hep oldu, olacak da. Temel amaç, buradaki, esasında, benim gördüğüm, devletlerin güçlü olabilmesi, güçlü bir hazineye, gelire sahip olabilmesi; bunu karşılayabilecek, o dönem geçene kadar sizi koruyabilecek, halkını, üreticisini koruyabilecek.

Bizde mesela yalnızca bu yok, hani, bir zirai don olayı değil; biz ayrıca bir de kokarca denilen bir böceklerle mücadeleyi ediyoruz ki ürünümüzü mahvediyor; geçen sene de çok büyük zarar verdi. Yani, aslında, bir baktım, birdenbire, inanılmaz yaygın bir şeymiş. İtalyan Ziraat Bakanının kendisi de bir fındıkçıymış, adamın yüzlerce ton fındığı oluyormuş; adam üretim bile alamamış, o da kokarca böceği sebebinden. Yani, bu doğal afetler esnasında periyodik olarak dünya tarihinde gelip gidiyor ve benim ana amacının aslında gerçekten devletin çok güçlü olması. Bunlardan bir tanesi de -arkadaşlarım hep bahsettiler- TARSİM; bu, bir sigorta şirketi. Gerçi ilk açıklamasında şöyle denildi: "Kâr amacıyla kurulmaz." Aslında bir sigorta şirketi -bakın, ahlaki açıdan söyleyemiyorum, mantıkî açıdan söylüyorum- kâr amacıyla kurulmazsa çok daha fazla para kazanıp çok daha fazla para veremez. Bizim çok kazanıp çok verebilmesinin yolunu açabilmemizin... Yoksa "sigorta şirketi" dediğin bir yere eğer halkın hepsi sigorta yaptırmıyorsa aslında sorumluluğun bir kısmından kaçıyor demektir; bu, hem devlet açısından olumsuz yansır hem halk açısından olumsuz yansır sonuçlar olarak. Ben hepsini aslında toparlamak için söyledim.

Şimdi, bir su problemimiz var. Su problemi de aslında -demin vekil arkadaşım da bunu anlattı, oradaki diğer bir katılımcı arkadaşımız da anlattı- aynı şekilde, bunlardan bir tanesi, bizim önümüze çıkacak olan problemlerden bir tanesi. Yani bir anda çözülebilecek bazı problemler değil ama dediğim gibi, güçlü zamanlarda devletler eğer kendileri güçlüyse ve ben bunun temel sebebinin de esasında... Bir şey daha ekleyeyim isterseniz, bir ki kelime daha. Şimdi, biz tarım sektöründen ihracat yapıyoruz. Yaptığımız ihracatta 80 sent ile 2,5-3 dolar arası para kazanabiliyoruz 1 kilogramda. Yani, siz herhangi bir yere bir gemi dolusu ürün sattığınızda buradan kazanacağınız parayı normalde bir kamyon bilgisayardan veya cep telefonundan alabiliyorsunuz. Türkiye sadece TB3 satmakla kilogram başına 3.300 dolar kazanıyor. Eğer yarın öbür gün Millî Muharip Uçağımızı satabilsek kilogram başına 50-55 bin dolara ulaşan bir rakamı kazanabileceğiz. Bununla beraber de aslında ben tarım sektörünün de çok daha fazla, kolaylıkla sübvansede edilebileceğini; bu problemlerin çoğunun da aşılabileceğine inanıyorum. İnşallah, bu konudaki görüşlerimi genelde her platformda söylüyorum ama ben umutluyum. Arkadaşlarımın hepsine de ayrı ayrı teşekkür ediyorum, çok güzel konulara temas ettiler.

Ben bir değişik küresel bakış açısı getirmeye çabaladım, hani, olayların içerisine; yoksa, bir günde olup ortaya çıkmış bir şey değil, tarih boyunca var; biz bunlara hazırlıklı olmalıyız, bunun için devletin güçlü olması lazım, devlet güçlü olursa, aynı şekilde, o güç halka da yansıyor.

Ben hepinize teşekkür ediyorum efendim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Çok teşekkür ediyorum İbrahim ağabey.

Toplantımızın artık sonuna doğru geldik.

Sayın Abdullah Bey, herhâlde bir ekleme yapacaksınız.

ABDULLAH DOĞRU (Adana) - Kısa bir ekleme yapacağım.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, kısa bir ekleme olsun Abdullah ağabey.

ABDULLAH DOĞRU (Adana) - Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

Sayın milletvekilimiz de bahsetti ama Kozan cennet hurmasının ödeme kapsamına alınmasıyla ilgili husus bizim için çok kıymetli çünkü Adana Kozan'da biz cennet hurması üretiminde 1'inci durumdayız; hâliyle, oradaki çiftçilerimizin bu hak, hukukunu korumamız lazım.

TARSİM ödemeleriyle ilgili biz Adana'da ciddi mesafe aldık, onu özellikle söyleyeyim. İhracat yasağıyla ilgili bir sorunumuz yok. Burada bizim Turunçgil Üreticileri Birliği Başkanımız da bizim Çiftçiler Birliği Başkanımızın da olduğu gün zaten bu yasak kararı alınmıştı, aynı gün iptal edildi, herhangi bir yasak yok; turunçgilde hiçbir yasak yok, limonda hiçbir yasak yok, soğanda yok, patateste yok.

Yani, hasada gittim, soğan 12 liraya Rusya'ya ihraç ediyor arkadaşlar. Biz orada alan bazlı tahliller yapilsın istiyoruz. Başka bir çiftçimiz Facebook'ta "Bende 9 lira, alan var mı?" diyor. Karpuz da 13 liraya, 15 liraya satılıyorken başka bir çiftçimiz Karataş'ta "Karpuz 7 lira." diyor. Hâliyle, önce kendimizi bir toparlamamız lazım, kendimize bir gelmemiz lazım. Yani, sizler kendi hukukunuzu kendiniz koruyun. Kendimize saygı duymamız lazım, ürettiğimiz ürüne saygı duymamız lazım, elde ettiğimiz ürüne saygı duymamız lazım, komşumuza saygı duymamız lazım, bölge çiftçisine saygı duymamız lazım. Onun için, ben İran karpuzunun ihracatının ne zaman yasak olduğunu takip eden bir milletvekili arkadaşınızım; Karataş'taki karpuzcunun hukukunu korumak için Van'daki arkadaşlarla kavga ederek bu hukuku sağlayan bir kardeşinizim. Hâliyle, bu bölgenin hukukunu... Ham karpuz kesilmesin diye jandarmayla, valilerimizle görüşüp köprülere jandarma diken ve onu takip eden bir kardeşinizim. Niye? Tüketici aldanmasın, aynı zamanda üretici için de ham karpuzda başka başka sıkıntı gelmesin diye bu gayreti gösterdim.

Aynı zamanda, Akdeniz meyve sineği bölgemizin en önemli hastalıklarından bir tanesi, bölge çiftçilerimiz bilirler, bunlar çiftçilerimizin ortak problemi. Belediyelerimiz dâhil -bölgemizde muhalefet belediyeleri olmasına rağmen- hem Mersin hem Adana Belediye Başkanlarımız -sağ olsunlar- bizim Odamız, Malatya; sahada hep birlikte, gerçekten, ciddi mücadele veriyoruz ki inşallah... Gündemimiz bu değil ama bazı şeyler gündeme geldiği için söylüyorum: Korktuğumuz sıkıntılı bir hastalık var, sizler biliyorsunuz hani burada telaffuz etmeyeceğim; onunla ilgili mücadelede de kimin ne yaptığını herkes biliyor yani kimin ne gayret ettiğini biliyor. Velhasılkelam, Adana tarımı için çiftçilerimiz bilinçli, siyasetçiler bu konuda duyarlı, tarım sektörünün bütün paydaşları bu konuda duyarlı; onun için, biz birbirimizle dayanışma içerisinde bu sorunların hepsini çözme kudretine, gücüne sahibiz.

Ben teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Son sözü Nilgün Ök'e veriyorum.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Öncelikle, herkese, katılımcılara teşekkür ediyorum.

Bence, Meclis Araştırma Komisyonu adına çok da faydalı, çok da önümüzü açacak bilgiler edindiğimizi düşünüyorum ama hocam, siz "Japonya Üniversitesiyle birlikte yirmi yıl önce bir araştırma yaptık." dediniz, aslında onlara da ulaşabilirsek bizim için çok önemli olur diye düşünüyorum; yirmi yılda nereden nereye gelmişiz, böyle bir kıyaslama anlamında da ne öngörülmüş, neyle karşılaşmışız? Bunun artık geleceğe dair önemli olduğunu düşünüyorum, bu anlamda söz almak istedim Başkanım, bizim için önemli bir yol haritası olacağını düşünüyorum. Gerçekten, şunu da söylemek istiyorum: Tarımda yirmi yıldır yapılanlarla aslında ciddi yol, aşamalar kaydettiğimizi düşünüyorum. Hem sulamadan kaynaklı, toplulaştırmada, birçok alanda. Tabii, yeterli mi? Değil. Zaman değişiyor, süreçler değişiyor; tabii, her şeyin bir maliyeti olduğu da söz konusu ama devletimizle, milletimizle hep birlikte el ele vererek bu stratejik sektörü, tarım... Hepimiz biliyoruz, yani, su geleceğin sorunu, ürünler sorun, biraz önce söyledik. Mısır topraklarımızı ne yapıyor, değil mi? Silaj, hayvancılıkta mısırı ben düşünüyorum, bazen acaba mısırla ilgili başka bir planlamaya mı gitmek lazım diyorum yani çok fazla su kullanıyor. Bunlar artık gelecekte düşünmemiz gereken şeyler, hep birlikte; bu Komisyon da aslında bunun için bir öncü, Mecliste tüm partilerin ortak kararıyla birlikte kuruldu. Biz hep beraber, burada, çözüm noktasında, sizlerden gelen bu talepleri sahada dinleyerek bunun ortak yolunu bulmak için bugün buradayız.

Ben herkese çok teşekkür ediyorum, çok da faydalandığımı düşünüyorum.

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ ZİRAAT FAKÜLTESİ DEKANI PROF. DR. NAZAN KOLUMAN - Ben hemen söyleyebilirim aslında, bir cümle kuracağım: İklim değişikliğiyle ilgili Tarım Şûrası'nda çok genel bir rapor hazırlandı, orada bu gerekçeler vardı "Neden oldu? Nasıl önleyebiliriz?" diye, çözüm önerileriyle birlikte; eğer onu isteyebilirsiniz, Tarım Bakanlığı'nda var, çok faydalı olacaktır. Hocam da raporları paylaşmaya hazır olduğunu söyledi. Bir konu daha var: Hayvansal üretimi unutmayalım lütfen, o da çok etkilenecek.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Biz Zirai Don Komisyonuyuz, burası biraz genel anlamda tarım çalıştayına döndü.

AYHAN BARUT (Adana) - Adana tarımın başkenti, o kadar olur.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Elbette, zaten ben de bunu ifade ettim.

Evet, toplantıyı tamamlıyorum.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Sayın Başkanım, ilave olarak...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Son bir söz, lütfen, rica ediyorum ağabey, bakın...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Şimdi, Adana bölgesinde, Çukurova bölgesinde biz eksik yapmışız, yanlış yapmışız Sevgili Başkanım, tutanaklara girsin ki belki düzeltme yaparız; kaçırmışız o çıkan kanunda. Belli bölgelerde belli ürünlerin ekimi, dikimi var. Buradaki planlamada yüzde 6'nın üstündeki yerlere meyve bahçesi kurulması... Hep beraber konuşalım çünkü bu bölge turunçgilde belli ürünleri yetiştirdiği bölge, o konuda hassasiyet açısından inşallah düzeltmeye yardımcı oluruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum.

Mevlüt Bey, son olarak size söz veriyorum, buyurun.

MEVLÜT KARAKAYA (Ankara) - Sayın Başkanım, Değerli Komisyon üyelerimiz, çok kıymetli sivil toplum örgütlerimizin temsilcileri, çok değerli katılımcılar; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Tekrara düşmemek için, sabrınızı zorlamamak için bir selam vermek istedim. Özellikle de yoğun katılımınızdan dolayı, toplantıya gösterdiğiniz ilgiden dolayı teşekkür etmek istedim.

Hepinize saygılar sunuyorum, toplantımızın hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, çok teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, mikrofonsuz ben de söyleyeyim İlhami kardeşimizin şeyini düzeltmek için: O kanunu kaçırmadık. O kanunda büyük bir oranda müdahale ettik Komisyonunda ama her zaman olduğu gibi iktidar partisinin çoğunluğuyla o kanun geçmiş oldu. Şu iki yıl kiraya verilmesi, ekmediğinde işte, başkasına kiraya vermesi, yüzde 6,5 eğimli limon bahçesi yaparken yani narenciye...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Çiftçi tarafından, STK'lerden talep... Çok müdahale ettik.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Şimdi, bu tartışmalar devam eder, gider.

Çok kıymetli Adana, Hatay ve Osmaniye'den katılmış gerek üreticilerimiz gerek sivil toplum örgütlerimiz, çok Değerli Komisyon üyelerimiz; Adana'da bölgesel olarak yaptığımız ve özelde zirai donun ortaya çıktığı şubat, mart ve nisan aylarında, genelde de -az önce ara sözümde de ifade ettim- bir tür mini, tarımın temel yapısal problemlerine de değinilen, çok güzel ve oldukça verimli, seviyeli bir fikir toplantısı oldu, onu ifade edeyim. Gerçekten, üniversitemiz de burada, sivil toplum örgütlerinin yetkin temsilcileri burada. Yani, bu toplantıda alınan görüşlerin bizim gerek bundan sonraki Zirai Don Komisyonunda gerekse Tarım Komisyonunda yapacağımız çalışmalara da ışık tutacağını düşünüyorum.

Bütün katılımcılara gönülden teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

Kapanma Saati: 13.00

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 15.26

BAŞKAN: Adem KORKMAZ (Burdur)

BAŞKAN VEKİLİ: Bülent TÜFENKÇİ (Malatya)

SÖZCÜ: Nilgün ÖK (Denizli)

KÂTİP: Mehmet Celal FENDOĞLU (Malatya)

----- 0 -----

(Mersin Valiliği İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Sunumu ve İstişare Toplantısı)

MERSİN VALİSİ ATILLA TOROS - Sayın Başkanım, Komisyonumuzun çok değerli üyeleri, kıymetli milletvekillerimiz, sektörümüzün kıymetli temsilcileri; bizler açısından son derece önemli bir konuyla alakalı Komisyonumuzun ziyaretinden duyduğumuz memnuniyeti ifade ediyorum. Kendilerine Mersin'imize hoş geldiniz demek istiyorum.

Zirai don konusuyla alakalı, özellikle zirai don ve arkasından yaşanan tarım sektöründeki birtakım maalesef doğal afet boyutundaki konuların ilk başlangıcı aslında Mersin vilayetinden başladı, Çukurova Bölgesi'nden başladı. Biz en fazla zararı gören, en fazla sıkıntı yaşayan illerin başında yer aldığımız bir zirai don vakasını şubat ayında yaşadık. Tabiri caizse o saatten sonra da başımıza gelmeyen kalmadı doğal afetler anlamında. Zirai donu birkaç defa yaşadık, hortum yaşadık, dolu afetini yaşadık. Selle alakalı, zirai faaliyetlerimizi etkileyen selle alakalı faaliyetler oldu, doğal afetler oldu ama en problemlili yaşadığımız vaka donla alakalı.

Saha tespitlerini yapmak anlamında da ilk günden itibaren bir kriz masası kurmuştuk. Kriz masasıyla tespitleri yerinde ve sahada yapmayla alakalı birtakım çalışmalarımız olmuştu. Gittiğimizde karşılaştığımız manzara hakikaten bizler için de gözlerimize inanamayacağımız kadar sıkıntılı manzaralardı. Eksi 10'u gördük, deniz seviyesinde eksi 10'u gördük. Biz Mersin olarak meyvede şu an Türkiye 1'incisiyiz, örtü altı sebze yetiştiriciliğinde Antalya'dan sonra 2'nciyiz. Birçok meyve ve sebze dallarında Mersin olarak 1'inciliklerimiz, 2'nciliklerimiz var üretim anlamında; bu anlamda zirai don bizi çok etkiledi.

Biz, sizin gelişinizi o anlamda çok kıymetli, çok değerli buluyoruz. Meclisimizin böyle bir Komisyon oluşturmuş olması; Sayın Başkanımızın, kıymetli vekillerimizin, Komisyon üyelerimizin burada olması, bizleri dinlemesi bizler açısından son derece önemli.

Sahaya gittiğimizde, yer tespitleri yaptığımızda seralarda bitkilerin yandığını, sahada ağaçların yandığını... "Yanma" tabirini tam olarak kullanabiliriz çünkü yandıklarını gözlerimizle gördük, ağacın yandığını gördük; ağacın bırakın gözlerini, ağacın kendisiyle alakalı artık sökülecek hâle geldiğine ilişkin birtakım tespitlerimiz oldu. Biz o saatten sonra, gerek ilk yaşadığımız vakadan sonra gerek bütün vakalarda tespitlerimizi yapıp Bakanlığımıza arz ettik.

Sektörümüzün size doğrudan kendisini ifade edebiliyor olmasının da son derece kıymetli olduğunu ifade ediyorum. Mersin milletvekillerimiz bu anlamda son derece önemli çalışmalar yaptılar, sesimizi duyurmaya gayret ettiler ama inşallah bugün yapılacak olan çalışmanın ilimize, bölgemize ve ülkemize hayırlar getirmesini, hayırlara vesile olmasını diliyorum ve sözü Sayın Başkanımıza bırakıyorum.

Mersin'imize tekrar hoş geldiniz diyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Sayın Valim, çok kıymetli Mersin ilimizin değerli yöneticileri, sivil toplum örgütlerinin başkanları, üreticiler, Komisyonumuzun değerli üyeleri ve bölge milletvekillerimiz; ben de sizlerle bu önemli buluşmada bir arada olmaktan mutluluk duyduğumu ifade ederek sözlerime başlıyorum.

Dün başlamış olduğumuz saha çalışmalarında Malatya ilimizden Adıyaman, Maraş ve sabah da Adana'da üreticilerimizle buluştuk, yöneticilerimizle buluştuk, sivil toplum örgütlerimizle buluştuk. Bu haftanın bugünkü toplantısını da inşallah Mersin'de gerçekleştireceğiz. Sizlerin öneri, görüş ve fikirleriyle de oluşturacağımız raporun inşallah ülkemiz tarımı ve tarımsal yetiştiriciler için hayırlı olmasını diliyorum.

Usul olarak Tarım İl Müdürlüğümüzün bir sunumunu aldıktan sonra sivil toplum örgütlerimiz başta olmak üzere söz almak isteyen herkese söz verip, biz de değerlendirmelerimizi yaparak toplantımızı kapatacağız inşallah.

Sayın Tarım İl Müdürlüğünü sunumu için arz ediyorum.

GÜLCAN KIŞ (Mersin) - Sayın Başkanım, toplantı formatıyla ilgili birkaç cümle edebilir miyim?

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Sayın Vekilim, şu anda 3 yerde yaptığımız format bu şekilde.

GÜLCAN KIŞ (Mersin) - Ama ben Mersin hazırlarının önünde bir formatı dile getirmek istiyorum, bir eleştirimi dile getirmek istiyorum müsaade ederseniz.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ne gibi bir şey?

Hayır, şu an bizim formata ilişkin konu nedir yani anlamadım.

GÜLCAN KIŞ (Mersin) - Ben anlatayım, Mersin hazırlarını da buna vâkıf olsun istiyorum.

Müsaadeniz olursa söze başlayayım.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Buyurun.

GÜLCAN KIŞ (Mersin) - Sayın Valim, Değerli Komisyon Başkanım ve değerli Komisyon üyelerimiz; hepiniz Mersin'imize hoş geldiniz.

Mersin'imizin çok değerli kurum yöneticileri, temsilcileri; bugün, bu toplantıya iştirak etmenizden memnuniyetimi dile getirmek istiyorum bir Mersin Milletvekili olarak.

Malatya'dan başlayan toplantı akışımızla Adıyaman, Maraş, sabah Adana olmak üzere bugün de Mersin'deyiz. O toplantıların formatına baktığımda o ilin doğal olarak valisi ev sahipliğinde toplanılır ve o ilin veya büyükşehirin belediye başkanı da o toplantıda mutlak surette bulunur. Bunu Malatya'da da gördük, Adana'da da gördük ama bugün her ne hikmetse Mersin Büyükşehir Belediye Başkanı Vahap Seçer'in -kendisi bir ziraat mühendisi, Parlamentoda 2 dönem milletvekilliği yapan bir Büyükşehir Belediye Başkanımızın, aynı zamanda, milletvekilliği döneminde Tarım Komisyonunda görev yapan bir Belediye

Başkanımızın- bugün bu toplantıya icabet etmemesiyle ilgili veya davet edilme usulüyle ilgili ben Tarım İl Müdürlüğünün hazıruna bir açıklama yapmasını istiyorum. Mersin'de tarım politikalarıyla tarıma, çiftçiye, üreticiye verdiği desteği bugün bu salonda bulunan herkesin şahit olduğu bir Belediye Başkanımızın bugün bu toplantıya davet edilmemesinin -Sayın Valim, Sayın Komisyon Başkanım- Tarım İl Müdürümüz tarafından bu hazıruna açıklanmasını rica ediyorum; bunu şiddetle de kınıyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, teşekkür ediyorum.

Sanırım biz hemen hemen bütün mülki amirlerimize iletilmesi noktasında... O şekilde program devam etti. Sanırım burada bir atlama olmuş ya da bugün sabah kendisini Sayın Ali Kıratlı Vekilim de şahsen arayarak davet iletti.

GÜLCAN KIŞ (Mersin) - Sayın Başkanım, bunu bir atlamayla geçiştirmenizi cidden üzüldüm...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ne yapayım Sayın Vekilim?

GÜLCAN KIŞ (Mersin) - Bunun atlanılan bir konu olmadığını, bunun tamamen bir tavır olduğunu ben burada belirtmek istiyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Neden olsun ki? Hiçbir yerde... Adana'da da yapmamışız, başka bir yerde de; niye tavır olsun ki?

GÜLCAN KIŞ (Mersin) - Bir hazırun listesi vardır burada, onlar davet edilir. Herkes davet edilip de Mersin Büyükşehir Belediye Başkanının buraya çağırılmamasını elbette ki burada sorgulamak da bana düşer.

AYHAN BARUT (Adana) - Bu işin sekretaryasını yapan Tarım İl Müdürlüğüdür, onun atlamasıdır. Diğer yerlerin siyasi partilerin temsilcileri dahi çağırılıyor. Dolayısıyla, atlanmaması hepimize yakışan bir şeydi, yanlış yapılmıştır.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Eyvallah, ben de bunu ifade ettim zaten. Bir atlama olmuş ve... Hatta Ali Vekilimle de konuştuk "Siz ev sahibisiniz, bir arasanız iyi olur." dedim, o da aradı kendisi, teşekkür etti ama herhâlde "Yetişemem." diye de bilgisi geldi. Hani bu, ne bir kasıttır ne böyle bir şey... Niye rahatsız olalım ki? Neden böyle bir şeyimiz olsun?

GÜLCAN KIŞ (Mersin) - Bunda kasıt vardır Sayın Başkanım.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Asla bir kasıt olmaz.

GÜLCAN KIŞ (Mersin) - Bunu kasıt olarak değerlendiriyorum. Bir büyükşehir belediye başkanı bir toplantıya bir saat yada on beş dakika kala davet edilmez.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Eyvallah.

GÜLCAN KIŞ (Mersin) - Ki Vahap Seçer Başkanım bu toplantıları çok önemser ve mümkün olduğunca da hazırlığını yapar, gelir ve çok da büyük katkı sunardı bu hazıruna.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Eyvallah. Sabah da Adana'da Zeydan Başkanım geldi, hatta geç geldi, kendisi geç gelmesine rağmen -yani program başladıktan bir saat sonra geldi- Başkanımız geldi dedik, söz verdik, sonra tekrar söz aldı. Hiçbir kastımız ve en ufak bir şeyimiz olamaz.

GÜLCAN KIŞ (Mersin) - Ben Tarım İl Müdürlüğünün burada açıklama yapmasını rica ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Eyvallah.

Ben Komisyon Başkanı olarak gerekli açıklamayı yaptım, siz daha sonra yine talep edersiniz.

GÜLCAN KIŞ (Mersin) - Tatmin olmadık efendim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Tamam Sayın Vekilim, konu kapandı.

Sayın Müdürüm, buyurun.

(Video gösterimi yapıldı)

MERSİN TARIM VE ORMAN İL MÜDÜRÜ ERDEM KARADAĞ - Sayın Valim, Sayın Komisyon Başkanım, çok kıymetli milletvekillerimiz, STK'lerimizin, kurumlarımızın değerli temsilcileri, başkanları; hepiniz ilimize hoş geldiniz, toplantımıza şeref verdiniz diyorum.

İlimiz, Akdeniz ülkeleri içerisinde en erkenci ürünü yetiştirme, üretme bakımından önde gelen illerden bir tanesi. Şöyle, genel bir anlamda baktığımız zaman, 321 kilometrelik bir kıyı şeridinde sahip olan ilimiz yine ÇKS'ye kayıtlı 130 ürünün üzerinde farklı ürün üretebilen kapasiteye sahip. Bunlardan 24 tanesinin ilk 3 içerisinde olduğunu yani ülkemizdeki üretim bakımından ilk 3 içerisinde olduğunu, yine 52 tanesinin de ilk 10 içerisinde olduğunu görüyoruz.

İlimizde toplam 1 milyon 600 bin dekarlık bir meyve alanımız var. Yine sebze alanımız 260 bin dekar, tarla alanımız ise 1.438 dekar olmak üzere. Ayrıca, son zamanlarda süs bitkisi alanında da ciddi bir gelişim gösterdiğimizi görüyoruz ve toplamda 1.500 dekarlık bir alanda, hatta yeni kayıtlara göre 1.650 dekarlık bir alanda süs bitkisi üretimimizi gerçekleştiriyoruz.

Üretim miktarımıza baktığımızda da yine 2024 yılı verilerinden söz edecek olursak toplamda 203 bin dekar örtü altı olmak üzere 1 milyon 860 dekar alanda sebze ve meyve üretimini gerçekleştiriyoruz. Bu alanda 3 milyon 600 bin ton meyve ve 1 milyon 900 bin ton ise sebze üretimimizi 2024 yılında gerçekleştirmiş olduk yani toplamda 5,5 milyon ton bir sebze meyve üretimimizin olduğunu görüyoruz.

Yine tabloya baktığımız zaman, meyve üretimimizin özellikle alan olarak Türkiye'de 6'ncı sırada olmamıza rağmen -yani 1 milyon 600 bin dekarlık alan bakımından ama- üretime baktığımız zaman meyve üretiminde Türkiye'de 1'inci sırada olduğunu görüyoruz. Örtü altı meyve üretiminde de 85 bin dekarlık bir alanımızla yine yüzde 53'ünü -Türkiye'de örtü altında üretilen meyvenin yüzde 53'ünü- üreterek 1'inci sırada olduğumuzu görüyoruz. Sebze üretiminde de 9'uncu sırada olmamıza rağmen -alan bakımında- açık alanda 2024 yılı verilerinde 4'üncü sırada -daha önceki yıllarda bu 3 ve 2'nci sıralardı- ama örtü altında yine sebze üretiminde 2'nci sırada olduğumuzu görüyoruz.

İlimizde 1'inci sırada olan ürünlerimize bakacak olursak yenidoğuş, şeftali, limon, nektarin, erik, kabak, çilek ve hayvancılıkta da keçi olarak görüyoruz; Türkiye'de 1'inci sırada bu ürünlerimiz. İkinci sırada yine 12 ürünümüz var, bunlar da çok değerli ürünler: Avokado, keçiyoynuzu, kayısı, patlıcan, nar, muz, pırasa -aslında muz daha önceki yıllarda hep 1'inci sıradaydı ama bu sene su kısıtlı, bazı nedenlerden dolayı çok az bir farkla 2'nci sıraya düşmüş görünüyoruz ama inşallah, önümüzdeki sene yine 1'inci sıraya yükseleceğimize ben eminim- gibi ürünlerimizde 2'nci sırada olduğumuzu görüyoruz. 3'üncü sırada da yine değerli ürünlerimizin olduğunu görüyoruz. Buraları kısa geçiyorum.

Evet, ihracatımıza bakacak olursak ihracatımız... Özellikle yaş sebze meyve ihracatında Türkiye'de 1'inci sıradayız ve Türkiye'de ihraç edilen yaş sebze meyvenin yüzde 23'ünü Mersin Limanı'ndan biz Mersin olarak ihraç yapıyoruz yani 2024 yılı verilerine göre 1 milyon 200 bin ton civarında -hatta daha üzerinde biraz- yaş sebze meyve ihracatını gerçekleştirdik ve diğer gıdaları da koyduğumuz zaman toplamda bizim Mersin üzerinden yaptığımız yani gıda ve yaş sebze meyve toplamının 3,5 milyon tonun üzerine çıktığını görüyoruz. Bu yaş sebze meyvenin büyük bir kısmını biz Rusya Federasyonu'na gönderiyoruz, hemen hemen yüzde 40 civarındaki kısmını Rusya Federasyonu'na ihraç ediyoruz.

Yine, hububatla ilgili, bakliyatla ilgili biraz bilgi vermek istiyorum. Tabii, Mersin ilimizde bakliyat üretiminin olmadığını biliyoruz veya çok az olduğunu biliyoruz. Bakliyat üretimi olmamasına rağmen bakliyatın üssü olarak Mersin'i rahatlıkla söyleyebiliriz çünkü yaklaşık 109 adet bakliyat firmasının -resmî kayıtlarımıza göre 109 adet bakliyat firmasının- olduğunu ve toplam bunların kurulu kapasitelerinin de 4,5 milyon tona yakın olduğunu biliyoruz. Ülkemizde ihraç edilen bakliyatın yüzde 96'sını Mersin üzerinden yapıyoruz, yine, ithal edilen bakliyata yüzde 99'unu da yine Mersin üzerinden yapıyoruz. Bu nedenle, bakliyatçılarla yaptığımız toplantılarda bakliyatçılarımız bize hep şunu söylediler: "Dünyada ülke olarak değil de il olarak bakliyatın üssü nere?" diye söylenirse bu kesin Mersin'dir." diye bütün bakliyatçılarımız bu şekilde bize söylemlerde bulunmuşlardır.

2024 yılı desteklemelerine baktığımız zaman, ilimizde bitkisel üretim, hayvancılık, kırsal kalkınma, dezavantajlı alanlarının desteklenmesi, mera ıslahı ve TAKE projelerine toplamda 627 milyon TL'lik bir destekleme yapıldığını görüyoruz. Tarımsal üretim değerine baktığımızda yani 2024 yılında ilimizde ne kadar tarımsal ürün üretilmiş, bunun karşılığı nedir diye baktığımızda da yine yaklaşık 130 milyarlık bir tarımsal üretim değeri olduğunu görüyoruz.

İlimizde yaşanan zirai afetlerle ilgili kısa bilgi vermek istiyorum.

Evet, biz ilk olarak ilimizde 22-25 Şubat tarihlerinde büyük bir don afetini yaşadık, zirai don afetini yaşadık. 20 Şubatta yani afetin gelmesinden üç gün önce, biz, SMS sistemimize kayıtlı olan ve 50.873 çiftçimizin her birine bu zirai donun geleceğini ve hava raporlarından, meteorolojiden aldığımız bilgileri kendilerine aktardık ve -bu SMS kayıtlarımızda da bellidir zaten- 14.30'da bütün çiftçilerimize, kayıtlı çiftçilerimize gönderdik. 21'inde ve 22'sinde yine aynı şekilde uyarılarımızı yaptık yani 20, 21, 22 Şubat tarihlerinde toplamda biz yaklaşık 152 bin SMS atarak çiftçilerimizin zirai dona karşı hazırlıklı olması yönünde uyarılarımızı yaptık. Ayrıca, il ve ilçe müdürlüklerimizin sosyal medyalarını da kullanarak orada da yine resmî anlamda uyarılarımızı yapmış olduk.

22-25 Şubat tarihinde çok ciddi bir afet yaşadık; biz gece 03.00'te, üç gece üst üste 00.00 ile 09.00 arasında eksi 9, eksi 10'ları gören, ciddi anlamda zarar ziyana sebep olan bir don afeti yaşadık. Tabii, burada eksi 9-10'ları gördüğü zaman özellikle ova kesiminde yani 600 rakıma kadar olan Tarsus ve Akdeniz bölgelerimizin ova kesimlerinde en büyük zararı buralarda yaşadık çünkü o dönemde özellikle kış aylarının çok sıcak geçmesinden dolayı bazı meyvelerimizin turunçgil ve sert çekirdekli meyvelerimizin çiçek açma dönemi başladığı, biraz da erken başladığı için 22-25 Şubatta o eksi 9-10'ları gören eksi sıcaklıktaki büyük zararı biz ovada esas yaşadık.

Şu anda gördüğünüz bu görüntüler zarar ziyan, daha doğrusu, don afetinin olduğu zamandan bir ay sonra çekilmiş. Görüyorsunuz, burada sıra aralarında yeşil çimlen var ama maalesef limon ağaçlarımız sapsarı olmuş, âdeta bir olgunlaşmış buğday tarlasını andırıyor.

Tabii, şu anda -eğer ki programdan sonra biz bahçeye gidersek orada mutlaka göreceğiz- bu görüntüyü görmek istesek göremeyiz çünkü aralardan yeşil filizlerin, yeşil sürgünlerin çıkmaya başladığını görüyoruz.

Yine, hemen, afetlerin yaşanmasının ertesi gününde Sayın Valimizin Başkanlığında, Valimizin talimatıyla bir toplantı gerçekleştirdik. Bu toplantıda bir alt komisyon, bir de kriz yönetim masası gibi 2 farklı unsurun kurulması yönünde karar alındı. Arkasından alt komisyonumuz Vali Yardımcısı Başkanlığında defalarca toplandı ve sahadaki yapılan iş ve işlemlerle ilgili neler yapıldığı yönünde değerlendirmeler yapıldı. Sonra bunu kriz yönetim masasında, Sayın Valimizin Başkanlığında yaptığımız toplantılarda tekrar o kriz yönetiminde olan, komisyonda olan STK'lerimizle, kamu kurumlarımızla beraber ele aldık ve orada değerlendirmelerinizi sürekli olarak yaptık. Tabii, burada bu işleri yaparken 210 personelimiz, 47 ekibimiz üç ay boyunca -çünkü bizde çok afet oldu- sürekli sahada çalışmalarımızı devam ettirdi.

Yine, ilimizde son üç ay içerisinde meydana gelen afetlerden kısaca böyle bahsedecek olursak, 6 Şubatta aslında başladı, 22 Şubat da değil daha öncesinde de başladı. Burada Anamur'da, Bozyazı'da bir fırtına afeti yaşadık, arkasından, 22-25, o, en büyük zararın olduğu afet, Yine 19-23 çünkü daha bir ay geçmeden, yine büyük bir don afeti yaşadık 19-23 Martta. 2 Nisanda yine dolu ve hortum afeti yaşadık, arkasından 5 Nisanda dolu afeti, yine 10 Nisanda Tarsus'ta dolu afeti, 12-13 Nisanda Türkiye'nin genelinde olduğu gibi ilimizde de yine zirai don afetini yaşamış olduk. 26 Nisanda dolu afeti, 4 Mayıs'ta dolu, 13 ve 14 Mayıs'ta yine dolu afeti yaşamış olduk. Toplamda üç ay içerisinde 11 afet gördük, bunlardan en büyüğü tabii ki zirai don afetleriydi.

Şimdi, bu zirai don afetlerimizle ilgili kısaca bir bilgi vermek istiyorum.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Başkanım, sonuç kısmına geçsek, üreticiyi dinlesek; bunlar sunumda var zaten.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, Müdürüm, biraz hızlanırsak seviniriz.

MERSİN TARIM VE ORMAN İL MÜDÜRÜ ERDEM KARADAĞ - Tamam.

Şöyle diyeyim o zaman: 22-25 Şubat tarihinde yaşadığımız donla etkilenen en fazla beş ürünümüz limon, nektarin, portakal, mandalina, şeftali. Burada 11.994 yani 12 bine yakın üreticimiz 253 bin dekarlık bir alanda zarar olduğunu sahada tespitini yaptık biz. Yine, 19-23 Martta 1.338 üreticimizin zarar gördüğü 18.776 dekarlık alanın tespitini yaptık.

12-13'de Türkiye genelinde olan zirai don afetinde de yine 6 bin üreticimize ait 70 bin dekarlık alanda muhtelif oranlarda zarar ziyan tespitini yapmış olduk.

Afetlerden toplam anlamda yani o, 11 afetten toplam anlamda etkilenen çiftçi ve alanımızda, yine 20 bine yakın çiftçimizin etkilendiğini, 347-348 bin civarında dekar alanda da bir zarar ziyan olduğunu tespit ettik.

Üreticilerimizin saha tespitlerini yaparken özellikle üreticilerimizden gelen bazı talepleri de tabii ki beraberinde aldık, burada komisyonlarda da bunları değerlendirdik. Üreticilerimiz donun hemen akabinde don pervanelerinin ön plana çıkarılarak desteklenmesi yönünde taleplerinin olduğunu söylediler. Biz bunu Bakanlığa tabii ki ilettik, Bakanlığımız da bu yıl değil de

önümüzdeki yıl Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklemesi Programı içerisine bunların daha da fazla verilebilmesi için bir düzenleme yapacaklarını bize tabii sözlü olarak söylediler.

Yine, tarımsal üretim alanlarındaki elektrik trafolarının güçlendirilmesi çok ciddi anlamda talep görmüştü çünkü o don afetinin yaşandığı zamanlarda özellikle üreticimiz dondan korunmak için -sera alanlarındaki üreticilerimiz dondan korunmak için- hepsi birden elektriğe yüklendi ve bazı trafolarda patlamalar ve sıkıntılar yaşandı ama ondan sonraki zaman içerisinde burada Toroslar Enerji Dağıtımına yaptığımız görüşmeler neticesinde sürekli mobil ekipler bulundurarak o tür aksaklıkların önüne geçilmiş oldu.

TARSİM'le ilgili revizyonların yapılmasını talep ettiler. Yine, TARSİM kapsamının genişletilmesi talep edildi. Biz bunların tamamını Bakanlığımıza ilettik, Bakanlığımız da birçok alanda genişleme yapılacağını, hatta ağacın don kapsamına alınacağını, yine bazı hususların da genişletilerek TARSİM kapsamına alınacağını bizlere iletiler. Kredi sağlanması, borç ertelenmesi, suyun indirimli verilmesi gibi çiftçilerimizden gelen talepler.

Masrafların belirlenmesi yönünde Bakanlığımızın, Cumhurbaşkanlığımızın açıkladığı, işte, yapılan masrafların 1 Eylül 2024 tarihi ile 13 Nisan 2025 tarihi arasında ÇKS'ye kayıtlı olan ve bir dekar masrafın hazırlanması yönünde bir talimatları olmuştu. Biz de bu talimatları doğrultusunda bütün ilçelerimizde önce kendi İl Müdürlüğümüz içerisinde bir ekip kurduk. Bu ekip marifetiyle her ürünün ortalama o yedi aylık süre içerisinde yapılan masrafını kendi açımızdan teknik arkadaşlarımızla çıkardık. Tabii, ilçeler bazında bu masrafların değişiklik gösterdiğini biliyoruz çünkü bazı ilçelerde su fiyatı belki biraz daha yüksek, bazılarında daha düşük olabiliyor; bazı yerlerde işçi maliyetleri daha yüksek, bazılarında daha düşük olduğu için her ilçeyi kendi içerisinde ürün bazında değerlendirdik. Şunlarda gördüğünüz gibi... Mesela portakal, işte mandalina, şeftali gibi yani bize ait olan 13 ürünümüz, o, Bakanlığının açıklamış olduğu 16 ürün içerisinde 13 ürün bizim o kapsam içerisine giriyor. Bu 13 ürünü tamamını biz ilçe bazında değerlendirmesini yaptık, sonuca bağlamak üzereyiz.

Şimdi, süreyi de çok şey kullanmamak adına ben hemen şu şeyleri yaptıktan sonra sunumumu bitirmek istiyorum. Sorularınız varsa alabilirim.

Arz ederim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum Sayın Müdürüm.

Şimdi, söz almak isteyen katılımcılarımızdan özellikle burada ise Ticaret Odası Başkanımız ya da Borsa Başkanımız hangisi varsa önce onlardan bir değerlendirmesini alalım konunun.

Buyurun.

MERSİN TİCARET VE SANAYİ ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKAN YARDIMCISI CEM BUCUGE - Sayın Valim, kıymetli milletvekillerim, kamu kurum ve kuruluşlarının kıymetli yöneticileri; aynı zamanda yaşanan afet komisyonunun içinde Vali Bey'le beraber çalışan ekibin içindeyim.

İlimiz olarak Valimizin nezdinde son derece hızlı bir şekilde çalışmalar yapıldı, raporlamalarımız bitti, Tarım İl Müdürlüğümüz son derece kıymetli çalışmalar yaptı, Büyükşehir Belediyesi Tarım Dairesi son derece kıymetli çalışmalar yaptı; biz, il olarak görevimizi yerine getirdik.

Gecikmiş birtakım şeyleri konuşuyoruz çünkü -Ziraat Bankasından temsilci var, Hanımefendiyi tanıdığım için- Ziraat Bankasından hâlâ çiftçilerin borçları ertelenmiyor. Sezon bitti; sezonun başlangıcı martta başlar, bizim burada ağustos sonunda biter. Ziraat Bankasından borç ertelenmeleri durdurulmadı, Tarım Kredi Kooperatiflerinden borç ertelenmeleri yapılıyor ama Ziraat Bankalarından yapılmıyor, takır takır takır insanların hesabından çekiliyor veya gecikmeye giriyor. Ben şahsen bir çiftçi olarak 3 tane taksiti gelen kredimi ödedim.

Takvim olarak baktığımız zaman çok dikkatinizi çekmek istiyorum. Burada ben biliyorum Adana bölgesinden milletvekilimiz de var, çiftçilikle uğraşıyor. Ziraat Bankasının ödemeleri yılda bir yapılır; otomatik olarak geçen sene sezon öncesi hazırlıklarını yapan, borçlanan çiftçi tam bu dönemde ödemelerini yapıyor. Otomatik olarak bizim Meclisle beraber karar alındığında veya bir Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle bir erteleme çıktığında zaten çoğunda iş işten geçti, birincisi bu.

İkincisi, önümüzdeki senenin sonuna kadar yapılacak olan harcamaların çalışması. Buradaki çalışma şu şekilde gidiyor: Her zirai ürün başına dönümle çarpılıyor yani kirazın ayrı, narenciyenin ayrı, şeftalinin ayrı. Bununla da ilgili çiftçiye bir işletme kredisi belirleniyor, işletme kredisi, ısrarla söylüyorum çünkü işletme kredisinin yüzde 50'si sübvansiyonlu. Otomatik olarak çiftçi işletme kredisini bu dönem ödeyecekti, onu ödemek zorunda kaldı, ödedi. Ödeyemeyenler önümüzdeki dönemle ilgili eğer ki kurtulan bahçelerde çalışmalarını yapıp hasat yapmak için seneye kurtarmaya çalışacaksa, örnek, 100 dönüme 1 milyon lira destek veriyorsa limiti dolu, ödeyemediği için limit artışına gidilmesi gerekiyor. Ziraat Bankasıyla limit artışı da yapılmadı dondan sonra. Otomatik olarak hızlı bir şekilde Ziraat Bankasıyla ilgili çalışmaların ivedilikle yapılmasını talep ediyoruz.

Diğer bir konudan bahsedeceğim: Kamudaki belki de sıkılaştırmayla alakalı, belki bankanın öz kaynaklarıyla alakalı; geçtiğimiz bir ay içerisinde Ziraat Bankasının 250 bin TL'lik günlük borçlanma limitleri bile on-on beş günlüğüne kapatıldı yani bundan belki haberiniz yok ama kapatıldı, durduruldu, belki bankayla, Genel Müdürlükle alakalı. Bunun milletvekillerimizden sorgulanmasını, Ziraat Bankasının bu dönemlerde en azından ticari olarak bunların durdurulmasının... Kabul sıkılaştırmada ama çiftçinin ufak bir limiti bile varsa, borçlanıyorsa bunun durdurulmaması gerektiğini şiddetle iletmemi söyledi çiftçi arkadaşlarımız.

Don pervanesi, doğru; ben sisleme makinasıyla ilgili öncesinde haber almıştım, buldum Türkiye'de. Çin mallarından hiçbir şekilde fayda alınamadı çünkü don sabaha karşı saat 04.00 ile 06.00 arasında olurdu ama ezber bozuldu, akşam saat 10.00'da başladı, sabah 08.00'e kadar sürdü. Çin malı sis makinelerinin hepsi iki saat sonra pert oldu. Alman malı sis makinasından ben gücüm yettiği için 2 tane aldım. Sis makinasının çalıştığı yerlerde malımı kurtardım; 150 ton civarında kiraz beklentim oluyor benim, 50 tonunu kurtardım sis makinasıyla. Bildiğimiz klasik saman yakmayla, öncesinde bitki besin elementlerini açmamış olan ürünlere takviye yaparak, güçlendirerek 50 ton civarında kurtardım. Mantıksal olarak, fiyatı bir anda 80 liradan 90 liradan alınması gereken kiraz 200-250 liraya çıktı, ben 50 ton bile alsam kurtarabiliyorum ama aşağıda ticaret yapan bir arkadaşınızım, oradan parayı aktararak ben birtakım çalışmalar yaptım. Köydeki herkesin malı gitti; şu anda ben mal satacağım, para kazanacağım ama utaniyorum.

Ondan dolayı, Ticaret ve Sanayi Odası adına bizim sıkıntılarımız Ziraat Bankasının borç ertelemeyle... Artık geçti yani Komisyonun Meclisten aldıracağı karar bile önümüzdeki seneye fayda olacak, bu senekini ödedi çiftçi veya yasaklıya girdi, belki de bir sonrasında yasaklıya giren çiftçinin sicilinin temizlenmesiyle ilgili konuyu konuşacağız. Eğer olursa yasaklıya giren çiftçinin sicilinin mutlaka da düzeltilmesi gerekiyor, yoksa önümüzdeki sene de kredi alamayacak, bu da bir problem olarak çıkacak.

Arz ettim efendim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Ticaret Borsamız burada mı?

Buyurun.

MERSİN TİCARET BORSASI GENEL SEKRETERİ İSMAİL SARI - Sayın Valim, Sayın Komisyon Başkanımız; üyelerimize biz duyuru yaptık, donla ilgili, bu afetlerle ilgili yaşadıkları sıkıntıları dile getirmelerini istedik ama bizim üyelerimiz çok büyük tüccarlar. Çiftçiden çok tüccar olduğu için bize yansıyan herhangi bir şey olmadı; o yüzden de Cem Bey'e ilave edeceğim bir şey yok şu anda.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Anladım.

Teşekkür ediyorum.

Ulusal Turunçgil Konseyi Başkanı Kemal Kaçmaz burada mıdır?

Buyurun.

ULUSAL TURUNÇGİL KONSEYİ BAŞKANI KEMAL KAÇMAZ - Sayın Valim, kıymetli vekillerimiz; şehrimize hoş geldiniz, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Efendim, biz, Ulusal Turunçgil Konseyi olarak hem üreticinin hem ihracatçının çatı kuruluşu durumundayız. Öncelikle, üretici açısından, sadece Erdemli ölçeğinde 5 binin üzerinde, 20 dönümün altında üretim yapan Turunçgil üreticimiz var; bunlar TARSİM sigortalarına ulaşmakta zorluk çekiyorlar. Biz, daha önceki toplantılarımızda da arz etmiştik. Eğer bu TARSİM sigortalarının kapsamı biraz genişletilirse, belki bir kümelenme sigortası yaptırılırsa bu üreticilerimizin TARSİM sigortalarına çok daha kolay ulaşabileceğine inanıyoruz. Ayrıca, TARSİM sigortalarıyla ilgili olarak aynı trafik sigortalarında olduğu gibi zorunlu/sorumlu bir sigorta sistemi geliştirilirse önümüzdeki dönemlerde çok fayda sağlayacağına inanıyoruz.

Diğer taraftan, aynı zamanda ben Akdeniz Yaş Meyve Sebze İhracatçıları Birliği Yönetim Kurulu üyesiyim. İhracatçımız, EXIMBANK kredisini döndürmekte zorluk çekiyor sayın vekillerim. Şu anda bütün sert çekirdekli ler öldü yani meyve yok ihraç edecek. Bu yüzden bunların da bir yıl süreyle ertelenmesini talep ediyoruz.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum Değerli Başkanım.

Buyurun.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Odaya -Ticaret Odasına- kayıtlı ihracatçıların hiçbir sorunu yok mu şu anda? Var olan noksanlıklarla bağlantıları var diye düşünüyorum ben. Nasıl açıklayacaksınız?

MERSİN TİCARET VE SANAYİ ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKAN YARDIMCISI CEM BUCUGE - Kesinlikle var.

Mersin'in yaş sebze meyve ihracatını biraz önce Erden Bey ilettili. Ben rakam vereyim, şaşırtıcı rakam: Birinci sırada 3,2 milyar dolar bizim yaş sebze meyve ihracatımız var, 3,2 milyar dolar. Bu, çok ciddi bir rakam ve şu anda bu, herhâlde büyük bir ihtimalle TÜİK verilerinde 1,5 milyar dolarlara falan düşecektir. Bununla ilgili, ihracatçı mal bulamıyor, bulduğu mal da iç piyasayla... Burada da bir enteresan denge var, şu anda hal fiyatı ile ihracat fiyatına baktığınızda, hal fiyatı daha iyi bir fiyat olmaya başlıyor. Otomatik olarak, ihracatçı malı alamıyor, halde daha yüksek fiyata çıkıyor. Burada mali açıdan da bir sıkıntımız var bizim, enflasyonla alakalı. Çünkü haldeki fiyat yani biraz önce söylediğim rakamların 50 liradan, 90 liradan, 250, 350... Bugün ben hale baktım ve manavda baktım, kiraz 400 lira; kiraz 400 lira olunca 250-300 liradan da ihracatçı zor almaya başladı. Biz yurt dışıyla da rekabet edilmemeye başladık.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Bağlantıları nasıl çözüyorsunuz?

MERSİN TİCARET VE SANAYİ ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKAN YARDIMCISI CEM BUCUGE - Çözülemiyor.

Mesela ben bir örnek vereyim: Narenciyeyle ilgili birçok büyük ihracatçımız Mısır'dan mal tedarik etmeye başladı yani pazar Mısır'a doğru kaymaya başladı. Şimdi, biz üreticiyi yaşatamazken beraberinde büyük ihracatçı Mısır'dan mal tedarik edip Avrupa'daki, Rusya'daki müşterisine malın bir kısmını kurtarmaya çalışıyor, bu şekilde yürümeye çalışıyor. Mısır kurtarıcı oldu resmen ama üreticiyi kaybediyoruz şu anda. Mısır çok enteresan yani hem turizmde bizim önümüze geçmeye başladı hem de beraberinde tarımla ilgili bizim önümüze geçmeye başladı. Pazar kaybediyoruz, açıkçası bu.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Menşesinde "Mısır" yazmaya başlayacak, böylece müşteri uyanacak...

MERSİN TİCARET VE SANAYİ ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKAN YARDIMCISI CEM BUCUGE - Uyanacak, bir sene sonra Mısır'a kaymaya başlayacak; pazar kaybediyoruz, açıkçası bu.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Doğal olarak tabii, yani dış pazarlarda bizden oluşan bir ihracat açığı başka pazarlardan bir şekilde karşılanacak yani bizim bunlara yönelik, belki gelecek yıl pazarlarıyla ilgili stratejimizin olması gerekir, bu ayrı bir çalışma konusu ama bir üretim açığı varsa işte öncelik tabii ki iç pazarda ister istemez fiyat artışını regüle etmek için belki daha çok iç pazara mal vermek gibi bir eğilime kaçabilir, ihracatçının belki davranışı bu olabilir.

Buyurun.

MERSİN TİCARET BORSASI GENEL SEKRETERİ İSMAİL SARI - Başkanım, ilave yapmak istiyorum.

Ayrıca, sektörümüze kurutma işleri yapan firmalarımız var, büyük çoğunlukta. Bunlar da ürün bulmakta zorluk çekiyorlar. Dâhilde işleme rejiminin kapasitesinin biraz daha genişletilmesini talep ediyoruz.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Anladım yani meyve kurutma sektörüyle ilgili, anlaşıldı.

Mersin Sebze Meyve Sevkiyatçı Tüccarlar Derneği Hüseyin Timurtaş Bey burada mı?

Buyurun.

MERSİN SEBZE VE MEYVE SEVKİYATÇI TÛCCARLAR DERNEĞİ BAŞKANI HÛSEYİN TİMURTAŞ - Hepinizden çok özür dilerim, biraz geciktim, dalgınlığıma geldi, Tarsus'a gittim. Konuya da tam vâkıf değilim. Ben biraz dinleyip daha sonra sôze alsam olur mu?

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Hayhay, hayhay.

Evet, Șefik Kaya, Komisyoncular Derneği Baőkani Șefik Bey burada mı?

Buyurun.

MERSİN KOMİSYONCULAR DERNEĞİ BAŞKANI ȘEFİK KAYA - Sayın Valim, değerli konuklar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Biz, Halciler Derneği olarak bayağı bir sitemliyiz ama çiftçilerimizin bu mağduriyeti sôz konusu olunca mağduriyetimizi çok dile getirmek istemiyoruz.

Öncelikle şunu ifade edeyim: Arkadaşlar çiftçi kardeşlerimizin finansal olarak bayağı bir sıkıntıda olduğunu sôylediler, doğrular. Bizler de halciler olarak bunun bir parçasıyız çünkü küçük ôlçekli aile çiftçilerimizi biz elimizden geldiği kadar finanse etmeye çalışıyoruz. Ürünleri yetişene kadar, halimizle çalışan çiftçilerimize, az da olsa bir nakdî yardım ediyoruz. Maalesef bu sene hem onlar hem biz bu konuda çok mağduruz çünkü ürünô olmayan bir çiftçiden biz hiçbir şey tahsil edemeyiz. Artı, verdiğimiz avansları... Biz gönôl isterdi ki seneye bir daha yardımcı olup onlara yardım edelim, maalesef hem onlar hem biz bu konuda mağdur durumdayız.

Bir de bir konuyu arz etmek istiyorum: Biz halciler olarak sizin aracılığınızla bir zahmet bunun duyurulmasını istiyoruz. Biz, çiftçimizin ürününü onların adına satıyoruz. Hallerden bahsederken bazı medyada böyle çok yanlış algılar oluşuyor. Biz çiftçi adına ürünô satıyoruz ve aldığımız komisyon yüzde 8 oranında en üst azami olarak, onların adına iş yapıyoruz. Bizim ayakta kalmamızın hem iç piyasaya hem ihracata çok faydalı olacağı kanaatindeyim. Meclisimizde de herhâlde gündemde hal yasası var. Bu vesileyle de inşallah, hallerimizin iyi değerlendirilmesi konusunda size de istirhamda bulunuyoruz.

Teşekkür ediyorum.

ÖMER FETHİ GÛRER (Niğde) - Hal Yasası yok Mecliste, gelmedi daha.

AYHAN BARUT (Adana) - Ôyle bir taslak olduğunu biliyoruz ama Hal Yasası yok Mecliste.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum ben de.

Tarım Kredi Mersin Bölge Müdürümüz burada mı acaba, Seyithan Kartbaba?

Buyurun.

TARIM KREDİ KOOPERATİFLERİ MERSİN BÖLGE MÛDÛRÛ SEYİTHAN KARTBABA - Sayın Baőkânım, Sayın Valim, sayın milletvekillerim; biz Mersin ilinde 19.200 kayıtlı ortak, bunun da 14.800'üyle aktif olarak çalışmaktayız. Mevcut don olayıyla birlikte geçen yıl 900 milyon kredi verdiğimiz Mersin ilindeki üreticilerimize bu yıl sadece ilk beş ayda 1,4 milyon TL kredi imkânı sağladık. Bununla birlikte de mevcut dondan hasar gören veya görmeyen üreticilerimizin kredi limitlerini mevcut ÇKS veyahut üretimde bulunduğu ürünleriyle ilgili kredi limitlerini tespit ettik ve bütün teknik kadromuzla destek vermeye sahada devam ediyoruz.

Bununla birlikte, sadece donla ilgili şu hususu belirtirim: Bize TARSİM üzerinden hasar tespitinde bulunan, ihbarda bulunan 396 üreticimiz oldu. Bunun 178 tanesine şu ana kadar ôdemeler kesintisiz ôdendi, 65 milyon TL civarında; 111 tane üreticimizin şu anda değerlendirmesi devam ediyor TARSİM tarafından; 55 tane üreticinin de yine TARSİM tetkikiyle ret olayları gerçekteşti.

Benim söyleyeceklerim bu kadar. Herhangi bir soru olursa da alabilirim.

ÖMER FETHİ GÛRER (Niğde) - Ret olayı mı gerçekteşti?

TARIM KREDİ KOOPERATİFLERİ MERSİN BÖLGE MÛDÛRÛ SEYİTHAN KARTBABA - 55 ret olayı, TARSİM tarafından ret edildiği bizim poliçelerimizle ilgili yani Tarım Kredi Kooperatifleri olarak düzenlenen poliçelerle ilgili bize bildirilen.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, Ziraat Bankası var burada herhâlde, biraz Ziraat Bankasıyla ilgili... Burada mıdır? Müdürümüz mü var, yetkili kim var acaba?

ÖMER FETHİ GÛRER (Niğde) - Baőkânım, ônce sorun yaşayanları dinleyelim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Sorun sôylendi zaten bu konuda Baőkânım.

Ziraat Bankasını dinleyelim, biraz sonra zaten serbest şeye geçeceğim.

Buyurun efendim.

ZİRAAT BANKASI TEMSİLCİSİ ZEKİYE GÛLEL - Sayın Valim, Değerli Baőkânım, kıymetli milletvekillerimiz; Ziraat Bankası olarak biz her daim çiftçimizin yanındaydık. Sayın Baőkânımın sôylediėi, kişisel bazda başvurularda biz kararname kapsamında bağlı olduğumuz için kararnameye uyan her çiftçimizin talebini değerlendirmeye alıyoruz. Onunla ilgili, ekstra, sôbvansiyonlu kısma girmeyen ek ürünler de çıkardık. Taksitli tarım üretim destek, çiftçi destek... Bu tarz ürünlerimizle de çiftçiye destek çıkmaya çalışıyoruz.

Baőkânımın dediği ürün bütçesi, işte, 1 dekara ne kadar masraf yapılır, o masraf üzerinden ne kadar kredilendirilir, bunun bizdeki adı ürün bütçesidir. Ürün bütçesine tekrar komisyon kararıyla karar verilir; o da her yıl biz de dönemsel olarak bazen altı ayda bir, bazen yılda bir güncellenir. Ama siz de takdir edersiniz ki hani, 1 dekarda yapılan harcama bellidir, biz bununla ilgili piyasa araştırması yaparız, bununla ilgili özel birimlerimiz var ama tekrar komisyona sunarız. Komisyon ona takdir ederse orada ürün bütçesi artırımlarını dönem dönem yerine getiriyoruz zaten.

Kredi ertelemesine gelince... Kredi ertelemesinde de aynı şekilde Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle bağlıyız. Cumhurbaşkanlığı kararnamesi bu konuda çok net. İşte, şartları uyan, TARSİM'de risk primi olanlar için yüzde 25 sôbvansiyonla bir yıl erteleme, üzeri üç yıl ya da beş yıla kadar da yüzde 20 sôbvansiyonla erteleme yapıyoruz ama biz bu durumda şunu da yapıyoruz: Çiftçilerimizin bireysel başvurularını hemen işleme alıp kapa-aç. Bunu da niye yapıyoruz? Baőkânımın da dediği gibi, sôbvansiyonlu krediler yani 49 üzerinden Hazinesin karşıladığı bir maliyet var. İşte, Hazine diyor ki: "Ben şu üründe yüzde 50 sôbvansiyon sağlarım bunu yerine getirirseniz eğer. Çiftçi şu şartları yerine getirirse, banka şu şartları yerine getirirse." Orada da

çiftçilerimize şu konuda destek atıyoruz: Kapa-aç yaparak dosyalarını hızlı bir şekilde kullanarak o yüzde 50 sübvansiyon hakları getirmesin diye orada da elimizden geleni yapıyoruz.

Başkanımın bahsettiği 250 bin kredi durdurma olayını açıkçası anlayamadım çünkü çiftçi tarafında bizim kredi durdurma olayımız hiç olmadı. Sadece otoritenin getirdiği bir zorunlu karşılık olayı var ticari kredilerimizde. O, artık sıkı para politikası kapsamında uygulanan, işte, KOSGEB kaydı olan KOBİ'lerde yüzde 2,5; KOSGEB kaydı olmayanlarda yüzde 1,5 bankaların bir büyüme sınırı var. Takdir edersiniz ki her bankanın da kendi büyüme sınırına uyguladığı kuralları var ama biz burada bile çiftçinin yanında esnafımızı bu konuda ayrı tutuyoruz, KOSGEB kaydı olanları ayrı tutuyoruz, orada da büyüyebildiğimiz kadar büyüyoruz, son sınıra kadar da kullanıyoruz ama çiftçilerde bizim hiç kredi durdurma olayımız olmadı. Tam tersine, onlara sübvansiyon ürünleri yanında, yetmediği yerde sübvansiyonsuz oranlı yani kredilerimizi de öneriyoruz ama şu an 49 olan faiz oranından çiftçinin kendisi kullanmak istemiyor.

Onun dışında, biz banka olarak üzerimize düşen görevi yerine getirmek için her daim hazırız. Bize gelen talimatlara en hızlı ve en uygun şekilde uymaya devam ederiz.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum.

Oda başkanlarımız var.

Akdeniz Ziraat Odası Başkanımız Musa Yılmaz buradalar herhâlde?

Buyurun Başkanım.

MERSİN AKDENİZ ZİRAAT ODASI BAŞKANI MUSA YILMAZ - Sayın Valim, değerli protokol; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Öncelikle, 2025 yılında doğal afetlerden zarar gören çiftçilerimize geçmiş olsun dileklerinde bulunuyorum.

Efendim, bölge çiftçimizin, öncelikle "küçük aile işletmesi" diye tabir ettiğimiz küçük arazilerde tarım yapan çiftçilerimizin çok zor durumda olduğunu bir kez daha söylemek istiyorum burada. Dolayısıyla, sıfır faizli Ziraat Bankası kredilerimizde küçük aile işletmelerimize bir pozitif ayrımcılık yapılması gerektiğini düşünüyoruz; aksi takdirde, aile işletmelerimizin önümüzdeki süreçte üretimden hızlı bir şekilde kopmaya doğru gidebileceğini düşünüyoruz.

Evet, Ziraat Bankası yetkilimiz burada. Ben de katılıyorum, faizlerin yüksek olması nedeniyle Ziraat Bankasından bizim, bu "küçük çiftçi" diye tabir ettiğimiz çiftçilerimizin çok da fazla sıcak bakmadığını biz de izliyoruz. Yani küçük aile işletmelerimizin - orta kesim diyebiliriz buna- Ziraat Bankası kredilerinden mutlaka ya çok düşük faizle faydalandırılmalarını sağlamalıyız ya da sıfır faizli kredilerle çiftçimizin üretimde kalmasını, ilerleyen süreçte işlerini toparlamasını sağlayabiliriz, sağlamamız gerekir diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ederim Başkanım.

Tarsus Ziraat Odası Başkanımız Veyis Avcı Bey...

MERSİN TARSUS ZİRAAT ODASI BAŞKANI VEYİS AVCI - Sayın Valim, Değerli Komisyon Başkanım, sayın vekillerim, değerli hazırun; herkesi saygıyla selamlıyorum.

Evet, gerçekten çok kötü bir yıl geçirdik, hâlâ da afetler devam etmekte, bir yandan su kıtlığı devam etmekte, maalesef çiftçimiz hem ekonomik şartlarda hem de iklim şartlarıyla büyük bir mücadele vermektedir.

Ben TARSİM'den başlamak istiyorum: Özellikle sert çekirdeklielerde TARSİM maliyetlerimizin çiftçiye düşen bölümü devletimizin yüzde 65 desteklemesine rağmen dekar başına 4.200 TL'yi bulmakta. Çiftçimiz geçen yıl sert çekirdeklielerden para kazanamadı, çekleri patladı, aldığı çeklerin hepsi patladı, ticarete dönmedi. Biz, ayrıca, bu Çek Yasası'yla ilgili çiftçinin koruma altına alınmasını istiyoruz. Mutlak surette -muhtarlarımız da burada, dernek başkanlarımız da burada, halciler de burada- esnafın çoğunun, yüzde 30-40'ının maalesef verdiği çekler patlamakta ve çiftçi buradan tahsilatını yapamamakta. Bundan dolayı, bu yıla geldiğimizde -geçen yılı irdelemezsek bu yılı çözme şansımız yok- bu yıla geldiğimizde çiftçi korkusundan, "Para kazanamam." korkusuyla TARSİM'e maalesef genelde sadece dolu teminatıyla başvurmakta çünkü don teminatıyla dolu teminatında dekarda yaklaşık 2 bin TL fark var. Çiftçi zor günler geçirdiği için, maliyetleri yüksek olduğu için maalesef bundan kaçmıştır ama çok kötü bir şekilde don zararına maruz kalmıştır.

TARSİM'in gerçekten zorunlu hâle getirilmesini istiyoruz, gerekirse destekler verilmesin çiftçiye ama bunun, mutlak surette TARSİM'in zorunlu hâle gelip havuzun dolması gerektiğinin bilincindeyiz. Çiftçimiz ne kadar bundan kaçsa da bu mecburiyet. Bugün 100 çiftçi varsa bölgede belki 80'i TARSİM'li olmuştur. Tekrar ediyorum, tekrar altını çiziyorum: Özellikle TARSİM'in mecburi hâle gelmesi, zorunlu olması... Bu primlerin düşeceği anlamına gelir çünkü havuz dolu olursa, belli yer hasar gördüğünde oradan aktarmamız ve çiftçinin bu tür zararlarını gidermemiz daha kolay olur.

Komisyonumuzu burada bulmuşuz, Sayın Valimiz de burada, en büyük problemimizi de söyleyeyim: İşçi sorununuz. Biz Meclisten işçi kanununun çıkmasını istiyoruz, tarımda çalışanlar yasası çıkması lazım. Bakın, işçi şu anda geliyor, beş saat çalışıyor çiftçinin yanında, beş sadece, sadece beş saat ve bin lira yevmiye alıyor, budamada 1.100 lira alıyor, nakliye kafasına göre yazıyor, 3.500 lira, 4 bin lira. 20 kişiyle geliyor, 4 bin lira yazıyor, çiftçiye 1 işçinin maliyeti geliyor 1.400 liraya, 1.500 liraya. İşçinin gerçekten burada bir çalışma saati, servis ücreti, ilçelerde gerekirse komisyondan kırılması gerekli ve mutlaka fiyatları, Meclisin alacağı kararlar ölçüsünde üst tavan fiyat verilmesi gerekliliği ve çalışma saati mutlak surette belirlenmesi lazım. Bir asgari ücretli sekiz saat çalışıyor; başkanlarımız burada herkes bu konuya vakıf, beş saat, sadece beş saat çalışıyorlar tarlada ve bunlar kalifiye işçi değil, herkes ekmek parası götürsün saygı duyuyoruz ama hakkını da versin. Çiftçimiz gerçekten çok kötü eziliyor.

Banka kredileri... Banka kredileri zaten daha önceden çıkan yasalarla faizler erteleniyor Ziraat Bankasından, bununla ilgili ekstra bir şey yapmaya gerek yok. İlçe tarım müdürlüklerinin tespit tutanakları bankalara gönderildi, Ziraat Bankası ertelemeyi yapıyor ama bizim buradaki talebimiz bunun faizsiz ertelenmesi faizsiz olarak çünkü çiftçi gerçekten mağdur durumda; bunun faizsiz ertelenmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Ayrıca, zarar gören bahçelerimizle ilgili fidan desteği mutlak surette verilmesi lazım, özellikle narenciyede limonlarda iki yıl ürün vermeyecek bahçelerimiz mevcut. Beş yaşında ağaç -biraz önce de görüntülerde gördünüz- budandığında iki yaşındaki fidana döndü veya kurudu, söküldü. Bunlara da fidan desteği çıkarılırsa uygun olur diye düşünüyoruz.

Tarım krediye gireceğim: Tarım kredi faiz oranları çok yüksek. Çiftçinin yanında değil artık, 300 bin liradan sonra yüzde 48-150'lerle faiz koyuyor. Allah aşkına, hangi bir çiftçiye 300 bin lira yetecek ki yetme şansı yok. Bu mutlaka Ziraat Bankası gibi, Ziraat Bankasından bu konuda benim bir şikâyet yok, ekonomik şartlar zorluyor ayrı ama Tarım Kredi burada 300 bin liradan sonra yüzde 48-50 faiz koyuyor ve zaten kâr marjıyla ödüyor. Ziraat Bankası bir şey satmıyor yani ürün satmıyor Ziraat Bankası; siz zehir satıyorsunuz, gübre satıyorsunuz, tohum satıyorsunuz, her şeyden para kazanıyorsunuz zaten yüzde 20, yüzde 15; bir de tutuyorsunuz, yüzde 50 faiz koyuyorsunuz çiftçiye; bu yazıktır yani ayakta kalma şansımız kalmadı.

Halcilerde de... Yine diyorum: Avans alıyor çiftçimiz, mecburiyetten alıyor, yoksa gidip alır mı? Almaz. Avans üzerinde de halcilerimiz de yani bankaya mutlak surette yansıtmak zorunda, yansıtmasa da ürününü alırken yansıtmak zorunda. Komisyonlar da yüzde 8'le yüzde 15'lerin altında değil. Buradaki tek sorun hal değil, haller değil zaten, marketler de problem, gittiği yerdeki ikinci haller de problem. Burada çiftçinin dalında beş liraya satamadığını gidip tüketici 45 lira yiyemiyor. Biz maliyetine satamıyoruz, tüketici de maalesef 10 katı pahalı yiyor. Burada bir düzensizlik var, burada bir düzene gelmek lazım, bu mutlaka aşılacak. Burada da inşallah buna hem Ticaret Bakanlığı hem Tarım Bakanlığı el atarak bu işi düzelterek diye düşünüyorum.

Ayrıca, şu ana kadar bölgemizde yağlı tohumlar alacağı mevcut, daha ödenmedi 2024 yılı. Bunun da bir an önce, ivedilikle ödenmesini talep ediyoruz.

İkincisi: Soyadan örnek veriyorum: 2014 yılında soya desteği 60 kuruştı; 2024 yılında, şu anda da 80 kuruş; bu da artık enflasyonda ezilmiş. O zaman 2 sente denk geliyordu, bugünün parasıyla 7,5-8 TL'ere denk geliyor ama maalesef şu anda hâlâ 80 kuruş. Çiftçiye verilen destekler enflasyon altında ezilmiştir. Bunun da tekrar gözden geçirilmesini saygılarımla ifade ediyorum.

Herkesi saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Ziraat Mühendisleri Odası Başkanımız Okan Özkaya.

Buyurun Başkanım.

ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI MERSİN ŞUBE BAŞKANI OKAN ÖZKAYA - Sayın Valim, değerli Komisyon Başkanım, değerli vekillerim; öncelikle göstermiş olduğunuz ilgi için şahsım ve Odam adına saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım.

Tabii ki bir mozağin parçasından bahsediyoruz. Üreticiler, zirai ilaç bayileri, tarım danışmanları ve diğer paydaşların hepsi bu mozağı oluşturuyorlar. Bizlerde de özellikle zirai ilaç bayilerinin çok büyük sıkıntıları var; özellikle bölgemizde çok fazla sıkıntıya düşen, iflas eden zirai ilaç bayilerimiz var. Bunların en önemli sebeplerinden bir tanesi de maalesef zirai ilaç satışları tamamen neredeyse yüzde 90-95 oranında vadeli yapılmakta. Yani yılında çiftçi üretecek, ürününü alacak, aldıktan sonra zirai ilaç bayisine gelip parasını ödeyecek. Aynı şey, ön avanslar, komisyoncularda da bulunmakta ama burada çiftçi yüzde 100 finanse eden neredeyse zirai ilaç bayileri.

Arkadaşlarımızın çok büyük sıkıntıları var. Mevcutta bir önceki yılın parası dururken aynı şekilde gelecek senenin bütün siparişleri verilmiş, hemen hemen stokları alınmış ve stokta beklemekte; bu stokların eritilmesi artık mümkün değil. Sadece bu açıdan bakmıyoruz, ticari açıdan da bakmıyoruz. Şu anda mevcut durumda bizler az, orta ve şiddetli ürün grubuna göre don zararı görmüş bahçelerden, sebze alanlarından veya tarımsal üretim alanlarından bahsediyoruz. Bunlardan az zarar görenlerden en az bir sene ürün alınamayacağını, bu sene geçtikten sonra da gelecek sene içerisinde yüzde 20-30 ürün alınamayacağını düşünebilirsiniz verim kaybı olarak. Orta olarak en az iki sene, şiddetliler zaten ya sökülecek ya da birkaç sene daha bunlarla alakalı büyük sıkıntılar yaşanacak. Bu zinciri düşündüğümüz zaman ne yazık ki zirai ilaç bayileri gerçekten hem krediye ulaşma açısından çok büyük sıkıntıda, stoklarını eritme açısından çok büyük sıkıntıda, geçen sene vermiş oldukları ürünün tahsilatı açısından da çok büyük sıkıntıda. Bizim isteğimiz ve talebimiz, en azından bir KGF destekli ve düşük faizli bizim ilaç bayilerine, ziraat mühendisi, tarım danışmanı arkadaşlarımıza destek sağlanması. Hakikaten bu zincir çok büyük bir halka hâline gelebilir ve 2 ili de -Adana-Mersin- etkileyen sorun yumağı hâline gelebilir.

Bizlerin talebi bu şekilde Sayın Komisyon Başkanım. Arkadaşlarımızın çok büyük sıkıntıları var. İflaslar başladı, bazı haberlerden de belki çoğu kişi biliyor. Bunların desteklenmesi, KGF destekli ve düşük faizli krediler konusunda özellikle Komisyonumuzdan talebimiz bulunmaktadır.

Teşekkür ederim, saygılarımı sunarım.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ederim Başkanım katkılarınız için.

Mersin Büyükşehir Belediyesinden Abdullah Selçuk Şahutoğlu Bey...

Buyurun Başkanım.

MERSİN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ TARIMSAL HİZMETLER DAİRESİ BAŞKANI ABDULLAH SELÇUK ŞAHUTOĞLU - Sayın Valim, değerli Komisyon, katılımcılar; hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Bizler de Mersin Büyükşehir Belediyesi olarak meteorolojiden aldığımız bilgiler sonrasında hem kısa mesajlar, aynı zamanda da sosyal medya hesaplarımızda da bizler hem üreticilerimizi önlem alması açısından uyarmakla işleme başlamıştık; ondan sonrasında, don sonrasında yine saha çalışmalarıyla beraber, tüm personelimizle beraber üreticilerin yanında, onlarla beraber, aslında bir nevi nöbet tutmaya, donla ilgili bildiğimiz mücadele kapsamında yapabilecekleri tüm teknikleri anlatmaya ve o günü sahada onlarla beraber geçirerek aslında donun vermiş olduğu zararı hep beraber biz de hissettik aynı, yine Mersin'deki aslında tüm kurum ve kuruluşların yapmış olduğu çalışmalarla beraber.

Evet, meteorolojik uyarılar sonrasında, tabii, üreticilerle beraber sahada beraber gezdik, dolaştık, saha çalışmalarına katkıda bulunduk. Bizler de Başkanımızın -Sayın Vahap Seçer'in- saha çalışmalarıyla beraber aslında bir de destek paketi açıklamıştık. Burada, Mersin tarımına 2019'dan bu yana küçük aile çiftçilerini, küçük aile çiftçiliği yapan üreticileri aslında bir hedef kitlemiz olarak belirleyip tüm işletmelere bu şekilde destekler vermeye başladık. Burada da yine Tarım İl Müdürlüğümüzün yapmış olduğu çalışmalarla beraber hasar tespit çalışmalarının bitmesinin hemen akabinde bizler de dondan zarar gören üreticilerimize

hem girdi maliyetlerinin azaltılması -destek amacıyla- gübre ve örtü altı sebze yetiştiriciliği yapan üreticilerimize de sera ipi desteğinde bulunacağız.

Sahada gezdik. Sahada üreticilerin aslında bazı talepleri vardı. Biz de yapmış olduğumuz çalışmalar neticesinde onları biraz derledik. Burada üreticilerimizin birinci talebi, aslında üzülerek ifade etmek istiyorum, maalesef ki ağaçlarını sökmek için en büyük istedikleri şey, kepçe desteği oldu o ağaçlarını sökebilmek adına; bu da üretim açısından tarımsal üretimin devamlılığını sağlamak ve üreticinin ekonomik kaybını düşündüğünüzde son derece önemli ve üzücüydü.

Onun akabinde, meyvesiz kalan ağaçların bakımı için ilave kredi imkânı sağlanması noktasında seslerini yükseltiyorlardı. Aynı zamanda üreticilerin SGK ve vergi borçlarının faizsiz olarak bir yıl ertelenmesi talepleri vardı. Tarımsal su bedellerine... Çünkü sulama yaptılar 2024 yılı itibarıyla yani meyve sezonunun başlamasıyla beraber, 2025 yılında da bir masraf yaptılar fakat ürünleri olmadığı için "Su bedellerine yüzde 50 devlet desteği sağlanmalı, 2023 yılında bu model oluşturulmalı ya da bir yıl ertelenmeli." gibi talepleri vardı.

Tek yıllık ürünleri zarar gören çiftçilere ise acil tohum ve fide desteği sağlandı; bu, ücretsiz de olabilir sübvansiyonlu da olabilir. Don pervanesi gibi, hani, tekrardan donu önleme amaçlı, bu gibi makine, ekipmanların işte KKYDP ve IPARD başvuru sürelerinin uzatılmasına yönelik talepleri vardı. Gübre, ilaç desteği son derece önemli çünkü tekrardan tarım yapmak isteyen üreticilerin girdi maliyetlerine ve üretim yapabilmesi için birincil girdi maliyetlerine de ihtiyaçları var. Erken ekim yapabilecek alanlarda alternatif ürün desteğinin sağlanması gerekiyor; talepler bu yönde.

TARSİM sigortalarında ise devlet desteğinin artırılarak geçici fonlarla telafi edici önlemler alınması talebi var. En önemlisi de üreticilerin yeniden üretime geçmeleri için uzman desteğini ve tarımsal danışmanlık desteğinin süratle yapılmasını ve bu konuda da çiftçilerin, özellikle küçük aile işletmelerinin de eğitimlerinin yapılmasını son derece önemli buluyoruz.

Saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum.

Burada muhtarlarımız var.

Azmi Burhan, Akdeniz ilçesi Yukarı Burhan Mahallesi muhtarı...

Buyurun Muhtarım.

MERSİN AKDENİZ YUKARI BURHAN MAHALLESİ MUHTARI AZMİ BURHAN - Sayın Valim, sayın vekillerim, başkanlarımız; öncelikle hoş geldiniz.

Ben, şimdi, hem muhtar olarak hem de bir çiftçi olarak konuşacağım. Kendim de üreticiyim. Bizim Akdeniz bölgesi genellikle meyvecilikle yani narenciye ağırlıklı ve sert çekirdekli meyveler de var ama narenciye benim bölgemde daha çok ağırlıklı.

Şimdi, üreticimiz 2024'te sattığı, ürettiği meyvenin parasıyla şu anda birazcık geçinmeye çalışıyor ama biraz önce siz de gördünüz ağaçların hâlini, o ağaçların ciddi bir bakımla, ciddi bir masrafla yerine gelmesi lazım. O da bu sene olmaz, diğer sene belki meyve vermeye dönebilir, belki.

Şimdi, buradaki en büyük masrafımız bizim çiftçi olarak budama, budamadan sonra sulama. Şimdi, üretici iki sene hiç meyve alamayacak ve dönümü 2.100 lira gibi bir maliyetle sulama birliğine para veriyoruz biz. Şimdi, biraz önce Selçuk Başkanım da dedi ama "yarı maliyet" narenciye üreticisinin şu anda iki sene hiçbir ürün almayacağını konuşursak iki sene boşu boşuna su parası ödemek zorunda kalacağız. Yani burada, aslında bir... Yani ben şimdi köy kahvesinde oturduğum zaman, tabii ki üretici her şeyi soruyor. Yani "Dilekçe verdik; bir sonuç çıkacak mı, devlet para verecek mi, yardım edecek mi?" Bir cevap veremiyoruz ama üç sene önceki böyle bir soğukta, soğuk olduğundaki durumda ÇKS'si olanlara yüzde 50 indirim sağlandı Sulama Birliğinden, Ali Vekilim de biliyor. Burada, o zaman, bir sene sonra ağaçlar biraz kendine gelmişti ama bu seneki soğuk yani beş altı gün üst üste eksi 10-12 iyi gördük biz, ağaçların çoğu kökten kurudu zannettik, yeni yeni patlıyor. Yani şimdi, bu ağaçları budadıktan sonra iki sene zaten hiçbir şey göremeyeceğiz. Benim -yani kendi bölgemle alakalı- isteğim: Bu Sulama Birliğinin bu sene hiç para almamasını istiyorum yani bunu dile getirmek istiyorum. Devletin burada bize destek olmasını rica ediyorum.

Teşekkürler.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ederim Muhtarım.

Tarsus ilçesi Kulak Mahallesi Muhtarımız Mustafa Ercan Bey burada mı?

Buyurun Muhtarım.

MERSİN TARSUS KULAK MAHALLESİ MUHTARI MUSTAFA ERCAN - Sayın Valim, değerli Komisyon üyeleri vekillerim; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Tabii, doğal doğal afet olarak işte genelimiz hep zarar gördük. Ben de hem çiftçi ve üretici olarak bir de muhtarlığım olarak yani çok büyük zarar gördük. Bizim bölgemizde genelde sera yapılıyor yani sebze meyve üzerine. Bunun üzerine biz karpuz ekeriz genelde, karpuzlarımız çok hasar gördü karpuz ve kavun olarak. Yani bunlarda da akabinde tam iyileşme aşamasında bir de dolu hasarı olunca hepsi üst üste geldi. Bizim devletimizden her zaman beklediğimiz yani çiftçileri unutmadan bize bir yardım... ÇKS'si olmayanlar da var bunun içinde.

Diyeceklerim de daha fazla zaten ama Tarsus Ziraat Odası Başkanımız gerekli olanın hepsini söyledi, sağ olsun.

Diyeceklerim bu kadar ama bir de şunu eklemek istiyorum Sayın Başkanım: Sulama birliklerinden bizim bölgede 5 mahalle olarak "kurutma parası" adı altında aldıkları parayı bu sene almamalarını talep ediyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum Muhtarım.

Rıza Türkmen Bey, Sayköy Mahallesi Muhtarı, buyurun.

MERSİN TARSUS SAYKÖY MAHALLESİ MUHTARI - Sayın Valim, Sayın Başkanım, değerli milletvekillerimiz; öncelikle Mersin ilimize hoş geldiniz.

Ben aynı zamanda Tarsus Muhtarlar Derneği Başkanıyım.

Çiftçilikle uğraşıyoruz. Zor günlerden geçtik, zor şeyler yaşadık, dolu afetinden sonra değişik tarihlerde 3-4 kez dolu olayları yaşadık. Her ne olursa olsun bu çiftçilik bizim mesleğimiz, biz bu mesleği icra edeceğiz, etmek zorundayız, üretimin devamını sağlamak zorundayız. Bunda bizim şöyle taleplerimiz olacak: Süspansiyonlu kredilerle birlikte borçların faizsiz ertelenmesi... Ayrıca, bu, TARSİM konusunda, atıyorum, don olayıyla ilgili ayrı bir prim yatırıyoruz, dolu afetiyle ilgili ayrı primler yatırıyoruz. Hani, bunun bir araç kaskosu gibi tüm ele alınabilme durumu, imkânı olur mu bilmiyorum, hani bütün afetleri karşılayabilecek şekilde... Hani, prim yükseltilebilir ama bütün hepsini kapsayan bir sigorta yaptırdığımızda biz elimizde, avucumuzda hiçbir şey kalmaz yani. Bu, ortak bir maliyeti bindirilebilirse... Birinci talebimiz bu.

Ayrıyeten, ova bölgelerimizde sulama Devlet Su İşleri kanalıyla yapılıyor. Bu sulama sularına yüzde 60 yönünde zam geldiğiyle ilgili bir bilgi aldık. Bunun araştırılmasını ve mümkünse en azından birkaç yıl daha uygun şartlarda çiftçilerimize su imkânı sağlanmasını talep ediyoruz.

Tüm çiftçilerimize geçmiş olsun. İnşallah, bu toplantı Mersin'imize hayırlı uğurlu olur. Vatandaşlarımız hep bizden güzel haberler bekliyor, güzel haberleri de sayenizde vermeyi umut ediyoruz inşallah.

Teşekkür ederim, sağ olun.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum muhtarım.

Sebze üreticimiz Ramazan Cüce Bey, buyurun.

RAMAZAN CÜCE - Sayın Valim, Kıymetli Başkanım, saygıdeğer milletvekilleri, değerli katılımcılar; limon üretiminin, ülkemizde üretilen limonun yüzde 70'i Erdemli'mizde üretiliyor. Ben Ramazan Cüce, Erdemli'de örtü altı sebze üreticisiyim. Domatesin de haziran-kasım döneminde yüzde 40'ı üretiliyor Türkiye genelinde, ülkemiz genelinde.

Erdemli'mizin doğu tarafı da dondan etkilendi, limonda yüzde 5 civarında bir etkilenme oldu. Örtü altında da nisandaki doludan dolayı turfanda yetişen meyvelerimizden, Malta eriği, yeşil erik, şeftali, kayısı, nektari gibi ürünlerimiz etkilendi. Bundan dolayı da İl Tarım Müdürlüğümüz hemen faaliyete geçti; İlçe Tarım Müdürlüğümüzle beraber gerekli tespitleri yaptılar, raporları hazırladılar. Herhangi bir sıkıntımız yok; bir su sıkıntımız var, inşallah o da giderilir.

Ben de Cenab-ı Allah'tan böyle bir afet bir daha yaşanmamasını istiyorum bölgemizde, ülkemizde.

Hepinize saygılar sunuyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum Ramazan Bey.

Ali Kaya Bey burada mı?

Meyve üreticisi Ali Bey, buyurun.

ALİ KAYA - Sayın Valim, değerli Komisyon üyelerimiz; öncelikle Mersin'imize geldiğiniz için, bizleri onurlandırdınız, gururlandırdınız, çiftçilerimizin yanında olduğunuzu hissettirdiniz, hepinize teşekkür ediyorum öncelikle.

Malumunuz son elli yılda olan en büyük don olayını yaşadık Akdeniz Bölgesi olarak. Bunlardan en çok etkilenen illerden biri de ilimiz Mersin. Mersin'de çiftçilerin en büyük sıkıntısı girdi maliyetleriyle ilgiliydi ama don da olunca maalesef çiftçilerimiz artık üretim aşamasında, özellikle narenciye üreticileri üretim aşamasında artık çok zor durumda. ÇKS kaydı olan küçük çiftçilerimiz, TARSİM sigortası yapmış çiftçilerimiz var ama bunları yapamayan küçük aile çiftçilerimiz de var, maalesef bunlar zor durumda.

Bu sene dondan etkilenen narenciyelerin devamı için su, gübre ve ilaç maliyetleri olacak. Bunları verebilelim ki narenciye ağaçlarımız ve sert çekirdekli meyve ağaçlarımız tekrar canlansın, üretime devam etsin; bunları verebilirim ki, üretim artsın, üretim devamlı olsun. Bunları vermemiz için öncelikle maliyet girdilerimizin daha aza indirilmesi lazım: bunları verebilmek için su özellikle çok gerekli. Bölgemizde, maalesef kuraklık giden bir iklimden dolayı maalesef su sıkıntımız var, suyun da maliyeti giderek çoğalıyor. Bunun için değerli Komisyon üyelerimizden desteklerini bekliyoruz.

Dondan etkilenen narenciye ağaçların maalesef bir sene, belki iki sene ürün vermeyecek, meyve vermeyecek; ondan dolayı gereken katkılarınızı bekliyoruz.

Bizleri dinlediğiniz için saygı ve sevgilerimi sunuyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ben teşekkür ediyorum.

Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü Müdürümüz burada mı acaba?

Mustafa Bey...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Sayın Başkanım, ben bir yeri not edeyim: Bu Komisyonun destek verme gibi bir şansı yok. Biz sadece rapor düzenliyoruz, gündem oluşturuyoruz.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, gündemi oluşturacağız inşallah.

ALATA BAHÇE KÜLTÜRLERİ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ MUSTAFA NEVZAT ZAYİM - Sayın Valim, Sayın Başkanım, çok kıymetli milletvekilleri; ben de şahsım ve kurumum adına sizleri saygıyla selamlıyorum. Hoş geldiniz diyorum.

Özellikle bölgemizde don zararı erkenci sert çekirdekli türler üzerinde gerçekleşti. Tarsus bölgesinde özellikle ova kesiminde dikimi yapılan erkenci sert çekirdeklerde çiçek döneminde ve tomurcuk döneminde sıkıntılar yaşadık.

Sayın Başkanım, bölgemiz ciddi miktarda narenciye üretimi yapmakta fakat bu üretim yapılırken özellikle toprak seçimi, iklimle göre çeşit seçimi, tür seçimi konularında bazı bilimsel eksiklikler, hatalar yapılabilmekte. Bunlarla ilgili olarak biz, Alata Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsünde iklim değişikliğinin etkilerini azaltıcı şekilde kuraklığın ve zirai donun aşırı soğuk etkisinin, biyotik ve abiyotik stres koşullarının azaltılmasıyla ilgili bilimsel çalışmalar yapmaktayız.

Tabii, bölgemizde sıfır rakımdan 2 bin rakıma kadar üretim mevcut. Buradaki üretim yapılırken çiftçilerimizin mutlak surette hem Enstitümüzden hem Tarım İl ve İlçe Müdürlüklerimizden destek alarak ürün planlamalarını yapmaları gerekiyor. Soğuklama ihtiyacı düşük olan çeşitlerin düz alanlarda, ova kesimlerinde, düşük rakımlı yerlerde dikilmemesi ve özellikle tomurcuk döneminde ve çiçek döneminde erkencilikten dolayı gelen zararlar nedeniyle buradaki yapılan tarımsal planlamanın doğru yönetilmesi gerekiyor. Bu konuda bizler hem kuraklık stresıyla ilgili hem su stresıyla ilgili hem de soğuk stresıyla ilgili çalışmalarımıza devam ediyoruz. Bu kapsamda tüm üreticilerimizin yanında olduğumuzu ifade etmek istiyorum.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum Sayın Müdürüm.

Tabii, tarımla ilgili bundan sonra dünyanın gündemi bu. Değişen koşullara gerek iklim gerek diğer şartlara teknoloji gibi uyum sağlayacak AR-GE çalışmalarının yapılıyor olması lazım, gerek üniversitelerimizin gerek araştırma merkezlerimizin ve enstitülerimizin bu konuda öncülük ediyor olması lazım çünkü yetiştirici bir hatalı -özellikle meyvecilikte- dikim yaptığı zaman bunun bedelini yıllarca ödüyor, geri dönemiyor, dönse bir türlü dönmese bir türlü. Onun için bilinçli dikim işin başında geliyor; tabii, bunu sağlamak konusunda özellikle tarım teşkilatımızın ve enstitülerimizin sorumluluğu oldukça önemli olduğunu düşünüyorum.

Evet, burada Meteoroloji İl Müdürümüz var, belki onun diyecekleri önemli olabilir diye kendisine de bir söz verelim istiyorum.

Sayın Müdürüm, buyurun.

METEOROLOJİ MERSİN İL MÜDÜRÜ MUHARREM DALKILIÇ - Sayın Valim, sayın milletvekillerim ve değerli hazırun; sizleri saygıyla selamlıyorum.

Evet, gerçekten de bu sene yaşanan olaylar, meteorolojik olaylar birazcık farklılık gösterdi. Nisan ayında uzun yılların rekorlarını kırarken en düşük sıcaklık yönünden, mart ayında da en yüksek sıcaklık rekorlarını kırdık. Önümüzdeki dönemler içerisinde bölgemiz için yağış ve sıcaklık yönünden her an bir sakınca oluşturacak bir durum söz konusu olmayacak ama şöyle bir iklimsel olarak baktığımız zaman, kuraklıkla, iklim değişikliğiyle bağlantılı olarak bölgemiz ve tüm Türkiye genelinde sıcaklıkların 1 ila 2 derece üzerinde, yağışların da normallerin altında gerçekleşmesini bekliyoruz.

Sadece bu şekilde bir katkıda bulunabilirim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, yani "Daha riskli günler var." diyorsunuz.

Evet, notlarımızı aldık Sayın Müdürüm.

Devlet Su İşlerimizden Ahmet Bey.

Ahmet Özbek, buyurun.

Özellikle bu birlikler konusunda, sulama birlikleriyle ilgili sorular geliyor Ahmet Bey.

DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ TEMSİLCİSİ AHMET ÖZBEK - Sayın Valim, sayın konuklar; şimdi, bu sulama birlikleriyle ilgili Sulama Birliği Başkanımızla görüştüm şu anda da bu konular gündeme gelince. Bu, Sulama Birliğinde bizim Mersin ilimizde yüzde 95 oranında damlama, yağmurlama şeklinde sulama yapılıyor. Bununla ilgili bir zam olmuş ama yüzde 50 civarında. Yalnız daha sonra...

ALİ KIRATLI (Mersin) - Hayır, hayır, yüzde 50 değil, damlamalarda yüzde 6.

DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ TEMSİLCİSİ AHMET ÖZBEK - Şöyle: Yani zam olmuş ama daha sonra desteklemeyle bu düşürüldüğü için şu anda geçen seneye arasındaki fark -dediğiniz gibi- yüzde 6 civarında yani desteklemeyle birlikte. O konuda öyle bir bilgi verebilirim.

Onun dışında, zaten bu sulama fiyatları tek başına Sulama Birliğinin yaptığı bir tasarruf da değil ve Bakanlığımızla yapılan istişare sonunda belirlenen oranlar; o açıdan öyle bir destek verildi yani sulama fiyatlarında anormal bir artış bu sene yok. O konuda o bilgiyi verebilirim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Anladım.

Toros Elektrik yetkilisi buradan mı? Bu elektrikle ilgili özellikle bir sıkıntı durumu var mıdır, nedir?

TOROS ELEKTRİK TEMSİLCİSİ CEMAL AYDIN - Sayın Valim, Sayın Komisyon Başkanım, sayın milletvekillerim, değerli hazırun; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Zirai don, rüzgâr ve dolunun etkisi şebekemizde dışsal arızalara meydan vermekte ve zaman zaman da güvenlik amaçlı kesintiler yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda, özellikle donun meydana geldiği şubat ayında aşırı yüklenmeye bağlı sigorta atmaları yer yer, yeni abone kablolarındaki yüklenmeye dayalı kopmalardan dolayı da güvenlik amaçlı kesintiler meydana gelmiştir. Bunlarla ilgili de gerek bakım gerek yatırım çalışmalarımızla ilgili gerekli planlamalarımız yapılmıştır.

13 ilçemiz, Mersin genelinde sadece Akdeniz ilçesi bölge sınırlarında -dediğimiz gibi- geçici olarak kesintilerimiz yaşanmıştır. Yeni planlarımıza göre de bu kapsamda bir adet dağıtım merkezimizin inşası, 51 adet trafo ilavemiz, 44 kilometre havai ve yer altı kablolu "AG-OG-Müşterek" dediğimiz şebeke tesisi, 24 kilometrede havai ve yer altı kablo elektrik şebekesi dağıtım amaçlı yapılması planlanmaktadır.

Arz ederim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum.

Ticaret İl Müdürümüz burada herhâlde. Bu konuda, şehir ticaretiyle ilgili konularda acaba bir diyeceği var mıdır?

MERSİN TİCARET İL MÜDÜRÜ FERHAT SÜMER - Sayın Valim, Sayın Komisyon Başkanım, Komisyonun değerli üyeleri; ilimizde yaşadığımız bu felaketten dolayı oluşan ilgili zararların doğurduğu sonuçları hep birlikte şu anda paylaşıyoruz. Bu konuda Bakanlığımız da gerekli bilgileri ve belgeleri ulaştırdığımızda gerekli önlemleri sizlerin de takdiriyle alacaktır. Biz bu konuda üzerimize düşen görevi yapmaya hazırız.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Peki, ben teşekkür ediyorum.

Akdeniz İhracatçılar Birliğinden kimse var mı acaba? Ben burada, Ferhat Gürüz Bey'i not etmiştim ama...

ULUSAL TURUNÇGİL KONSEYİ BAŞKANI KEMAL KAÇMAZ - Başkanım, Ferhat Bey mazereti nedeniyle katılamadı. Efendim, ben arz ettiğim ayrıca bir konuyu daha dile getirmek istiyorum, bunu Ulusal Turunçgil Konseyi olarak söylemek istiyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Buyurun.

ULUSAL TURUNÇGİL KONSEYİ BAŞKANI KEMAL KAÇMAZ - Adana'dan çok sayıda videolar geliyor Sayın Başkanım. Tarımsal sulama suyuyla ilgili olarak, özellikle Ceyhan Nehri'nin kirliliğiyle ilgili onlarca video geliyor ve Adana OSB'nin arıtma yapmadan suyu nehre bıraktığı bilgileri geliyor ve dolayısıyla bizim Mersin'imizi de kirletiyor; bu, son derece önemli bir konu. Şu anda 10 tane belki video geldi Sayın Başkanım.

Bu konuyu arz etmek istedim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, teşekkür ediyoruz, bunu da not ettik.

Evet, benim atladığım, acaba burada listede olmayan, söz almak isteyen...

Buyurun.

ŞAMİL TUNCAY BEŞTOY - Merhabalar, öncelikle hepinize teşekkür ederim bu toplantı için.

Bir sitemim var, şöyle ki: Ben arıcıyım ama Arıcılar Birliğini ve arıcıları şu anda resmî olarak temsil etmiyorum. Sinan Çiftyürek Milletvekilimin bilgilendirmesiyle burada bulunuyorum şu anda.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Buyurun, siz dillendirin.

ŞAMİL TUNCAY BEŞTOY - Şöyle ki: Bütün burada konuşulan konularla ilgili en fazla zararı gören, etkilenen canlılardan biri de arılar, hem de bütün bu bahsettiğimiz bitkisel, tarımsal üretimin devamı için olmazsa olmaz canlılar bulundukları hâlde. Bitkilerle ilgili olan donun ikincil ve en büyük etkileneni arılar oldu, arıcılar oldu. Bu konuyla ilgili hakikaten çok az iletişim, çok az bilgi ve çok az destek var. Genelde arı ve arıcılar yetim evlat gibi bir kenarda kalıyorlar tarımsal üretimle ilgili konularda. Bunu özellikle vurgulamak isterim.

Bir bilgiyi paylaşmak istiyorum: Biz beş sene önce İstanbul Boğaziçi Üniversitesi İklim Politikaları Merkeziyle birlikte iklim krizi koşullarında arıcılık ve bitkisel üretimle ilgili bir projeye başladık ve hâlâ devam ediyoruz.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Çok güzel.

ŞAMİL TUNCAY BEŞTOY - Şu anda ben burada Yenişehir Tarımsal Kalkınma Kooperatifiyle birlikte, bizim arıcılıkla ilgili derneğimiz olan Çevre ve Arı Koruma Derneğiyle birlikte yukarıda Arı Merası Projesi yürütüyoruz, Manavş'a'da. Bu projeye Kaz Dağları'ndan başladık, İzmir, Muğla ve buraya kadar geldik, Kıyı Ege ve Toroslar. Sebebi de şu: İklim Politikaları Merkezinin tespitlerine göre -beş sene önceden bahsediyorum- "Aşırı, ani ve beklenmedik iklim olaylarının en fazla görüleceği yıllara geçiyoruz." diye bir tespit yapıldı ve "Bu konuda bir öngörülebilirlik ve sürdürülebilirlik yaratmak üzere ne yapabiliriz?" diye arıcılık başta olmak üzere tarımsal üretimde çalışmaya başladık. Üniversitelerle, akademisyenlerle, yereldeki birliklerle beraber çalışıyoruz ama henüz bu konuda çok fazla yol alabilmiş değiliz maalesef, en fazla etkilenen bölgelerden biri olduğumuz hâlde.

Bakın, şu anda Mersin geçen sene Türkiye'de en fazla bal üreten bölgeydi; 2.400 tane arıcı aile var, 1 milyon 800 bin kovan var ve tozlaşma kapasitesi şu anda bahsedilen bütün bitkilerin verimiyle ilgili doğrudan bir öneme sahip. Örneğin, narenciyede yüzde 65, şeftalide yüzde 65-70; böyle gidiyor bitkilerin verimini artırma oranı tozlaşmayla birlikte, bu zaten ilgililerin bildiği bir konu.

Şimdi, burada kısa vadeli çözümler elbette önemli hemen afet sonrası önlem almak açısından ama orta ve uzun vadede ürün deseni, üretim deseni -biraz evvel Alata Araştırma Enstitüsündeki Müdürümün söylediği gibi, onlarda da birlikte toplantılar yaptık zaten çalışıyoruz birlikte- bitki desenini, ürün desenini değiştirmek ve bu iklim krizlerine uyumlu hâle getirmek gerekiyor. Bu çok önemli bir orta vade çalışması çünkü tarım bir yıllık muhasebe işi, bir öngörü işi ve bir hesap işi. Bunu yapamadığınız zaman, beklenmedik olayları ne kadar sigorta ederseniz edin sürdürülebilirlik mümkün olmayacak çünkü sonuçta sigortanın maliyeti de ülke ekonomisine ve sürdürülebilirliğe; belki tek tek üreticinin zararı karşılanacak ama bu çok önemli yan etkilere sahip.

Bu konuda, benim bu Araştırma Komisyonuna en büyük önerim arıcılar adına naçizane: Kısa vadeli önlemlerin ötesinde orta ve uzun vadeli planlamalar yapacak ciddi bir devlet politikası gerekiyor. Bu, yereldeki birliklerin ya da STK'lerin ya da üreticilerin yapacağı bir iş değil.

Teşekkür ediyorum, çok sağ olun.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ben teşekkür ediyorum.

Biz de hızlıca Arıcılar Birliğiyle iletişime geçip zirai don sürecinde arıcılarımızın uğramış olduğu, sektörün uğramış olduğu konularla ilgili varsa bize bir rapor ya da bir done, veri verebilirse çok seviniriz. Biz iletişime geçelim sizin aracılığıyla.

ŞAMİL TUNCAY BEŞTOY - Tamam, o rapor hazır, ben paylaşayım sizinle.

Çok teşekkür ederim, çok sağ olun.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Hayhay, Birlik olarak da...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Sayın Başkanım, 1 milyon 800 bin kovan değil 300 bin kovan kayıtlı Mersin'de. Kovan sayısını versinler, kovan sayısını...

ŞAMİL TUNCAY BEŞTOY - Özür dilerim, Mersin'de kayıtlı kovanları söylemiyorum, dışarıdan gelip gidenlerle birlikte bölgedeki kovanları söylüyorum.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Sirkülasyon var.

ŞAMİL TUNCAY BEŞTOY - Sirkülason, tabii, çünkü öyle hesaplıyoruz.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, teşekkür ediyorum.

Başka var mıdır söz almak isteyen ve eklemek isteyen?

Buyurun.

MERSİN TİCARET VE SANAYİ ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI HAKAN SEFA ÇAKIR - Sayın Valim, Kıymetli Komisyon Başkanım, değerli hazırun; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Başkanım, buradaki birçok dernek başkanımız zaten donla ilgili şeylere değindi. Allah'ın izniyle sizlerin küçük dokunuşlarıyla bunu atlattırız fakat planlı tarım üretimine geçmediğimiz sürece en az doğal afet kadar daha fazla zarar göreceğiz. Bizim acil bir şekilde planlı üretime geçiş yapmamız gerekiyor çünkü üreticiler ne ekeceğini bilmiyor. Revaçta olan bir ürünü ekiyoruz. Burada en kısa sürede çıkan meyve ağaçlarımız, üç yıl ila sekiz yıldan önce verim veren ağacımız yok. Ağacı dikeyiyoruz, büyütüyoruz, büyütüyoruz, tam hasat zamanına geliyor, yetiştirme zamanına geliyor. Bakıyoruz ki o ürünün bile üretimi o kadar çoğalmış ki satacak yer bulamıyoruz yani hasadında sıkıntı yaşıyoruz. Bizim acil, doğal afetten daha önemli olan planlı tarıma geçmemiz gerekiyor.

Sayın Başkanım, ikincisi: Bizler küçük ölçekli köylü üreticileri unuttuk. Ülkemizde günden güne tüccar, üreticilerin eline geçiyor yani her geçen gün tüccar üretici sayımız ülkemizde artıyor. Tüccar üretici sayısı artmasına rağmen biz hâlâ 30 bin, 50 bin

dönüm bahçesi olan arkadaşlarımız hâlâ devletin kapısında devletten bir yardım bekliyorlar. Bizler büyük tüccar ölçekte olan üreticiler, bizlerin devlete katkı katması gerekiyor. Bizler köylü üreticiler, 1 dönümle 30 dönüm, 50 dönüm olan üreticiler sadece bununla geçimini sağlayıp çocuklarını okutan gerçek köylülere küçük bir destek de verip o yıl da hasat iyi sağlanmadığında, para kazanmadıklarında köylü her geçen gün borçlanıyor ve yerlerini satıp köylerden çıkış yapmak zorunda kalıyor ve köyler gittikçe boşaltılıyor.

Ben kendimi söylemek isterim: Bende 500 dönüm sera ve bahçe var. Bugün devlet bana hiçbir destek vermeden ben kendi aileme kimseye muhtaç etmeden en iyi şekilde bakabilirim ama gerçek köylünün sadece geliri o, başka bir alternatifi yok. Ben isterim ki bizlerden maddi desteği kesip gerçek üreticiye ciddi bir destek vermenizi isterim.

Üçüncüsü: Bizim erken hasadın önüne geçmemiz gerekiyor. Erken hasatla hem üreticiye hem tüketiciye ciddi bir zarar veriyoruz Başkanım. Ben kivi tüccarıyım, kivi alım satımı yaparım; kiviinin hasadı 11'inci aydan önce yapılmaması gerekiyor, yenilmiyor. Biz 8'inci ayda hasat yapıyoruz, iyi bir rakama sattığımız için 8'inci ayda hasat yapıyoruz ve 8'inci, 9'uncu ayda toplanan kiviye kim bir tane yerse ağzının içi tamamen yara oluyor. Karpuz da kelekken, hamken kesiliyor, hallere gidiyor. Bir karpuzun bugün maliyeti 500 liradır. İnsanlar alıp evine götürdüğünde kesiyor, pembe çıkıyor, beyaz çıkıyor, tatsız. Bu şekilde hem üreticiye hem tüketiciye ciddi bir zarar veriyoruz efendim.

Bir de donla ilgili iki kalemde ciddi bir sıkıntımız var: Kivi ve elma. Bu kivi ve elmada biz kontrollü bir şekilde ithalat izninin kolaylaştırılmasını isteriz; ihracatın yasaklanmasını istemeyiz, pazarlarımızı kaybetmek istemiyoruz; bu konuda da sizlerden destek istiyoruz. İhracatı yasaklanınca bu sefer biz karşılığında pazarlarımızı kaybediyoruz, bu sefer pazar sorunu yaşıyoruz efendim.

Bir diğer husus da ithalat ve ihracattan Ziraat Karantina Müdürlüğü ve Tarım İl Müdürlüğünden de işlemleri kolaylaştırıp biraz daha uygun şekillerde bizlere de yardımcı olmalarını istiyoruz.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Buyurun.

MERSİN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ TARIMSAL HİZMETLER DAİRESİ BAŞKANI ABDULLAH SELÇUK ŞAHUTOĞLU - Sayın Başkan, bir ekleme yapmak istiyorum.

Şöyle: Az önce sulamadaki ücretlerle ilgili konuyu gündeme ben getirdiğim için tekrar söz almak istedim.

Burada üreticilerin konuştuğu şey zam miktarı değil, oradaki konuştuğumuz, bu sene yapmış olduğu sulamadan kaynaklı doğan ücretlerin yüzde 50'sinin devlet destekli sağlanması ya da ödenecek ücretlerin tamamıyla ertelenmesi yönünde talepler vardı.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Anlaşıldı.

MERSİN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ TARIMSAL HİZMETLER DAİRESİ BAŞKANI ABDULLAH SELÇUK ŞAHUTOĞLU - İkinci bir konu da...

Arıcıların da doğal afetlerden zarar görmesi sonrasında da Mersin Büyükşehir Belediyesi olarak, Başkanımızın da talimatlarıyla arıcılıkla ilgili, 1 kovan ile 100 kovan arasındaki, Arıcılar Birliğine kayıtlı tüm üreticilere bir destek paketi var, onu da 4 Haziran Çarşamba günü Başkan Bey'in katılımıyla da işte maskeden, körükten, temel petekten, temel malzemelerin olduğu desteği de yaklaşık bin üreticimize de vereceğiz.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, teşekkür ediyorum.

Şimdi, önce bölge milletvekillerimize söz vereceğim.

Buyurun Gülcan Hanım.

GÜLCAN KIŞ (Mersin) - Sayın Valim, sayın Komisyon üyeleri, Mersinimizin tarım sektöründe kıymetli temsilcileri; hepinizi tekrardan saygıyla selamlıyorum.

Evet, nisan ayında tüm Türkiye'de olduğu gibi Mersin'de de donun etkilerini çok ciddi şekilde gördük. Artık her on yılda bir, on beş yılda bir yaşanan don felaketini maalesef ki her yıl yaşamaya başlayacağımız bir iklim sürecine girmiş durumdayız. Elbette ki iklim krizinin gölgesinde tarımsal üretimimiz her geçen gün daha da kırılgan bir hâle gelmektedir. Nisan ayında yaşanan bu don felaketiyle beraber tabii ki bunu sadece bir hava muhalefeti olmaktan öte, binlerce çiftçimiz için hayatın durduğu, emeğin yok olduğu bir felaket olarak algılıyoruz.

Tarsus'tan Anamur'a kadar bölgemizden bahsediyorum; Mersin'de Erdemli'den Mezitli'ye kadar uzanan geniş bir alanda seralarımız, bahçelerimiz, geçim kaynakları bir gecede yok oldu. Yaşadığımız bu don felaketinin ardından -Erdemlili olanlar bilir- Erdemli'de bir dolu olayı yaşandı. Bununla da üretici ikinci bir darbe olarak tamamen bütün yıllık hasadını veya gelirini kaybetmiş durumda oldu. Bu bölgeler bazında baktığımız zaman zarar neredeyse yüzde 60'ın üzerinde, aldığımız veriler üzerinden hareket ediyoruz ama daha da vahim olanı şu: Afete karşı savunmasız olan çiftçimiz aynı zamanda sistemsizliğe ve duyarsızlığa karşı da savunmasız durumda; çünkü burada savunmayı neyle yapıyor çiftçilerimiz? Sigortayla yapıyor. Burada sabah da konuşuldu, gittiğimiz bütün bölgelerde de Komisyon toplantılarımızda da her bir vekilimizin, her bir Komisyon üyemizin hemfikir olduğu bir nokta, TARSİM'in işlevsiz bir şekilde yol alması yani "TARSİM var, çiftçi güvencede" olayı tamamen bir hayal olmuş durumda çünkü TARSİM'in sorunlarına baktığımız zaman işlevsiz bir hâlde olduğu ve dokunulması gerektiği ve düzeltilmesi gereken bir sistem çalışması acil bir durum arz etmektedir.

Tabii ki sabah toplantımızda bir arkadaşımız şöyle bir cümle etti: "Çiftçilik yapan bir arkadaşımız traktörünü zorunlu trafik sigortası yaptırırken belki onun bedeli 1.000 liraya da 2.000 lira ama 10 katı, 20 katı ürün bedeli için zorunlu bir tarım sigortası yaptırılmaması bu ülkede el atılması gereken bir durum gündemde." Tabii ki zorunlu tarım sigortası yaptırılabilmesi için de devletin bu konuda gerekli desteği verebilmesi gerekiyor. Maliyetlerinin üzerine çok az bir ekleme yaparak bunu çiftçisiyle paylaşması gerektiğini düşünüyoruz ama hasar sonrası da tabii ki bu çalışmalara baktığımız zaman, ödenen tazminatların çoğu zaman gerçek zararın yarısını bile karşılamadığını her biriniz söylüyorsunuz.

Primlerin yüksekliğinden bahsediyoruz. Ayıryeten, ödeme süreçleri de karmakarışık bir hâl almış durumda. Ekspert rapor için sahaya geliyorlar; çoğu zaman üreticinin beyan ettiği zararlar bir şekilde örtüşmediğini hepimiz biliyoruz. Üstelik, üretici, bu eksper raporlarına itiraz etse bile bu itirazlarda da yol alabileceği etkin bir düzenleme yok; itirazlarının aynı anda tekrardan reddedileceği bir sistemle karşı karşıyayız.

Tabii ki TARSİM'deki bu yapısal zaafılara bir de erken uyarı sistemlerindeki eksiklikleri eklemek istiyorum ben. Meteoroloji Genel Müdürlüğümüz çiftçiye SMS'le fırtına uyarısı gönderiyor ama gece don vuruyor; üretici ya geç haberdar oluyor ya da hiç haberdar olmuyor. Bir SMS'le bir uyarı sisteminin artık çok çağ dışı bir sistem olduğunu da burada vurgulamak istiyorum. Tabii ki aynı zamanda dijital don alarm sisteminin de zorunluluğu gündeme gelmiştir, şart olmuştur. Üstelik, bu sistemi çiftçinin kendi inisiyatifine bırakmaktan çok, bunun da bir zorunluluk hâline gelmesi ve devlet destekli olmasını da buradan savunmaktayım. Türkiye'de yaşadığımız bu kadar afete rağmen hâlâ zarar olduktan sonra destek üzerine bir politika uygulanmaktadır. Aslında bu zararlar görülmeden önce, bu zararlarla karşılaşmadan önce çiftçimize destek verebileceği, bu konuların ihbarını alabileceği, erken uyarı sistemlerini devreye alabileceği zarar öncesi uygulamaların sisteme alınması gerektiğini de buradan vurgulamak istiyorum.

Bu don felaketi yaşandıktan sonra, özellikle Cumhuriyet Halk Partisi milletvekilleri olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinde aynı hafta içerisinde birçok milletvekilimiz -özellikle ağır hasar gören yerlerde- ben de Mersin Milletvekili olarak kanun teklifimizi sunduk Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına. Bu sunduğumuz teklifte elbette ki bu zirai dondan dolayı çiftçimizin hasarının karşılanması veya işte, beraberinde tespitlerinin acil bir şekilde yapılmasını içeren maddeler olduğu gibi, Ziraat Bankasına ve Tarım Kredi Kooperatiflerine olan mevcut borçlarının da faizsiz olarak ertelenmesi talebinde bulunmuştuk.

Ayrıca, Ziraat Bankasının üreticilere, önümüzdeki yılın da üretimini yapabilmesi adına, çiftçimize yeniden düşük faizli tarımsal kredinin tahsis edilmesi gerektiğini de kaçınılmaz bir ihtiyaç olduğunu belirtmiştik ancak daha köklü bir değişimin şart olduğunu da vurgulayarak sözlerime devam etmek istiyorum.

Öncelikle TARSİM'in yönetim yapısı yeniden düzenlenmeli, üretici örgütleri TARSİM'in karar mekanizmalarına mutlaka dâhil edilmelidir. TARSİM'in Yönetim Kuruluna bakıyoruz, yönetim kadrosuna bakıyoruz, çiftçinin temsilcisi orada görünmüyor; bunu büyük bir eksiklik olarak düşünmekteyiz.

Hasar tespit süreçlerinin şeffaflaştırılmasını özellikle ve özellikle öneriyoruz, üreticiye gerçek bir itiraz ve denetim hakkı da tanınmalıdır. Afet sonrası ödeme süreçleri, yasal güvenceye mutlaka bağlanmalıdır. Bağımsız bir tarım sigortaları denetim kurulu kurulmalıdır. Ekspertlerin ve şirketlerin uygulamaları aynı zamanda düzenli olarak da denetlenmelidir çünkü TARSİM, sigorta şirketlerinin zarar etmeyeceği bir piyasa alanı olmaktan çıkarılmalıdır, çiftçinin emeğini güvence altına alacak bir kamu sistemi şekline dönüştürülmelidir.

Eğer bu bahsetmiş olduğum yapısal zafiyetler giderilmezse 2026 sezonunda çok daha fazla ağır sonuçlarla karşı karşıya kalacağımızı bugünden ifade etmek istiyorum. Özellikle de narenciyede don ve dolu riskinin her yıl artarak tekrarlandığı bu iklim koşullarında üretici ne serasını koruyabilecek ne de bahçesinden ürün kaldıracaktır. Bugün yaşanan ihmaller, yarın yalnızca ekonomik değil sosyal bir yıkıma da vesile olacaktır. Eğer TARSİM güçlendirilmez ise, erken uyarı sistemleri yaygınlaştırılmaz ise, destekler de adil ve zamanında sunulmaz ise 2026'da binlerce çiftçi daha üretimden kopacak duruma gelecek ve ülkemizin de gıda güvenliği gibi ciddi bir adımla zayıflayacağı noktasını da bugünden görmekteyiz.

Bu vesileyle ben sözlerimi tamamlarken alın teriyle geçinen üreticilerimizin sesi olarak bu Komisyonlarda görev yapıyoruz. Buradan aldığımız bilgilerin her birini rapor ederek ilgili bakanlıkların da bu konuda hızlı bir şekilde ve hassasiyetle davranıp tespiti bir an önce yapıp çiftçilerimize desteği de bir an önce açıklaması gerektiğini söylüyorum.

Ben tekrardan saygılarımı ve sevgilerimi sunuyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum Sayın Milletvekilim.

Evet, buyurun Ali Bey.

ALİ KIRATLI (Mersin) - Sayın Valim, çok Değerli Başkanım, saygıdeğer milletvekilleri, kıymetli katılımcılar, değerli hazırun; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Toplantımızın hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum.

Öncelikle, her bir katılımcının, her bir konuşmacının vermiş olduğu desteklerden, katkılardan, fikirlerden dolayı her birinize ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Az önce Adana'da da benzer toplantıyı yaptık, orada da buna benzer ifadeler kullanmıştım. Tabii, burası bizim evimiz. Öncelikle, bugün Mersin'de Komisyonumuzu, değerli milletvekillerimizi daha güzel bir organizasyon için misafir etmeyi arzu ederdik ama üzücü bir olay için buradayız. Zirai dondan etkilenen bütün çiftçilerimize bir kez daha geçmiş olsun dileklerini iletiyorum.

Tabii, Mersin'de 22-25 Şubat arasında... Sayın Valime bir kere ben çok teşekkür etmek istiyorum, sebebi şu: İlimizde cumartesi sabahıyla başlayan zirai don afetiyle beraber, hızlı bir şekilde aksiyon alıp -o dönem Hatay, Adana, Mersin özelinde başlamıştı- siyasi görüşü ayırt etmeksizin her sektörden, sivil toplum kuruluşundan temsilcilerin katıldığı bir kriz masası oluşturarak süreci yönetmeye gayret ettik. Yine, İl Tarım Müdürümüze, ilçe tarım müdürlerimize, personelimize teşekkür ediyorum. Yaklaşık 250'ye yakın personeliyle sahadaydılar, her gün gece gündüz demeden çalıştılar, tabii, geniş bir alanda.

Bugün ifade etmiştim, bizim şubat ayında yaşadığımız ilk zirai don afetinden yaklaşık 12 bin civarında üreticimiz etkilenmişti, geniş bir alandaydı. Yine, nisan ayı itibarıyla da yaklaşık 6 bin civarında ve toplamda 19 bin civarında üreticimiz etkilendi, çok geniş bir alanda oldu. Elimizden geldiği kadar çiftçimizi uyarmaya gayret ettik ama tabii, ne kadar uyarırsak uyaralım bu kadar geniş bir alanda alabileceğimiz önlemler belli; gerek ateş yakma, dumanlama, soba yakma ama bu kadar geniş bir alanda, maalesef elimizden... Hele hele bu kadar sahil kesimlerinde, eksi 9'ları, yüksek kesimlerinde eksi 25'leri gördüğümüz bir Mersin'de, son elli yıldır yaşanmamış, daha doğrusu "ezber bozan" diyeyim böyle bir doğal afette çok da elimizden bir şey gelmiyor. Burada içimizde seracı arkadaşlarımız var, ben sahayı gezerken gördüm; mesela bazı yerlerde... "Bazı yerler" demeyeyim. Birçok serada, seranın güney tarafına soba kurmuşlar, kuzey tarafında soba yok. Bunu "Neden, bu sobayı kurmak

çok mu zordu bu seraları korumak adına?" diye sorduğumda söyledikleri şey şuydu, bunlar yaklaşık on beş-yirmi yıldır veya daha fazla zamandır seracılık yapan insanlar: "Vekilim, vallahi, bugüne kadar bize genelde hep soğuk güneyden gelir, seranın alt kısımlarında etkili olur, üst kısımlarına yani kuzey kısımlarına etkisi olmaz." demişlerdi ama dediğim gibi, bu afet çok farklı bir afet oldu, bütün ezberleri bozdu."

Bu minvalde de sahada çiftçimizle hiçbir zaman ayrılmadık, elimizden geleni, bir kere acılarında yanlarında olmaya gayret etti. Yalnız, Adana'da bunu ifade etmişim, burada da söylemekten beis duymuyorum: TARSİM'i kesinlikle güncellememiz gerekiyor. Yani burada üretim maliyetlerine göre zorunlu TARSİM'i, zorunlu tarım sigortasını tekrar gündeme getirip konuşmamız gerekiyor. Yani bizim kültürümüzde, biz su faturalarını bile son gün ödeyen bir milletiz, öyle bir kültürümüz var. Hayatımızdaki "zorunlu" ibarelerini çıkardığımızda birçok sigortayı yaptırmaktan imtina ediyoruz. Esasında, bu kadar geniş bir alanda, 65 şehri etkileyen, bu kadar soğukta... Esasında, bu kadar uzun sürmesinin sebebi bu kadar geniş bir alanı kapsaması, o yüzden zaten zirai afet ama böyle bir fon olmuş olsa, buradan biriktirilen rakamlarla eksperlerin yorum farkına dahi varmadan, beyan edilen üretim maliyetlerini kısa zaman içerisinde üreticiye ödeyerek onların bir yıl daha çok rahat bir şekilde nefes alabilecekleri ve yeni üretim yapabilecekleri bir zaman kazanmalarına vesile oluruz. Biz bugüne kadar bu sıkıntıları yaşadık ama bu atacağımız adımlarla esasında bundan sonrasının, belki de bizden sonraki neslin çiftçilik anlamında, üreticilik anlamında önünü açmış oluruz diye düşünüyorum.

Tabii, az önce Devlet Su İşlerinden kardeşimiz bu cümleyi ifade etti ama ona açıklık getirmek istiyorum: Özellikle "damlama sulama" dediğimiz yani bölgemizde DSİ kanallarından sulanan tarım arazilerinin yaklaşık yüzde 95'ini damlama sulamayla sulamaktayız. Ben rakamını da ifade etmek istiyorum çünkü rakamını da aldık onun: Geçen yıla göre yüzde 6'lık bir zamlı -tabii, enflasyon oranlarında değil- geçen yıl 1.988 lira olan dekar başına fiyatlar, bu yıl 2.052 lira olarak ödeniyor. Bu minvalde de aslında elimizden geldiği kadar üreticimizi korumaya gayret ediyoruz ama İl Müdürlüğümüzün yapmış olduğu sunumda da ifade ettiği gibi, ben Adana'da da aynı şeyi gördüm; çiftçimizin beklentisi belli. Az önce Ticaret Odası Başkan Vekilimizin, Başkan Yardımcımızın da sözlerinden esasında biz şunu anladık, şunu ifade ediyor Cem Bey, diyor ki: Biz Mersin olarak Sayın Valimizin himayelerinde dersimize çalıştık, yapmamız gereken bütün önlemler olsun, çalışmalar olsun, saha çalışmaları olsun, hepsini yaptık. Geri kalan konusunda, özellikle çiftçimizin gerek kredi ertelemesi gerekse kredilerdeki barem artışıyla beraber yeni sübvans krediler verilmesi, tarımsal sulama desteğinin sağlanması; çiftçimizin en büyük beklentileri bunlar.

Yine, ben buna bir ilave daha etmek istiyorum. Enerjisa yetkilimiz burada. Ben az önce Abdullah Doğru Vekilime de ifade ettim: Kulak veya Bahşiş'deydik diye hatırlıyorum. Bir tünel/sera gezerken 2 tane birbirine bitişik tünel/sera vardı, içinde kabak vardı yani aradaki toplam mesafe yarım metre yok Sayın Başkanım, 2 seranın arasında. Bir tanesinin içindeki kabaklar telef olmuştu, yakmıştı soğuk ama yanındaki, 50 santimetre yanındaki veya 1 metre yanındaki serada hiçbir şey yok yani kendini korumuş. "Bunun farkı niye?" diye sorduğumda şunu ifade etmişti üretici: "Vekilim, onların elektrik aboneliği var, onlar sondaj yoluyla yer altı kaynak suyunu yağmurlama yapma yöntemiyle ürünlerini korudular." "Sen niye yapmadın?" dedim. "Benim abonem yok, abonem olmadığı için, aboneliği de hat kaldırmadığı için izin vermiyorlar. Bundan dolayı da bunu yapamadım." diye ifade etmişti. Tabii, burada Enerjisanın bunları planlamasını yaparken biraz daha tarımsal sulamada kullanılan elektriklerde biraz daha yatırım programlarında öncelik tanınması gerektiğini düşünüyorum çünkü tarım hakikaten çok önemli.

Yine, özellikle bölgemizde gezerken çiftçilerimizin o metanetli duruşu da bizi ayrıca duygulandırdı, onu ifade edeyim. Sahada bizzat yaşadığım bir olayı da burada anlatıp öyle bitirmek istiyorum.

Yine Tarsus'taydık; yine o bölgelerde bir ürün zarar görmüştü, sanırım nektarindi. Dedim ki: "Ya, bunu sana bir komşun yapsa, husumetli olduğun biri yapsa ne yaparsın?" diye sorduğumda yani onların cümlesiyle değil de ben daha yumuşatılmış bir şekilde ifade edeyim. "Kötü şeyler olurdu Vekilim." dedi. "Peki, şimdi, bak, bütün ürünün zarar görmüş, TARSİM de yok." dedim "Allah'tan geldi Vekilim, yapacak çok da bir şey yok." dedi. O metaneti, o inancı da bize hakikaten duygulandırıyor ama biz devlet olarak elimizden gelen gayreti göstereceğiz.

Ben toplantımızın hayırlara vesile olmasını diliyor, bütün katılımcılara da katkılarından dolayı teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum Ali Bey.

Yine, Mersin Milletvekilimiz aynı zamanda Türkiye Büyük Meclisi Meclis Kâtip Üyemiz Havva Sibel Söylemez Vekilim. Buyurun.

HAVVA SİBEL SÖYLEMEZ (Mersin) - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Sayın Valim, Komisyonumuzun kıymetli milletvekilleri, çok kıymetli üreticilerimiz, katılımcılar; hepinize sevgi ve saygılarımı sunuyorum. Bugün gerçekleştirmiş olduğumuz toplantımızın hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Tabii, bu yıl Mersin için, çiftçilerimiz için zor bir süreçti. Don olayının ilk yaşandığı illerden biri Mersin ilimizdi.

Ben öncelikle Sayın Valimize, Tarım İl Müdürlüğüne, ilçe müdürlerimize ve tüm personeline tek tek teşekkür etmek istiyorum. Don olayının yaşandığı ilk andan itibaren çok titiz çalışmalar yaptılar; çok teşekkür ediyorum.

Bizler de sahada çiftçilerimizin yanındaydık, bizzat tespitler yaptık. Gerçekten Mersin'de görülmemiş bir afetti. Eksi 10'ları gördük biz Mersin'de, eksi 8, eksi 10'ları. Bir ağaca bakıyoruz, hemen yüksekte yeşil ama birazcık çukurda kalan ağaç sapsarı olmuş; bizler de çok üzüldük. Bununla ilgili çiftçilerimizin taleplerini de İl Müdürlüğümüz ve ilçe müdürlerimiz aracılığıyla tek tek detaylı bir şekilde raporların tutulması konusunda da titiz davrandık. Çiftçilerimiz ne talep ediyorsa ne düşünüyorlarsa hepsinin tutanaklara ve raporlara geçmesi konusunda titiz davrandık.

Ben, Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında böyle bir Komisyon kurulmasının çok kıymetli olduğunu düşünüyorum bir tarım ülkesi olmamız sebebiyle. İnşallah, Komisyonumuzun yapmış olduğu çalışmalar neticesinde ortaya çıkacak öneriler ve raporlar gerekse de Bakanlığımızın sahada yapmış olduğu çalışmalar neticesinde ortaya çıkacak tespitler ve raporlar neticesinde çiftçilerimizin, üreticilerimizin yaralarını sarıp bundan sonra da destek olmaya devam edeceğimize canı gönülden inanıyorum.

Tekrar, toplantımızın hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ben teşekkür ediyorum.

Diğer Komisyon üyelerimizden de söz almak isteyenler olursa...

Buyurun.

MERSİN AKDENİZ ZİRAAT ODASI BAŞKANI MUSA YILMAZ - Bizim çiftçimizin kooperatifleşmeye çok yanaşmadığını, çok sıcak bakmadığını bölge temsilcilerimiz çok iyi bilirler ama çiftçilikteki, üretimdeki birtakım sıkıntıların kooperatifler yoluyla da aşılabileceğine inanıyoruz.

Yeni kooperatifleşmektense Türkiye genelinde örgütlenmiş, bütçesi olan, yetişmiş elemanları, müdürleri olan Tarım Kredi Kooperatiflerimizden bahsetmek istiyorum izniniz olursa.

Tarım Kredi kooperatiflerimizin üreticiye çok ciddi destekler verebileceğine inanıyorum. Kaldı ki son yıllarda Türkiye genelinde sayıları 4.500'lere ulaşan Tarım Kredi Kooperatifi zincir marketlerimizin ilk kurulmaya başladığı yıllarda bizi heyecanlandığını söyleyebilirim. Niye heyecanlandık? Bu çiftçimize ait olan Tarım Kredi Kooperatiflerimizin zincir marketlerinin üreticiden uygun, daha makul fiyatlara direkt üreticiden ürün alıp nihai tüketiciye ulaştırılması hâlinde kendi çiftçimizin üretmiş olduğu ürünlerin daha hızlı bir sirkülasyonla çiftçimizin daha fazla para kazanmasını sağlayabilir aslında. Biz yeni kooperatifleşmelerle uğraşınca kadar hazırda kurulmuş, örgütlenmiş, bütçesi güçlü olan, devletimize sırtını dayamış olan Tarım Kredi Kooperatiflerimizin daha güncel hâle getirilebilmesini, getirilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Ayrıca, Türkiye genelinde kurulan bu zincir marketlerin tüketiciye daha uygun fiyatlarla ürününü vererek aynı zamanda üreticimizden direkt ürün alıp burada üreticimizin daha fazla kâr etmesini, para kazanmasını sağlayabilir diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum ilaveniz için.

Evet, Ömer ağabey...

Komisyon üyesi arkadaşlarımızdan istirhamım: Zaten biz bu fikirlerimizi raporumuza da yazacağız. Konuyla ilgili, güncel, önemli gördüğünüz konular üzerinde kısa kısa ifade ederseniz sevinirim.

Buyurun.

CÜNEYT ALDEMİR (Tokat) - İnşallah Sayın Başkanım.

Sayın Valim, Kıymetli Komisyon Başkanım, kıymetli milletvekili arkadaşlarım, sivil toplum örgütlerimizin kıymetli başkanları, kıymetli muhtarlar; öncelikle hepinize hoş geldiniz diyorum.

Bugün Mersin'de olmamız hasebiyle öncelikle Mersinli çiftçilerimize geçmiş olsun dileklerini iletmek istiyorum.

Gerçekten, tabii, bu don olayı sadece, zirai don olayı sadece Mersin'de değil, ülkemizin 65 tane vilayetinde ve en fazla da 34 tane ilimizde yoğun bir şekilde yaşandı ama Mersin ve bu bölgede 3 sefer yaşanmış durumda. 22-25 Şubat, 19-23 Mart ve 12-13 Nisan günlerinde burada yoğun bir şekilde don olayı gerçekleşmiş ve bu don olayından dolayı da her yörenin kendine özgü sebze ve meyvelerinde, narenciyelerinde zararlar yaşanmış durumda.

Tabii, bunları yaşarken total olarak zirai alanların büyüklüğüne göre de oransal olarak zayıtlar mevcut, Mersin'de bunların başında geliyor. Narenciye kısmında özellikle yoğun bir şekilde zarar yaşanmış durumda.

Bizler Zirai Don Komisyonu olarak hem Mecliste hem de iki günden beri alanda gerçekten güzel izlenimlerde bulunduk. Sizlerin yaşamış olduğu, özellikle sivil toplum örgütlerinden almış olduğumuz bilgilerle ve çiftçilerin arazilerine gittiğimiz zaman bahçelerden almış olduğumuz ürünlerle gerçekten bunu görme fırsatı bulduk. Tabii, Zirai Don Komisyonu olarak bunların tespitinde ve yapacağımız raporlar konusunda hem Cumhurbaşkanımıza hem Meclisimize hem de Tarım Bakanlığına vereceğimiz şeylerle inşallah bu süreçlerde bilgilendirme bazında güzel bir Komisyon değerlendirmesi yapacağımızı ümit ediyorum.

Biz birkaç günden beri -özellikle dün mesela Malatya'da- kayısı konusunda ne kadar zayıtlarımız olduğunu, Adıyaman Gölbaşı'nda cennet hurmasının, Maraş'ta ceviz ağaçlarının, Adana'da narenciye ve burada da narenciye ürünlerinde ne kadar zayıtlar olduğunu tespit ettik.

Tabii, bunları yaparken gitmediğimiz bölgeler de vardı, Karadeniz Bölgesi'nde mesela fındığın ne kadar zararda olduğunu; ben kendi bölgemde, Amasya'da ve Tokat'ta; üzüm, ceviz, kiraz, fındık, elma, şeftali ve vişne kısmında ne kadar zayıtlar olduğunu tamamının tespitiyle ilgili önümüzdeki süreçte de inşallah değerlendirmeler yapacağız.

Tabii, bu, Rabb'imden gelen bir doğal afet ama biz bunu yaparken, olurken elimizden gelen imkânlar dâhilinde nasıl olur da çiftçimiz daha az zararda olur diye bir imkân dâhilinde imkânlarımızı zorlama içerisinde olacağız diye düşünüyorum. Tabii, şu iki günlük süreç içerisinde yapmış olduğumuz izlenimlerle durum tespitinin bir an önce yapılıp Hükûmet olarak bir an önce icraata geçilmesiyle ilgili çiftçilerimizin ve STK'lerimizin gerçekten önemli bir isteği var.

TARSİM'le ilgili sıkıntılarımız... Yaşanan genel ortam içerisindeki değerlendirmelerde bulunuldu. Bunun yeniden düzenlenmesiyle ilgili inşallah bir düzenleme yapılır diye bir temenni var. Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatiflerinin borç ertelenmesiyle ilgili talep var. Masrafların tespitinde biz bazı ürünleri yaparken bazı ürünlerde ne yazık ki gözden kaçmış durumda. Mesela Adıyaman Gölbaşı'nda cennet hurmasıyla ilgili bu masrafların tespitinde şeye ilave edilmemiş, mesela Isparta'da gül ilave edilmemiş. Bunların tespitiyle ilgili inşallah bizler raporumuzu sunacağız.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Çileği söylemedin.

CÜNEYT ALDEMİR (Tokat) - Çileği sen söylersin diye ben söylemiyorum.

ÇKS'yle ilgili... ÇKS'si olan ve olmayanların aynı grupta olmasa bile bir şekilde değerlendirilip durum tespitinden sonra, hasar tespitinden sonra masraflarının karşılanmasıyla ilgili sürecin yapılması arzu ediliyor. Bunların tamamı, az önce KGF'yle ilgili mesela ilaçların, ilaç bayilerinin yapmış olduğu desteklerin istenmesi talebi ilk defa burada karşılandı, aracılarımızın istek ve talepleri burada ortaya konuldu. Onun için bu sivil toplum örgütleriyle ve sizlerle yapılan toplantıların gerçekten bizler için izlenim açısından güzel sonuçlar doğuracağına inanıyorum. İnşallah, bu sonuçlar doğrultusunda da kıymetli Komisyonumuzun çalışmasından sonra güzel sonuçlar elde edeceğimizi ümit ediyorum.

İnşallah, Rabb'im bu şekilde doğal afetleri bir daha göstermesin diyorum. Burada fikirlerini bildiren çok kıymetli oda başkanlarımıza canıgönülden teşekkür ediyorum. Tekrar geçmiş olsun dileklerini iletmek istiyorum.

Sağ olun.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum Sayın Vekilim.

Buyurun.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Sayın Valim, Sayın Komisyon Başkanım, değerli milletvekili arkadaşlarım, değerli katılımcılar; öncelikle format olarak burada bulunan arkadaşların çoğunluğu anladığım kadarıyla, herhâlde verilen bilgi ışığında Tarım İl Müdürlüğü'nün donla ilgili yaptığı faaliyetler ya da onunla ilgili bölgelere yapılan çalışmalara yönelik düzenlenmiş bir toplantı çünkü oda, birlik, vesaire bunlarla ilgili oluşmuş platformlar, çalışma gruplarının burada temsilcileri yok; sınırlı sayıda arkadaşımız var onların da... Muhtarlar mesela neye göre çağırıldı, onu bilemiyoruz ama ilçe ziraat odası başkanlarından kimse yok anladığım kadarıyla Tarsus hariç.

Değerli arkadaşlar, şimdi, iki şeyi söyleyerek konuşmama geçeyim. Ben Toros Elektrik neyle ilgili diyecek derken güzel bir şey anlattı aslında, bunu kayıtlara almamız gerekiyor; elektriğin don olayıyla birlikte kesintisini anlattı. Biz de şimdi savunuyorduk ki bilimle, bilimsellikte buluşuralım, don anında bu pervaneler çalışsın, sislemeler çalışsın. Bu durumda, onlar yokken elektrik kesiliyorsa o cihazların o gün çalışma olasılığı olmayacak çünkü mevcuttaki durumda olmuyor, elektrik o yükü kaldıramıyor, demek ki altyapıya oradan başlamak lazım. Eğer dona karşı önlem alıp don savarları var kılacaksak altyapımızı ona göre bir hazırlamamız lazım ki bu Komisyon bunu da değerlendirmeli, burada örnek model olmalı yani yalnızca buraya özgü söylemiyorum. Şimdi, don oldu, herkes yüklendi cihazlara, cihazların hepsine birden yüklenince elektrik devre dışı kaldı; o zaman, o kadar yatırıma gerek yok -zaten bundan on yıl önce 20 bin liraydı adedi, şimdi bayağı yükselmiştir, epeydir fiyatını bilmiyorum- bu önemli.

İkincisi: Tarım Kredi Kooperatifini çiftçi kuruluşu saydı oda başkanımız. İsterseniz Sayın Bakanın cevabını size göndereyim. Ben soru önergesi verdim, dedim ki: Ziraat Bankası'nın Tarım Kredi Kooperatifine verdiği kredilere yüksek faiz uygulanıyor. Oysa örnek olsun, o gün yüzde 9'un yerine neden yüzde 42'yi buluyor diye soru önergesi verdiğimde Sayın Bakan dedi ki: "Ziraat Bankasından aldığımız bilgiler doğrultusunda Tarım Kredi Kooperatifi bir ticari işletmedir, yüzde 9 çiftçi faizi dışında kaynak kullanım bedeli olarak çiftçiden tahsilat yapmaktadır." Tarım Kredi Kooperatifi bir kooperatif ama bir çiftçi kuruluşu sayılmıyor.

Diğer bir konu: Tarım Kredi Kooperatifi geçen yıl az sayıdaki -aklımda olduğu için söyleyeyim- 25 liraya çiftçinin sattığı dökme ayçiçeğini kendisi marketinde 100 liradan satıyor yani öyle, çok çiftçi kuruluşu falan değil, bir ticari işletme. Ya, nasıl Et ve Süt Kurumu "Geçen yıl 11 milyar kâr ettim." diye övünüyor da vatandaş sabahın beş buçuğunda kuyruğa girip et almaya çalışıyorsa ticari işletme gibi davranırları için kamucu bir anlayışla gerçek anlamda bir kooperatifçilik yasası çıkarılarak Türkiye'nin tarımı yeniden planlı, öngörülebilir ve geleceğin elli yılını da görerek şekillendirmesze sorunlarımız büyür.

Değerli arkadaşlar, şimdi, bu don olayında biz buralara niye geldik? Don olayında... Tarımla ilgili elimizden geldiğince uğraşıyoruz, mücadele ediyoruz, koşturuyoruz. Tarım bir stratejik alan, her yerde söylüyoruz, bunun siyaseti olmaz. Şimdi, iktidar milletvekili arkadaşlarımız da haklı olarak kendi yaptıklarını anlatıyorlar, kurum müdürleri de yaptıklarını anlatıyorlar. Önemli olan yapılmayanı anlatacak adamları buraya getirip onların söyledikleri üzerinden yeni süreci belirlemek.

Küçük aile tipi işletmeler Türkiye'de büyük sıkıntı içindeydi. 30 dekarın altında olan, ÇKS yaptırmamış, bugün ürünü olmayacak bahçecinin, oradaki insanın artık oradan ürün alamayacağı için bakım yapma olanağı da ortadan kalktı; gelecek sene de o bahçeden ürün alamayacak, ilaç atamayacak, gübre atamayacak, bakım yapamayacak. Peki, borcunu ödeyebilecek mi? Borcunu ödeyemeyecek. Bakın, biz, borçların en az üç yıl ötelenip faizin silinmesi, ek kredi verilmesi için kanun teklif ettik; TARSİM'in yüzde 65 olan donla ilgili prim desteğinin yüzde 75'e çıkarılması için kanun teklifi verdik; icraların derhâl durdurulması ve tarım alet edevat ile arazilere, hayvanlara icra getirilmemesi için de kanun teklifleri verdik. Bunları verirken iş olsun diye vermiyoruz; gittiğimiz yerlerde küçük aile tipi işletmelerin içine düştüğü durumu görüyoruz. Ürün yoksa dalda, cepte para yok, onda para yoksa esnafa yapılacak ödeme yok. Bütünyle baktığımız zaman bir kentin tüm ekonomisini açık ve net olarak doğrudan ilgilendiriyor.

Kırsal güçler artacak. Bugün mevcutta yaş ortalaması köyde 55'ti, o kalanların bir kısmı da gidecek, yarına yönelik çiftçilikle ilgili sorunlar katlanacak. Tarla ürünleriyle ilgili saptamalarda sorunlar var. Şimdi, bir şeyi söylemek, orayı karalamak anlamına gelmez, o konularda yapılması gerekenlere önderlik ederek sorunların daha kolaycı çözümüne yol açar.

Bakın, şunu açık, net söyleyeyim: Eğer biz kendi sorunlarımızı şapkayı önümüze koyup, doğru düşünüp değerlendirmesek, bireysel bakarsak olaylara ve "Ben bu yıl kurtardım, öbürü ne yaparsa yapsın." dersek sorun derinleşir. Dünyanın her ülkesinde küçük aile tipi işletmeler korunurken Türkiye'de hızla büyük şirketleşmeye doğru bir yol alış var. Bu yol alış sürdürürsek hem hayvancılıkta hem tarımda sorunlar derinleşir çünkü bize bunu dayatıyorlar. Dünyada ilacı 5 aile, gübreyi 5 aile, bunun gibi tarımsal girdileri belli aileler ele geçirmiş, fiyat belirlerlerken sizin buradaki varlığınız onlar için anlam ve değer taşımıyor; buna yönelik olarak Türkiye'nin kendi önlemlerini alması lazım. İşte, denendi, bu iktidardan önce oldu bazıları da özelleştirme dediğimiz olguyla: Yem fabrikaları satıldı, gübre fabrikaları satıldı, ilaç fabrikaları satıldı; olmuyor arkadaşlar. 140 milyon -Bakan Bey'in cevabıyla- aşı ithal etmişiz, hayvan hastalıklarında bir adım geriye gitmemişiz; yurt dışına verdiğimiz o dövize, kaynağa yazık. Biraz evvel vekilim de hatırlattı, bu konuyu da gündeme getirdik.

Şimdi, bizim ihracat yaptığımız bütün ürünlerde sorun var. Hani, 21 üründe arz açığımız var. Sayın Bakanın kulakları çınlasın, kendisini de severim, çıkıyor televizyona "Biz ihracatçı bir ülkeyiz." diyor, işte o şans da bu dönem yitirdik. Elmada, narenciyede, fındıkta bu dönem sorun yaşayacağız, kayısıda yüzde 65 kayıp.

Şimdi, ihracatımız, ithalatımızın gerisine düşme noktasında. Bakın, çözüm şu bulunuyor: "Mısır'dan getirelim DİR kapsamında, Türkiye'de varmış gibi yurt dışına gönderelim ki dışarı pazarımızı kaybetmeyelim." diye. Mesela, bu don olayıyla birlikte şu görüldü: Yurt dışı bağlantılarını gönderemeyen ihracatçı ne yapacak? O ihracatçının bu EXIMBANK üzerinden aldığı krediler nasıl ödenecek? Soğuk hava deposu yaptıran arkadaş proje geliştirdi, onunla ilgili destek aldı, şimdi oraya koyacak ürün de yok, onunla ilgili gider yok. Tarım işçileri, geçici işçiler, mevsimlik işçiler, o depoda ürünle birlikte oluşan gelir, esnaf, nakliyeciler... Mesela nakliyeciler, şimdi, ürün nakliyesini, diyelim ki bin sefer yaparken 100 sefere düşecek, ürün yok.

Şimdi, bunların bütünü sizlerden dinlemek istiyoruz. Bunlarla ilgili oluşacak değerlendirmeyi biz rapora yazacağız. Şöyle bir algı herhâlde tam oturmadı: Ziraat Don Komisyonu, Parlamentodaki bütün partilerin ortaklaşa oluşturduğu ve önermelerde bulunacak bir Komisyon. Yani ne yapıldığı değil ne yapılmamışsa onu sizlerden alarak geliştirmek... 3-4 arkadaşımızdan yararlandık, onlar önemli. Biraz evvel Sayın Başkana da söyledim; mesela ilaç olayında da çiftçi ne yapıyordu? Hasada kadar ilaç parası vermiyordu, hatta mazotu da öyle alıyordu, gübreyi de öyle alıyordu. Şimdi, gidecek alışverişe... Bizim orada esnaf "Ya, dalda ürün yok; ben buna bu parayı versem tahsil edemeyeceğim. O zaman nasıl vereyim? Ona vermezsem benim taahhüdüm var." diyor. Bir yerde, bir arkadaş çok güzel ifade kullandı: "Tarım işçisi gelecek diye 6 ton peynir siparişi verdim. Bu durumda onlar gelemeyecek, benim stoktaki peynir ne olacak?" dedi.

Şimdi, Esnaf ve Sanatkarlar Odası burada olsa, işte, diğer oda, birlikler gibi kuruluşlar da olsa onların önermeleri de önemli. Biz, eleştiri anlamında değil çözüm anlamında buradayız. Onun için de önermelerimiz size... Örneğin "Ek kredi verilse..." Ya, bunu herkes söylüyor, ek kredi verilsin ama mevcuttaki alanın durumu ne olacak? Alan artık boş, orada ürün yoksa ora tarla gibi bu yıl; seneye de yok, bakın, seneye de kayıp. Bunları doğru anlatmadığımız zaman, doğal olarak siyasi iktidar oluşturacağı bakış açısını sizin bilgilere doğru yönelttiğinde yalnızca "Ürün yok."la bu iş kalırsa sorunlar derinleşir arkadaşlar.

Onun için, hem geçmiş olsun hem raporu sonradan da ulaştırabilirsiniz Komisyona, Sayın Başkana gönderilebilir hem de aklınıza gelen çözümler konusunda ortak akıl ürettiyseniz bizlerle paylaşın ki ülkemizin tarımda geleceği bugünkünden daha sorunlu olmasın.

Su konusu çok yerde konuşuldu. Devlet Su İşlerine Su Birlikleri geçtikten sonra bu konuda da ortaya çıkan problemler de var.; toplulaştırmada problemler var. Bütünüyle ilgili bu sorunların aşılması olası. Çözumsuz hiçbir şey yok ama çözüme yönelik de öngörülerde yeterli fikir üretmezseniz ve dile getirmezsiniz yalnızca konuda bilgilendirme adına ifadelerde bulunursanız bu yetmez diyor, hepinize teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum.

Evet, İlhami ağabey...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Teşekkür ediyorum.

Değerli hazırun, hepinizi sevgiyle, saygıyla selamlıyorum. Selamlamayı kısa kesiyorum çünkü zaman ilerledi, onu kullanma anlamında...

Öncelikle geçmiş olsun hepinize. Şunu ifade etmekte fayda var: Çiftçide para varsa herkeste para var, çiftçide para yoksa hiç kimsede para yok. Çiftçiyi esnaf bekler, çiftçiyi diğer sanayici bekler, herkes çiftçiyi bekliyor. Çiftçi de senede bir defa para kazanıyor zaten: Hasat. Onda da bu yıl, büyük bir coğrafyada maalesef hüsrarla karşı karşıya kaldık.

"Doğal afet" diyoruz, evet, "kader" diyoruz ama bu doğal afette, kaderde bir de tedbir almak gerekiyor. Biz neler yapıyor, ona bakmamız lazım.

Değerli arkadaşlar, sağ olsun, bugün birkaç arkadaşımız burada ifade ettiler. Ben ziraat mühendisi meslektaşımı teşekkür ediyorum, Oda Başkanı Hocamıza. Yine, arıcı ağabeyimize teşekkür ediyorum. Canları yanıyor.

Şimdi, bu Komisyon eğer sadece Ankara'da otursaydı, buradaki, sahadaki sorunları biz tam göremeyebilirdik. Oturduğun yerden bürokrasi size bilgi gönderir, o bürokrasinin göndermiş olduğu bilgilerle de bir rapor hazırlanır ama gerçek olmaz yani yaraya merhem olmaz. Önemli olan yaraya merhem olmak, çözüm bulmak ve en önemlisi: Üreticiyi nasıl ayakta tutabiliriz? Üreticiyi yaşatırsak esnafı yaşatacağız, ihracatçı yaşayacak yani bunu bir zincir olarak görün ama bu zincirin, halkanın en önemli kısmı üreten "efendi" şu anda sıkıntıda. Bu sıkıntıyı yaşayan efendiyi bizim tekrar yeşertmemiz gerekiyor; yeşertmemiz lazım ki tekrar meyve versin, o etrafına faydası olsun ama gelinen noktada, maalesef...

Şimdi, ben bugün Mersin'le ilgili çileği merak ediyordum, çileği kim söyleyecek? Anamur Ziraat Odası Başkanım yok herhâlde burada. 20 bin dekarlık alanda çilekle ilgili zarar var; yüzde 40 arkadaşlar, yüzde 40. Bunu ben hiç dillendirmedim, dillendiren de yok; Mersin'de sanki böyle bir sorun yok ama burada ticaretini yapan, ihracatını yapan arkadaşlarımız ve... Ticaret Odası Başkanımı da özellikle uyardım, dedim ki: "İhracatçıların bir sıkıntısı yok mu, bağlantısı yok mu?" Ama maalesef susuyoruz arkadaşlar, susmak çare değil. Sizler ifade edeceksiniz ki biz de Parlamentoda bunları raporlaştıracğız, öneri olarak sunacağız. Bizim sonuç şeyimiz yok, biz öneri olarak bunu kitaplaştıracğız, yetkili kurumlara bunu teslim edeceğiz. Ha, karar mekanizması yapar, yapmaz, o ayrı bir konu; o, iktidarın tercihi ama bizim buradaki hastalığı doğru olarak teşhis etmemiz lazım ve onunla beraber, teşhis ettikten sonra da tedaviyi nasıl yapabiliriz, bunu da burada alt alta yazmamız gerekiyor.

Örnek, Ziraat Bankasıyla ve Tarım Kredisiyle ilgili biz zaten borçların ötelenmesini söyledik, kanun teklifi de verdik. Dedik ki: "Sadece bir yıl değil en az üç yıl çünkü bazı ürünlerde bu yıl değil gelecek yıl da ürün alamayacaksınız." Antep fıstığında alamazsın ve bazı ürünleri tekrar ekmek, dikmek zorunda olan üreticilerimiz var. Örnek lahanadır, pırasadır, işte, belli ürünleri bozulmuştur, zamanı müsaittir, verim kaybolursa bile göze alarak üretimde kalmak için mücadele veriyordur.

Burada, Tarım İl Müdürlüğümüz, Bakanlık olarak, yine sigorta şirketleri olarak burada Türkiye'deki TARSİM, ön plana çıkıyor ama ben Sayın İl Müdürümüzden de merak ediyorum, sunumunda yok çünkü: Ya, arkadaşlar, bu ülkede sadece ÇKS'yle üretim yapan üretici mi var, çiftçi mi var? ÇKS dışında da üreticiler zarar gördü. Bunların da burada ifade edilmesi, kayıt altına alınması gerekiyor ama hiçbir arkadaşımız bunu gündeme getirmede. Bunlar üvey evlat değil, bunlar bizim insanımız. Bunlar bizim gibi üretim yapan ama bir şekilde ÇKS'ye kayıt yaptıramayan insanlarımız. Komisyoncu arkadaşım "Komisyonu ben alamayacağım." diyor. Vallahi, alamayacaksın, kusura kalma. Neden alamayacaksın? Çünkü senin o üretim yapan üreticinin perişan hâlde çünkü bayi arkadaşım sıkıntıda. Evet, ilacı verdi, o da harmanı bekliyordu, ortada ürün yok şu anda. Ama o zaman yapılması gereken, işte, o en başta: Membain kaynağı olan çiftçiyi biz nasıl tekrar yaşatabiliriz? Hem komisyoncu hem ihracatçıyı hem de ilaç, tohum bayi arkadaşımızı canlandıralım. Bu bir zincir, halka, sistem. Arkadaşlar, sistem koptu. Büyük bir coğrafyada, beklenmeyen bir afetle karşılaştık. Beklenmeyen demeyeyim, aslında meteorolojik verilere baktığınız zaman belli dönemlerde afetler geliyor. Önemli olan, bilime bakmak.

Şimdi, Sayın Ömer Fethi Vekilim ifade etti: "Pervane koyalım." Ama Toros Elektrik burada diyor ki: "Benim altyapım müsait değil." Arkadaşlar, siz istediğiniz en iyi şeyi alın ama altyapınız müsait değilse o zaman hiçbir işe yaramıyor. Şimdi, o

zaman şunu da ifade etmekte fayda var: Sayın Valimiz ve Tarım İl Müdürlüğümüz yapacağı projelerde... Çünkü bundan sonraki süreçte bu sorunla ilgili projeler desteklenecek. Makinayı almak iş değil, ekipmanı almak iş değil ama o ekipmanı eğer siz orada zamanında çalıştıramazsınız o ekipman hiçbir işe yaramaz arkadaşlar; onun da altyapısının yapılması gerekiyor. Bu da bugünkü çıkan, burada çıkan -bana göre- iyi bir sonuç diyorum.

Yine, bakınız, kapalı sistem sulama sistemi diyoruz. Ağızımızda tüy bitti, suyu hoyratça kullanıyoruz. Ben 1992-1993'lerde Şanlıurfa'ya gittim gezdim, GAP'ı gezdim, Atatürk Barajı'ndaki, oradaki su kullanımını gördüm "Vay hâlimize!" dedim. Çiftçi suyu bulduğu zaman çok fazla kullanıyor ama bunun da kaynağının tükeneceğini bilmemiz lazım. Kaynağı doğru kullanma konusunda iktidarın daha hızlı bir şekilde hareket etmesi lazım; bunların rantabl kullanılması, basınçlı sistemlere, kapalı sistemleri geçilmesi... Çünkü geçmezsek elimizdeki malzemeler bitiyor.

Arıcılar... Döllenme olmazsa hiçbir şey olmuyor, yaşam döllenme üzerine ama arıcıları hiç konuşmuyorduk, en büyük problem orada.

Dediğim gibi, birçok halka şu anda sorun içerisinde, inşallah onlara çözüm bulacağız.

Değerli arkadaşlar, Sevgili Müdürüm; ÇKS dışında zarar gören çiftçiler ne kadar? TARSİM şubat, mart, nisan... Arkadaşlar, doğru dürüst TARSİM ödemesi var mı? Yok. Ya, kaç ay olmuş? Üç buçuk ay olmuş. Bu çiftçi size, TARSİM'e para ödemiş, bunu yapmazsan eğer, bekletirsen çiftçiye o zaman vay hâline oradaki insanın.

Geldiğimiz noktada problemler büyük. Gelineen noktada bizim derdimiz sizlerin daha çok konuşması. Mesela bak, çek yasasıyla ilgili... Üreticilerin en büyük sorunu, çiftçiye malı veriyor, ondan sonra vay hâline, bekle, çıkacak mı, çıkmayacak mı diye. Karpuz kamyonları yükleniyor, işte, portakal yükleniyor, soğandır, patatestir, ne varsa yükleniyor; elinde bir tane kâğıt parçası, o kâğıt parçasının gününü sayıyor papatya sayar gibi, gün sayıyor, ondan sonra bir bakıyor, karşılığı yok, karşı taraf gitmiş. Yani bu en önemli sorun.

İşçilerimizin sorunu var çünkü burada geçici işçiler var, mevsimlik işçiler var bunlar bir sorun yani zincir çok büyük. Sadece çiftçi olarak bakılıyor zarara ama çiftçi değil, birçok sektör şu anda yara almış hâlde ve ülkenin buna göre çözüm bulması lazım.

En önemlisi, bir de son olarak şunu söylüyorum: Sevgili Başkanım, listeye çileği de ilave etmemiz lazım diye düşünüyor, saygılar sunuyorum.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Muzu da...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum.

Evet, şöyle bir şey söylemek istiyorum değerli vekillerim: Biz burada toplantılarda kimsenin ne dediğine ya da ne diyeceğine en ufak bir yönlendirme ya da müdahalemi yok. Yani muhtarlarımız var, oda başkanlarımız var, Mühendisler Oda Başkanımız var yani her kesiminden insanlar burada söylüyor. Onların ne söylemediğini... "Niye bunu söylemediniz?" "Niye söylemiyorsunuz?" falan gibi sözleri de ben işin gerçeği çok doğru bulmuyorum. Biz Komisyonunuz, insanları dinleyeceğiz, onların söylediklerini ciddiyetle not edeceğiz; eksiklikler varsa bu eksiklikleri de zaten ben çok sayıda muhtarına, kooperatif başkanına "Raporları bize daha sonra da gönderin, biz bunların hepsini, eksik kalanı, fazla olanı denkleştiririz." diye söyledim. Bunu ifade etmek istiyorum. Bizim burada görevimiz daha çok, burada fotoğrafı çekmek ve dinlemek yani birbirimize burada yaptığımız ya da yapmadıklarımız üzerinden bir siyaset alanı inşa etmek gibi... Yoksa bu, amacına ulaşmaz. Onu tekrar vurgulayayım.

Buyurun.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) - Çok Kıymetli Valim, Kıymetli Başkanım, Türkiye Büyük Millet Meclisi Zirai Don Meclis Araştırması Komisyonumuzun çok kıymetli vekilleri, oda ve borsa başkanlarımız, çok kıymetli üreticilerimiz, tüm paydaşlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Tabii, biz Meclis Araştırma Komisyonu üyeleri olarak dün itibarıyla Malatya'dan başladık çalışmalarımıza ve Malatya ilimiz de yine Adıyaman Gölbaşı'nda, Kahramanmaraş ve Çağlayancerit'te ve sabah Adana'da programlarımızı yaptıktan sonra bugün Mersin'deyiz. Özellikle, katılım sağlayan ve fikirleriyle, önerileriyle, eleştirileriyle, talepleriyle katkı sunan herkese teşekkür ediyoruz.

Burada şunu ifade etmek isterim ki bizler Meclis Araştırma Komisyonu üyeleri olarak ne savcıyız ne de hâkimiz. Burada sizlerin talepleri, sizlerin istekleri, önerileri ve eleştirileri, her biri burada tek tek not edilmektedir ve Başkanımın da ifade ettiği gibi, biz burada kimlerin ne ifade edeceğine müdahil olmayız, olamayız; bu doğru da olmaz çünkü biz burada Meclis Komisyon üyeleri olarak her birimiz farklı siyasi partilerin temsilcileriyiz ancak bu Komisyonun görevi burada siyasi partilerimizin yaptıklarını veya yapacaklarını veya yapabileceklerini ifade etmek değil; bizim buradaki görevimiz sizleri dinlemek, sizlerden aldığımız bilgilerle, sahadan aldığımız bilgilerle ziyaret ettiğimiz bahçelerdeki durumu analiz ederek Başkanımızla ve Komisyonumuzla birlikte bunları raporlayıp ilgili bakanlığa ve nihayetinde, gerekirse Sayın Cumhurbaşkanımıza üreticilerimizin, çiftçilerin taleplerini iletme. Ben bundan sonraki birçok bölgemizde ve ilimizde bu toplantılarımızın, Meclis Araştırma Komisyonumuzun çalışmalarının devam edeceğini ifade ediyorum.

Tabii, her ilden çok farklı taleplerin de gelmesi çok önemli. Bugün Arıcılar Birliğinin talebi çok önemliydi, daha önce gelmemişti; bunun gibi, buna benzer, bizim belki de sahada ilk defa karşılaşacağımız talepler, öneriler çok önemli.

Yoğun bir şekilde inşallah çalışarak en kısa sürede Başkanlığımız ve Komisyon üyelerimizle birlikte raporumuzu hazırlayacağız.

Ben tekrar bu zirai don olayının zararıyla etkilenen bütün çiftçilerimize, üreticilerimize geçmiş olsun dileklerimi ifade ediyorum. Allah bir daha böylesi afetleri yaşatması diyorum.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum Ejder Bey.

Buyurun.

ŞERAFETTİN KILIÇ (Antalya) - Teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, çok Değerli Valimiz, milletvekillerimiz, kıymetli hazırun; hepinizi bendeniz de saygıyla, hürmetle, muhabbetle selamlıyorum.

Efendim, bugün çalışmalarımızın bereketli olmasını öncelikle Cenab-ı Allah'tan temenni ediyorum, dua ediyorum, niyaz ediyorum; katkı sunan herkese de ayrıca teşekkürlerimi arz ediyorum ancak şunu da ifade etmekte fayda mülâhaza ediyorum: Burada söyledikleriniz elbette kayıtlara geçecek ancak söylemedikleriniz oraya eksi bir not olarak... Çünkü bilemeyebiliriz, hatırlayamayabiliriz, efendim, kayıtlara girmemiş olabilir. Dolayısıyla burada her şeyin söylenilmesi gerekiyor. Efendim, siz de unutmuş olabilirsiniz ama netice itibarıyla arkadan Komisyonumuza bunları yazılı olarak gönderme imkânımız var. Sizin sunduğunuz katkılar oranın şekillenmesinin yön verecek. Bunu bu şekilde arkadaşlarımız bilsinler.

Efendim, tekraren, bizi çok güzel şekilde misafir ettiniz, ağırladınız, sizlere teşekkür ediyoruz. Ayrıca, yine, bu katkılarınızın sizlere pozitif olarak -sadece size değil, bütün Türkiye'ye, Türkiye'deki çiftçilerimizin her birisine, mağdur olan her kesime hem bu sene için hem gelecek seneye hem de öbür senelere yönelik olarak- dönmesini temenni ediyorum.

Hepinize saygılarımı, hürmetlerimi arz ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum.

Ayhan Bey, buyurun.

AYHAN BARUT (Adana) - Çok Saygıdeğer Valim, Sayın Komisyon Başkanım şahsında tüm hazırunu selam ve saygıyla selamlıyorum.

Ben ziraat mühendisiyim, aynı zamanda hem tarım ticareti hem de çiftçilikle uğraşıyordum yani burada birçok arkadaşımızın uğraştığı sorunları, yaşadığı sorunları biz de yaşıyoruz.

Konuşmama geçmeden önce toplantının başında ki krize yönelik Komisyon Başkanına düşüncemi aktarmak istiyorum: Ömer ağabeyin de söylediği gibi ben de aynı şeyi söylüyorum: Tarımın siyaseti olmaz. Bakın burada biz bir araştırma komisyonu kurduk; Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında, her partiden temsilci var ve bu Komisyon geçici komisyon, teknik komisyon, üç aylık süresi var, artı, bir ay uzatma hakkı var. Dolayısıyla, gerçekten tarımda siyaset yapılmadığı için -biz siyaset yapmıyorsak- toplantıya çağırılmalı da aslında siyaset yapmadan -örneğin Adana'da da Malatya'da da parti temsilcileri de çağırıldı- burada Büyükşehir Belediye Başkanımız çağırılabilirdi.

Benim Komisyon Başkanına önerim, çağırılacak kişileri... Elbette ki bir ilin sekreteryasını Tarım ve Orman İl Müdürlüğü yapıyor, dışarıdan, şehir protokolünden çağırılacak kişileri Sayın Komisyon Başkanımızın söylemleri, tavsiyeleri doğrultusunda çağırırsa daha iyi olur diye düşünüyorum. Belki o da tereddüt etmiştir. Dolayısıyla, bunu bildirmek istedim.

Doğru bir tanedir. Eğer bu bölgede, bu ülkede don olduysa don vardır. Ben "Don oldu, zirai don yaşandı." dediğimde iktidar partisinin milletvekilleri "Hayır, don yaşanmadı." diyemez ya da tersi de bizim için geçerli. Dolayısıyla, bunun altını çizmek istedim.

Evet, 2025 yılı başlarken çok umutlu ve heyecanlı bir bekleyiş içerisindeydi çünkü 2024 yılından da tarımsal anlamda sıkıntılar yaşamıştık, 2025 yılı geldiğinde yeni bir yıla, yeni bir umutla girdik. Rahmetli babam derdi ki: "Çiftçinin karnını yarmışlar, 40 tane 'Bu yıl...' çıkmış." Her sene "Bu yıl, inşallah, iyi olacak..." diye. 2025'i de öyle bir yıl olarak umuyorduk ama 2025 yılında Sayın Valimizin de dediği gibi çiftçinin başına gelmeyen kalmadı; önce bir kuraklık yaşandı, ardından dolu, sel, taşkın, nihayetinde don felaketi ve bugünlerde -yine hava sıcaklığıyla- hava durumundan dolayı tekrar dolu felaketi de maalesef yaşanıyor.

Dolayısıyla, bu anlamda, zarar gören çiftçilerimize, ona bağlı sektörlerden zarar gören bütün esnafa, iş dünyasına, hepsine geçmiş olsun diliyorum. Bunun tabii ki elbette ki çözümü... Bu Komisyonun da burada bu don zararlarıyla ilgili maddi anlamda bir telafi şansı yok ama eksik gördüklerimizin tespitini ve önümüzdeki yıllarda oluşacak don felaketini daha minimize etmek için sizleri dinleyip sizlerin fikirlerine bizim ihtiyacımız var; bu anlamda bu toplantılar çok önemli. Dolayısıyla, burada da birçok konuşma yapıldı, ben gayet de başarılı da buldum, birçok arkadaşımı ilgiyle dinledim. Bizim de milletvekilleri olarak sizlerin sorunlarınızın Mecliste çözümü noktasında en yüksek perdeden seslendirmemiz ve takipçisi olmamız lazım.

Yalnız, ben, burada birkaç tane soruyla ilgili, bildiğim konularla ilgili çok uzatmadan kısa kısa bazı şeyler söyleyeceğim: Şimdi, Ziraat Bankasında erteleme ve limit konusunda oldukça çok sayıda arkadaş talepte bulundu. Limit konusu doğrudur, iki senedir, üç senedir de dekarına 15 bin lira, 16 bin lira gibi, özellikle narenciyede, meyvecilikte böyle maksimumda da 40 milyon gibi bir rakam var. Bunun yenilenmesi lazım ama erteleme şu anda bir yolu, yöntemi var değerli arkadaşlar. Şimdi, ertelemeye bir kararname var, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi. Bu 5570 sayılı Kararname der ki: "Bir yıl ertelemeye yüzde 25, taksitlendirmede de yüzde 20 faiz indirim yapılır." Burada şunu söylemek istiyorum: Siz -burada da bir hanımefendi var, müdür yardımcısı arkadaşımız, yanılsın düzeltsin- meyvecilikte yüzde 100 sübvansiyonlu bir krediyi sıfır faizle kullandığınızda eğer dondan, doludan bunu ertelemek istiyorsanız, bu ödeme gecikmeye girdiği için -normal şu andaki faiz, gösterge faizi yüzde 49, yüzde 50; sen ondan mahrum oluyorsun- bir yıl ertelemeyi yüzde 25 sana iskonto yapıyor yani yüzde 50'nin yüzde 25'sini yapmış oluyor, taksitlendirmede ise yüzde 20'sini yapmış oluyor. Dolayısıyla, burada iki tane çözüm var: Bir, ya para bulup yatıracaksın, tekrar kredi kullanacaksın, meyvecilik anlamında sıfır faizle yüzde 100 sübvansiyonlu kredi kullanacaksın ya da Cumhurbaşkanlığı bununla ilgili bir kararname çıkaracak; başka yolu yok. Ziraat Bankası Genel Müdürü dahi bunu çözemez. Sonuçta bu bankalar da bir KİT kuruluşu. Dolayısıyla onların da bağlı olduğu yerler var; budur, bunun altını çizmek için söyledim.

TARSİM'in kapsamını kesinlikle genişletmek lazım. TARSİM'in don olaylarında çok önemli olduğunu bir kez daha gördük. Çiçeklenme ve meyve tutumu tamamlanmadan sigorta yapılmıyor, sebzelerde 1 Marttan evvel olmuyor. Şimdi, sümme haşa, yukarıdakiyle anlaşmamız yok ki "Şubat'ta donu yapma, martta yap." diye. Şubat ayında don oldu, tarla ürünlerinde, örneğin sebze, kavun, karpuz dikili. "1 Marttan sonra olmadığı için don kapsamına alamam." Niye? Yani bu don Allah'tan geldi, doğal afet; bunu almalısın. Onun için, bu TARSİM'in kökünün yeniden revize olması lazım. "Zorunlu trafik sigortası gibi herkes mecbur..." diyorlar, mecbur olsun da çiftçinin de ekonomisine uygun, kaldırabileceği bir şey olsun. Yani şu anda yüzde 65 destek veriyor, hâlihazırda çiftçinin ödediği primler çok yüksek maalesef; bunu belirtmek istiyorum.

Biz TARSİM'in Genel Müdürüyle de Mecliste Komisyonunda bunu konuştuk. Orada 2 bin ziraat mühendisi çalışıyor, bini bitkisel üretimde, bini de hayvansal üretimde. Tabii ki bu eksper arkadaşlarımızın raporları birbirinden farklı oluyor. Bu da o genelge ve... TARSİM'in şeyinin genişletilmesi gerekiyor, özetle söylemek istediğim o.

Soya desteğinde 60 kuruş, 80 kuruş; artık unun bunları. Kiloda yağlı tohumlara destekleme primi kalktı, çok mücadele ettik ama kalktı; alan bazlı destek var şu anda. Pamukta da bu böyle; 1,60 kuruştur, şu anda işte bütün her şeyi tamamladığında, yaklaşık 500 küsur lira, bir de iyi tarım uygulamalarını koyduğunda yaklaşık 1.000 liraya yakın dekarda destek veriliyor içerisinde gübresinin, mazotunun olduğu ama 560 lirayı kiloya vurduğunda 1 lira 60 kuruşu dahi karşılamıyor, yaklaşık 1 lira 20 kuruşu karşılıyor; o 1 lira 60 kuruşun da bu sene artışı olacaktı. Dolayısıyla, orada primde bir düşüş var, bunun düzelmesi lazım diye düşünüyorum.

Ceyhan'la ilgili -Ceyhan Nehri'nin kirliliğiyle ilgili- değerli ağabeyimiz bir şey söyledi, biraz önce içeri girmeden de konuştuk. Bir Adanalı olarak söylüyorum: Bu konuyla ilgili biz en azından 2 defa... Hatta ilk yaptığımızda da ulusal kanallarda, başta NTV olmak üzere çok da geniş alana yayılmıştı. O haberleri okuyan, o haberin kendisine gittiği, ulaştığı Çevre ve Şehircilik Bakanı o zaman da Murat Kurum'du. Dolayısıyla da bir istifa... Görev aldı, tekrar, şimdi geldi ya; birinci dönemini söylüyorum. Organize sanayiye baskın bile yaptı, ekipler gönderdi ama Adana'daki organize sanayinin, bizdeki iş adamlarının söylediği şu: "Bu, Maraş'tan kirleniyor." diyor. Biz kamuoyuna bunu taşıma yönünde elimizden geleni yaptık, yapmaya da devam ederiz ama çözüm mercisi artık yine, idare edenlerin ya da konuyla ilgili bakanlıkların diye söylemek istiyorum.

Değerli arkadaşlar, sektörden meslektaşım burada, Ziraat Mühendisleri Odası Mersin Şube Başkanı Okan Özkaya, güzel tespitlerde bulundu; kendisine teşekkür ediyorum.

Dolayısıyla, donun oluşması, çiftçinin kazanamaması -başında da söylediğim gibi- bütün sektörü olumsuz etkiliyor. Yüzde 100'e yakın vadeli, veresiye çalışan zirai ilaç, tohum, gübre sektörüne de bu olumsuz durum maalesef çok büyük sıkıntılar getirmiştir, getirmeye devam edecek.

Son cümlem şu: Ekonomik anlamda çiftçinin içerisinde bulunduğu, esnafın içerisinde bulunduğu bu tür krizlerin başlıca sebebi faizlerin çok yüksek olması yani bu faizlerle bu üretimi sürdürebilmenin imkânı, mümkünatı yok. Bunu siyaset ayrımı yapmadan söylüyoruz, zaten iktidar partisi milletvekilleri de hep arkadaşımız, kardeşlerimiz. Bir şey için söylemiyorum ama yüzde 60'la, yüzde 55'le kredi kullan, üretime koy -ister esnaf olsun ister çiftçi olsun- bundan para kazan, getir bankaya öde, sana da ekmek kalsın; kalmaz arkadaşlar. Bugün iş yerleri, iflaslar, her gün batanlar çıkarlar maalesef... Ekonomide çarkın işlemesi için, paranın tekrar üretime kazandırılması için paranın yüksek faizden kurtulması ve üretime dönmesi lazım yani acilen bu faizlerin işte 15'li, 20'li rakamlara kısa sürede... İşte, artık en son 2026 mı, on sekiz aydır, yirmi aydır bu esnaf, bu iş dünyası yüksek faiz ödüyor. Hatırlayın, 2023 yılının eylül-ekim aylarında başladı faiz yükselişleri, ekimden ekime on iki ay, bugün de mayıs bitti, haziran ayı geldi, sekiz ay; yirmi aydır faiz yükünü kaldırıyor bu esnaf, iş dünyası. Artık kaldırabilecek boyutta değil, batanlar bu yüzden batıyor, bu faizlerin mutlak surette düşmesi lazım. Sayın Cumhurbaşkanımız her seferinde "Faize karşıyız." diyor, düşürmek istiyor ama artık ekonomi kurmayları vesaire... Bunun, ekonominin çarklarını döndürmenin yegâne yolu budur.

Hepinize teşekkür ediyorum, sağ olun.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, teşekkür ediyorum Ayhan Bey.

Sinan Bey, buyurun.

SİNAN ÇİFTYÜREK (Van) - Sayın Vali, Sayın Başkan, değerli katılımcılar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Söylenenleri tekrarlamadan bir şeyler söyleyeceğim. Öncelikle dinleyebildiğim kadarıyla not aldım; 7-8 tane ilkleri, ilk yaşananları not aldım burada söylenenlerden hareketle. Denildi ki: "Üç ay içerisinde -yanılmıyorsam- 11-16 afet yaşandı bu yıl." üç ay içerisinde; bu ilktir. Denildi ki: "Ezber bozuldu, daha önce sabah sekizlere doğru yaşanan don bu kez akşam saat onda başladı, sabah sekize kadar devam etti; bu da bir ilk olarak yaşandı." Dedi ki -yanılmıyorsam- halden bir esnafımız: "Maalesef bu sene üreticiye yardım edemiyoruz çünkü üreticiden komisyon alamıyoruz. Ben nasıl yardım edeyim komisyon alamıyorsam?" Çukurova her zaman sıcaktı, kışın ılıktı ama geçen yıl ve bu yıl, son yıllarda Çukurova yazın kavruluyor, kışın donuyor; bu da ilktir üzerinde düşünülmesi gereken.

Su kaynakları konusunda daralma var. Basında "İkinci ürünü ekmeğin." uyarıları doğrudan doğruya önemli tarım yazarlarından geliyor, hükümet kanadı buna itiraz ediyor "Böyle bir resmî görüş yok." diyor ama ben takip ediyorum basından, önemli tarım yazarları yazıyorlar, diyorlar ki: "Çukurova'da uyarı var üreticiye, ikinci ürünü ekmeğin, su yok. Bu gidişle üreticilerimiz hızla üretimden düşecek." dedi yine burada bir hatibimiz. "Son elli yılda yaşanan en büyük don olayı yaşandı." denildi.

Son olarak bu yıl gerçekten farklı ölçekte iklim olayları, iklimsel olaylar yaşandı. Şimdi özetleyebildiğim kadar, not alabildiğim kadar bunların sonuçları üzerinde duruldu farklı açılardan yani bunların üretime yansımaları, üreticiye yansımaları, dolayısıyla yapılması gerekenlere ilişkin yani üreticinin talepleri ayrıntılı dile getirildi. Bunlar üzerinde durmak istemiyorum, tekrarlamak istemiyorum, söylendi farklı açılardan, büyük çoğunluğuna da katılıyorum ama nedenleri önemlidir.

Zaman daraldı sanırım, Komisyon Başkanı bakıyor bana, çok zaman geçti.

Benim yanımda taşıdığım bir harita var, bu haritayı Malatya'da da gösterdim, Adana'da da gösterdim, sizinle de paylaşacağım. Haritayı gösterdikten sonra da... Daha doğrusu şimdiden söyleyeyim, harita diyor ki: "1970-2020 arasında Dünyayı Koruma Vakfı elli yılda dünyadaki iklimsel değişiklikleri incelemiş ve sonuçlara varmış." Kim yayınlamış bunu? Devletin resmî kurumu TÜBİTAK; çıkardığı Bilim ve Teknik Dergisi yanımda; onda yayınlamış, onun verileri var. O veriler "Dünyaya ilişkin kritik eşikteyiz." diyor. O verileri göz önünde bulundurduğunuz zaman Türkiye kritik eşikte, Çukurova zaten kritik eşikte. Harita ne? Basının haritayı göstermesini isterim, belki paylaşır sayın izleyicilerimizle, Bilim ve Teknik Dergisi'nin çıkardığı bir harita. Dünyadaki bütün yabancı hayat popülasyonunun yüzde 73'ünün azaldığını söylüyor harita, yüzde 73. Tatlı su kaynaklarında yüzde 85 popülasyonda azalma var; karasal türlerin popülasyonunda yüzde 69 var; denizlerdeki türlerin popülasyonlarında ise yüzde 56 azalma var.

Çağrım şudur benim Sayın Valiye, sayın üniversite kurumlarımıza ve diğer bütün kurumlarımıza: Bu haritanın Mersin versiyonu nedir? Karasal alanda, denizde ve tatlı su kaynaklarında toplam canlılar popülasyonundaki azalma nedir? Bunun iklimsel yansımaları ne olur diye bakmakta, irdelemekte yarar var.

Saygılar sunarım, sağ olun.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, tamam ettik herhâlde.

Başka söz almak isteyen milletvekilimiz var mıdır acaba?

Yerinde incelemelerimiz de olacak, vakit de ilerledi, eğer çok kısaysa yani tekrar tekrar edince bu defa çok değişmiyor, aynı şeyleri tekrar ediyoruz gibi geliyor.

Buyurun.

MERSİN AKDENİZ YEŞİLOVA MAHALLESİ MUHTARI ERGÜN ÜNLÜ - Sayın Valim, Sayın Başkanım, Sayın Komisyon üyeleri; ben teşekkür amaçlı konuşuyorum.

Arkadaşlarımız zaten Mersin'deki bütün sorunları dile getirdiler, hepsine ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Ben başta Sayın Cumhurbaşkanım Recep Tayyip Erdoğan olmak üzere Komisyonunda üyesi bulunan tüm siyasi partilerin genel başkanlarına böyle bir organizasyonu, böyle bir Komisyon kurdukları için öncelikle teşekkür ediyorum. Yine, Muhtarlar Dernek Başkanı olarak muhtarlarımızdan donun ilk gününde, don afetinin ilk gününde arayıp gece saat ikide "Başkanım, Sayın Valimizle mahalledeyiz şu anda, İl Tarım Müdürümüzle mahalledeyiz, seraları geziyoruz." demeleri beni çok mutlu etti. Öncelikle Sayın Valimize, İl Tarım Müdürümüze, ilçe tarım müdürlerimize teşekkür ediyorum. Ayrıca, Mersin Milletvekilimiz Havva Sibel Söylemez, Ali Kıratlı Bey don afetinden bugüne kadar her gün "Muhtarım, mahalledeki zararlar ne durumda?" diye bizlere sordular, mahalleye ayrı ayrı her gün gittik.

Ben bunlara ayrıca teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Bak, bir de "Konuşma." diyecektin adama.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Bir yağlama...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Yani siz söylediğinizde eleştiri oluyor, olumlu bir şey söylendiğinde "yağlama" oluyor; bu ne biçim gelişki? Gözünüzü seveyim ya, bir şey dedikimiz yok.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - İyi bir şey söyleyince "yağlama" mı oluyor?

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Diğer milletvekillerinin çalışması yok mu?

MERSİN TİCARET VE SANAYİ ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKAN YARDIMCISI CEM BUCUGE - Başkanım...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ya, Ömer ağabey, ne gerek var ya?

MERSİN AKDENİZ YEŞİLOVA MAHALLESİ MUHTARI ERGÜN ÜNLÜ - Sayın Vekilim, ben Muhtarlar Derneği Başkanım, beni arasalardı, Gülcan Hanım'ı da söyledim, diğer vekilleri de..

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Buyurun Cem Bey.

MERSİN TİCARET VE SANAYİ ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKAN YARDIMCISI CEM BUCUGE - Sayın Başkanım, biz bir şeyleri eksik söylemedik aslında. Biz raporlamaların tamamında Sayın Valimizin Başkanlığında tüm farklı görüşlerin olduğu bir komisyonunda raporlamalarımızı hazırladık; o raporlamalar Bakanlığa iletilmiştir büyük ihtimalle.

İki: Biz Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğine de bütün görüşlerimizi, raporlamalarımızı yaptık. Yani bizden... Evet, bunları şu anda devletin işleyişiyle ilgili, görev ve yetkilerle ilgili belki de bizim bilgisizliğimiz olduğu için bunu dile getirmek istedim.

Şimdi, bizim bağlı bulunduğumuz yüksek kurul Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği. Ziraat Bankasıyla ilgili, ondan sonra, borç ertelemesiyle ilgili, acil önlemlerle ilgili, artı, önümüzdeki yıllarda revizyonlarla ilgili yani ürün çeşitliliğinin, deseninin değiştirilmesine varıncaya kadar Boğaziçi Üniversitesiyle ortak çalışmalar yapıyoruz, bunların raporlamalarını biz verdik. Otomatik olarak aldığımız kültürle de bize misafir gelen insanlara burada muhalefet yapmak yerine bizim amacımız, üzüm yemek. Ondan dolayı o raporlamalarla beraber aslında önce bir sizi dinleyip de arkasına biz konuşsaydık belki bunları daha çok dile getirebilirdik ama anlayamadık belki de, doğru söylüyorsunuz biz anlayamadık ama raporlamalar verildiği için tekrara düşmek istemedik sayın vekillerim. Biz raporlamalarımızı yaptık, son derece düzgün raporlamalar.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Değerli Başkanım, bizim Komisyon, araştırma komisyonu...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ben kendi adıma söylüyorum Komisyon Başkanı olarak: Gayet demokratik bir şekilde herkesin dediklerini not ettik, ben çok faydalandım ve her şey söylendi burada. Bunun ötesinde, arzu edilen şuysa: Burada konuyu hiç istemememize rağmen illa bu konuyu dar politik zemine hapsedelim ve "Millet öldü, bitti, gitti, yandı." gibi böyle politik bir şey çıkarılmak isteniyorsa ona diyeceğim bir şey yok, ona müsaade...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Sayın Başkanım, burada yanlış konuşuyorsun.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Öyle bir şey yok, onu yanlış konuşuyorsun.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ömer ağabey, sürekli katılımcıları fırçalıyorsunuz. Bakın, farkında mısınız?

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Böyle bir komisyon başkanlığı görmedim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Üç gündür...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Ama siz bizi eleştiremezsiniz burada. Yok öyle bir şey.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Hayır, fırçalıyorsunuz. Bakın, bu doğru değil. Bakın, benim kastettiğim bu. Siz katılımcıları fırçalamanız...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Kimseyi bu şekilde itham edemezsin. Benim nasıl konuşacağıma siz karar veremezsiniz.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - E, o zaman siz de benimkine karar veremezsiniz.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Ama bizi eleştiremezsiniz ki aynı Komisyon üyesiyiz.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Olur mu öyle şey? Ben burada Başkanlık ediyorsam buradaki katılımcıların da herhâlde bir...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Bak, ne diyor Başkan? "Bu konuda raporumuz var, buraya sunmadık." diyor.

MERSİN TİCARET VE SANAYİ ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKAN YARDIMCISI CEM BUCUGE - Sayın Başkanım, Ziraat Bankasıyla ilgili en başından hatırlıyorsanız demişim ki ilk başlarken "Gecikiyoruz." demiştim. Hatırlıyorsanız, orada

şaşkınlığım şuydu: Yani "Artık don, afet her şey geçti, hâlâ biz bunları konuşuyoruz, gecikiyoruz." diye başlamışım aslında. Ziraat Bankasıyla ilgili de Hanımefendi'yle biz normalde hiç... Yani Vali Bey'in komisyonundayken de bunu dile getirmiştik. Yani şöyle bir durum var: Hanımefendi diyor ki mesela: "Ya, günlük krediyi kapatın, tekrardan açalım." O parayı nereden bulacak? Şimdi, iki, "49'la kapatmadık biz." diyor, 49'la zaten yaşama şansı yok. Devlet sübvansiyonlu kredi limitinin artırılması lazım. Rol modeli burada Tarım Kredi Kooperatifi. Enteresandır, Tarım Kredi Kooperatifinin Genel Müdürü Ziraat Bankasının eski Genel Müdürü. Bir rol modelini doğru yapmış, o doğru yaptığı rol modeli şu: Hemen limitleri revize etmiş, arkasına, beraberinde hemen tekrardan kredilendirilmiş ve erteleme yapmış. Ziraat Bankası bunu yapmadı ve takvim olarak çatır çatır bizden şu anda tahsilat yapıyoruz dedik.

Otomatik olarak biz burada bazı şeyleri üzüm yemek istiyoruz, bağcı dövmek istemiyoruz. Burası Mersin; Mersin çok sesliliğiyle ve kimliğiyle de tanınan bir il. Ondan dolayı biz amacımıza ulaştığımızı düşünüyoruz. Raporlamalarımız tamam, sizlere de ilettik, bütün derterimizi ilettik.

Teşekkür ediyoruz, çok sağ olun ama burada kurumlar yeterince ilgi gösterdi, yeterince bizler derdimizi dile getirmeye çalıştık. Biz üzüm yemek istiyoruz, siyaset sizlerin işi.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Biz teşekkür ediyoruz.

GÜLCAN KIŞ (Mersin) - Davet çok yanlış yapılmış, bu çok net, eksik bilgiyle yapılmış. Yeşilova Mahallesi Muhtarı gibi konuşacak 50 muhtar ben buraya getirebilirdim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Söylenen hiçbir şeyi...

Davetiyede hiçbir yönlendirme yapılmadı. Burada söylenen bütün eleştirileri en ufak bir uyarı yapmadan takip ettik, dinledik, not aldık. Benim itirazım söylenilmeyenlere yapılan suçlama "Onu niye söylemediniz, bunu nasıl..." Bunun ötesinde başka bir şey yok.

GÜLCAN KIŞ (Mersin) - Mersin'de eksik bilgilendirmeye belli kurumlar davet edilmiş. Burada çok kıymetli kurumlarımız var. Bir SMS'le buraya davet edilirse konuya hâkim olmadan gelirle. Yeşilova Mahallesi Muhtarı gibi de 50 muhtar davet edebilirim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Olabilir, edebilirsiniz yani.

Evet, var mıdır başka, son söz?

Buyurun.

ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI MERSİN ŞUBE BAŞKANI OKAN ÖZKAYA - Ben durum tespiti açısından tekrar etmek isterim.

Sayın Valimizin koordinasyonunda bir grupta birkaç defa toplandık, herhâlde buradaki birçok kişi de bulundu. Bahse konu olan, aslında, tekrar etme sebebimiz, belki raporda yazılan şeyleri bir daha söyleme ihtiyacı hissettik; bunların da doğru bir şekilde iletebileceğini düşünüyorum.

Şu anda sahada çok ciddi bir durum var, bir aciliyet gerektiren durum var, gerçekten fidesi, fidanı, ağacı, bitkisi, yanan, yanmış don görmüş üreticiler var; bunların ciddi bir bakıma, desteğe ihtiyacı var. Büyükşehir Belediyesi el birliğiyle şu anda bunlara destek olurken belki yetersiz gelebilir, kalabilir, bu desteklerinin artırılması gerekiyor.

İkincisi, aynı şekilde, bütün paydaşların, zirai ilaç bayilerinden tutun, bunun dışında, çiftçiler dâhil olmak üzere herkesin geçmiş dönem ve şu anı da... Ama şu anı konuşacak olursak bilimsel ve teknik anlamda ağacımızın, bitkimizin bir şekilde gübreye, ilaca, bakıma ihtiyacı var. Bunlar olmadığı sürece bu sene yazın veya gelecek sezonda çok ciddi anlamda zararlı hastalıkla ilgili bu Komisyonun tekrar toplanması söz konusu.

O nedenle, acil yapılacak işlerden bir tanesi bu desteklere bir şekilde katkı sunmak. Herkes el birliğiyle çalışıyor, Tarım İl Müdürlüğü el birliğiyle çalışıyor, Belediyenin çok ciddi bütün mahallelerde destekleri olduğunu görüyoruz; bizim paydaşlarımız, ziraat mühendislerimiz sahada ancak mevcut durumda çok acilen çiftçilerimizin bu borç ertelemeleri ve diğer konular gündemde kalmak suretiyle -ben Başkanımıza katılıyorum, biraz geç kalınıyor demiştik- TARSİM konusunu da konuştuk, birçok konuyu aslında konuştuk. Vali Bey de çok net bir şekilde bütün herkesin, tüm paydaşların fikirlerini söylemeleri için bizlere imkân sundu ancak sahada çok ciddi çalışmaları da göz ardı etmek bence çok doğru değil. Belediyenin ve tarım dairesinin çok ciddi çalışmaları var; bununla ilgili Tarım İl Müdürlüğü'nün çok ciddi çalışmaları var, ilçe müdürlüklerinin çok ciddi çalışmaları var. Bence güzel bir sinerjiyle gidiyor ama buna katkı yapmamız gerekiyor, katkı sağlamamız gerekiyor. Bu bitkimizin, özellikle meyve ağaçlarının şu anda acilen gübre, ilaç, çiftçimizin mazot bu desteğine ihtiyacı var. Bu Başak Kartla veya farklı bir etkinlikle bilemiyorum nasıl olur ama hem belediye hem yerel yönetimler hem de il müdürlükleri kapsamında veya el birliğiyle acilen bu desteğin uygulanması gerektiği kanaatindeyim. Bunlara kendi meslektaşlarımı da katıyorum.

Teşekkür ederim, saygılarımı sunarım.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ben teşekkür ediyorum Hocam.

Sayın Bakanımıza da bir söz vereceğim.

Buyurun.

BÜLENT TÜFENKÇİ (Malatya) - Çok değerli Başkanım, çok değerli milletvekili arkadaşlarım, çok değerli sivil toplum başkanları, Sayın Valim; öncelikle, ev sahipliğiniz için, misafirperverliğiniz için hem Sayın Valime hem il milletvekillerimize hem oda başkanlarımıza ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Tabii, biz buraya sizleri dinlemeye geldik, katkılarınız için teşekkür ederiz. Kendi duymak istediklerimiz değil, sizin söylemleriniz önemli. Onun için, Başkanımız da hiçbir yönlendirme yapmadan, şu konu, bu konu demeden tamamen sizleri dinleyerek notlarımızı aldık. Eksik söylenenler elbette olabilir, fazla söylenenler olabilir, toplantının insicamı noktasında ifade etmekte mahsur gören arkadaşlarımız olabilir ama sahayı da gezdiğimizde sizleri de dinlediğimizde birçok şeye vâkıf oluyoruz.

Toplantının başında bana göre bir iletişim hatası olmuş, keşke Büyükşehir Belediye Başkanımız da gelseydi, dinleseydik, tarımla ilgili neler yaptığını hem de onun gözüyle de Mersin'de ne eksiklikler var, onu da dinlesek olurdu ama rapor olarak bizlere ulaştırırlarsa ki Tarımsal Daire Başkanımız da gelmiş, iletirlerse bu dikkate alınacak.

Değerli arkadaşlar, baktığımız zaman, tarımın birçok yapısal problemleri var, bunu biliyoruz. Her sektörün de kendine göre sorunları var. Don, zirai donda da biz toptancı bir yaklaşımla bakamayız. İşte, ihracatçıların yaklaşımı ile üreticinin yaklaşımı farklı; üreticilerin de örtü altı ile tarla ziraatı yapanların farklı; meyvecilik yapanlar ile sebzeçilik yapanları farklı ama ortak genel başlıklar var: İşte, sulamada indirimler gibi, işte, faizsiz krediler gibi veya kredilerin ertelenmesi gibi temel ortak bileşenler var ama hepsinin ayrı ayrı baktığımız zaman, yapmamız gereken veya önermemiz gereken veya anlattıkları konular var.

Dolayısıyla bunların tamamını Başkanımız, heyetimiz hepsini not alıyorlar. İnşallah, bunları da raporlaştırarak ki gerek odalarımız gerek borsalarımız... Ben biliyorum Ticaret Bakanlığı da yaptığım için; bünyelerinde yetişmiş elemanlar da var, ziraat odalarımızın gerçekten var. Dolayısıyla bu noktada onların raporlarının da dikkate alınacağına biz inanıyoruz.

Tekrar misafirperverliğiniz için her birinize ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ben teşekkür ediyorum Sayın Bakanım.

Sayın Valim, buyurun.

MERSİN VALİSİ ATILLA TOROS - Efendim, çok teşekkür ediyorum.

Kendimizi sivil toplum kuruluşlarımızla, ilgili aktörlerle ifade etme şansı bulduk. İlk günden beri Komisyonunuzda hiçbir ayırım gözetmeksizin bütün aktörlerin tamamıyla beraber aynı masada oturup konuştuk. Raporlamayı yaptık, Tarım Bakanlığımıza bunu aktırdık; gerekiyorsa o raporlamayı Tarım Bakanlığı üzerinden de sizlere iletme konusunda bir çaba sarf ederiz. Önerilerimizi de orada dile getirmeye çalıştık.

Ben Komisyonumuzun Mersin'imize yaptığı ziyaretin ilimize, bölgemize ve ülkemize tekrar hayırlı olmasını temenni ediyorum.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum ben de bütün katılımcılara katkılarından ve fikirlerinden, görüşlerinden dolayı.

Herkese saygılar sunuyorum.

Kapanma Saati: 18.29